

ZÁPADOČESKÁ
UNIVERZITA
V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

METODIKA VYŠETŘOVÁNÍ VÁLEČNÝCH ZLOČINŮ

RIGORÓZNÍ PRÁCE

Mgr. Radek Neymon

Plzeň, 2020

Metodika vyšetřování válečných zločinů

„Domnívám se, že to vyplývá z toho, zda je násilí užito v nejnutnější míře, či ne. Pokud je vůbec lze ospravedlnit, pak pouze z počátku, jako kat sebeobrany, a naráz. Ve chvíli však, kdy je vláda upevněna, není žádný rozumný důvod v násilnostech pokračovat, a je naopak třeba pečovat o blaho poddaných. Za špatné a neospraveditelné násilí bych označil to, jehož přibývá, přestože se ho v počátku použilo málo, opakuje se, namísto aby ho ubývalo. Ti kteří budou postupovat prvním způsobem, mohou se s boží a lidskou pomocí udržet, kdežto ti druzí jsou předem odsouzení ke zkáze.“

Niccoló Machiavelli, *Vladař*¹

¹ NICHOLÓ, M., *Vladař*, přeložil Josef Hajný. Praha: Nakladatelství XYZ, 2007. s. 74.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto rigorózní práci na téma „Metodika vyšetřování válečných zločinů“ zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro tuto práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.

V Praze dne 26. října 2020

.....

Mgr. Radek Neymon

Poděkování

Touto cestou děkuji **doc. JUDr. Mgr. Františku Vaverovi, Ph.D., LL.M.** za podnětné informace a velmi ochotný a vstřícný přístup při sepisu této práce.

Obsah

Obsah.....	1
Zkratky	7
Úvod.....	8
1 Válka, vývoj válečných konfliktů	13
2 Typová kriminalistická charakteristika válečných zločinů	21
2.1 Válečné právo	21
2.2 Příslušná právní úprava.....	28
2.2.3 Trestné činy proti lidskosti.....	29
2.2.4 Trestné činy proti míru a válečné trestné činy	32
2.2.5 Další trestné činy (příslušné k dané problematice)	39
3. Typické kriminální situace	46
4. Typické způsoby páchání	51
5. Typické vlastnosti pachatelů	53
6. Typické vlastnosti obětí	56
7. Typické stopy daného typu trestných činů	58
8. Typické podněty k vyšetřování a jejich zvláštnosti.....	61
9. Typické počáteční úkony a jejich zvláštnosti.....	63
9.1 Výslech	65
9.2 Rekognice	68
9.3 Soudní pitva.....	71
9.4 Rekonstrukce	72
9.5 Konfrontace	74
9.6 Kriminalistická technika	76
10. Ohledání místa činu.....	86
11. Zvláštnosti následné etapy vyšetřování.....	100
12. Zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování a kriminalistická prevence	101
13. Kazuistika (konkrétní válečné zločiny).....	104
Závěr.....	108
Cizojazyčné resumé.....	111
Použitá literatura	113

Seznam příloh.....	120
1. Řízený písemný rozhovor s předním českým kriminalistou.....	121
2. Normativní text trestných činů proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy.....	123
3. Část rozsudku nad Karlem Hermanem Frankem	132

Zkratky

1. Trestní zákoník – Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
2. Trestní řád – Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
3. Římský statut – Sdělení Ministerstva zahraničních věcí č. 84/2009 Sb.m.s., kterým byl přijat Římský statut Mezinárodního trestního soudu, ve znění pozdějších sdělení.
4. Ženevské úmluvy – Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 65/1954 Sb., o Ženevských úmlouvách ze dne 12. srpna 1949 na ochranu obětí války.
5. Dodatkový protokol – Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 168/1991 Sb. Dodatkový protokol k Ženevským úmlouvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí mezinárodních ozbrojených konfliktů (Protokol I) a Dodatkový protokol k Ženevským úmlouvám z 12. srpna 1949 o ochraně obětí ozbrojených konfliktů nemajících mezinárodní charakter (Protokol II).
6. Charta OSN – Vyhláška ministra zahraničních věcí č. 30/1947 Sb., o chartě Spojených národů a statutu Mezinárodního soudního dvora, sjednaných dne 26. června 1945 na konferenci Spojených národů o mezinárodní organizaci, konané v San Francisku, ve znění pozdějších předpisů.

Úvod

Válečné zločiny jsou jedny z nejhorších trestných činů proti lidskosti. Bohužel války jsou od nepaměti, od starověku, až po současnou dobu. Lidstvo zažilo a zažívá válečné konflikty, někdy na regionální úrovni, někdy na kontinentální úrovni a bohužel dvakrát na světové úrovni. Již v pravěku jsou dohledatelné „souboje“ kmenů, potyčky a dá se říci první války lidí. Starověk a mocné říše řecké (městské státy v Řecku), Perská říše a i Římská říše dokládají, že války měly více než regionální rozměr. Války řeckých států a Perské říše měly dopad na tehdy známý a civilizovaný svět.

Válečné zločiny jsou v obecné rovině považovány za zločiny podle mezinárodního práva, zejména pokud jsou páčány jako součást plánu či politiky nebo jsou páčány v širokém měřítku. Zahrnuje jak vážná porušení (podle ženevských úmluv na ochranu obětí války z roku 1949), tak jiná závažná porušení zákonů a obyčejů aplikovaných v mezinárodním ozbrojeném konfliktu. Kromě toho se však vztahuje i na jiné než mezinárodní, tj. vnitřní ozbrojené konflikty, pokud jde o závažná porušení čl. 3 společného pro všechny čtyři Ženevské úmluvy (1949) a jiná závažná porušení zákonů a obyčejů platných pro tento typ konfliktů.²

Toto je obecná definice v současném pojetí válečných zločinů. Samotná práce bude zaměřena právě na výklad jak mezinárodního práva (Ženevských úmluv), tak též českého právního řádu, zejména zaměření na trestní právo. A jistě základem práce bude „napasování“ válečných zločinů do metodiky vyšetřování těchto trestných činů. V obecné rovině se bude jednat o snahu systematického popisu (kdy tato materie není v celkovém měřítku z hlediska kriminalistiky dosud publikována) podle současných poznatků (zejména z pohledu kriminalistiky).

Válečné zločiny jsou v převážné většině ty nejtěžší zločiny páchané na lidech, vraždy, loupeže, mučení, nelidské zacházení, nucené práce a další. Každý válečný konflikt má svůj důvod, motiv, význam, i když někomu připadá malicherný, až bagatelní. Jak popisuje ve své knize³ Adolf Hitler „Mein Kampf“ („Můj boj“), základním důvodem jeho myšlenek pro další válečný konflikt (druhou světovou válku) byla zejména porážka a pro Němce „potupa“ z první světové války. Dokládá to řada citací a myšlenek v této knize obsažené, např.: „Říše nejpevnější německé jednoty vznikla právě z toho, co

² HENDRYCH, D. a kol. *Právníký slovník*, 3. vyd., Praha: C. H. Beck. 2009, s. 1205.

³ Je vůbec na zvážení, zda Adolf Hitler knihu „Mein Kampf“ sepsal ve vězení sám, či někdo jiný. Ale obecně známo je, že ji vymyslel a jsou to jeho myšlenky.

milióny Němců s krvácejícím srdcem pociťovali za poslední a strašlivé znamení našeho bratrského sváru: německá císařská koruna byla ve skutečnosti získána na bojišti u Hradce Králové a nikoliv v bojích před Paříží, jak se posléze říkalo“.⁴

Základním cílem celé této práce je systematicky, strukturovaně a komplexně popsat základní metodiku vyšetřování v oblasti válečných zločinů. Doposud nebyla tato oblast v podmínkách české (československé) kriminalistické školy komplexně popsána. Základní cíl je tedy sepsat v historickém kontextu, ale se zaměřením na českou právní úpravu (zejména trestní právo), metodiku vyšetřování válečných zločinů.

Subcílem je sepsání této práce v návaznosti na dostupný historický vývoj, charakteristické trestné činy v dané oblasti a jednotlivé kriminalistické postupy. Využil jsem nejen dostupných pramenů, ale i komunikace s odborníky na danou problematiku (soudními znalci a vyšetřovateli).

Jedná se spíše o sepis základních okruhů metodiky dané trestné činnosti (spíše řečeno mezinárodní trestné činnosti). Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činností je strukturovaný systém postupů a tvrzení o kriminalistických charakteristikách jednotlivých druhů trestných činů, o jejich stopách a o vyšetřovacích situacích vytvářejících se při jejich vyšetřování a systém metod doporučených pro odhalování, vyšetřování a kriminalistickou prevenci trestných činů určitého druhu.⁵

Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů patří do třetí velké části kriminalistiky – kriminalistické metodiky (tedy metodiky vyšetřování jednotlivých trestných činů) – a zkoumá zákonitosti vzniku a průběhu stop určitého druhu trestných činů a na základě nich modifikuje obecné kriminalistické metody tak, aby vyhovovaly podmínkám odhalování, vyšetřování a prevence jednotlivých druhů trestných činů (z hlediska obecného principu).

Jednotlivé metodiky vyšetřování trestných činů se skládají zejména z těchto komponentů:

- typová kriminalistická charakteristika daného druhu trestných činů;
- stopy typické pro vyšetřování daného druhu trestných činů;
- zvláštnosti předmětu vyšetřování;
- zvláštnosti podnětů k vyšetřování;

⁴ HITLER, A. *Můj boj*. Pohořelice: nak. Otakar II., Michal Zítka, 2000, s. 372.

⁵ Využito viz STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická metodika*. Plzeň: A. Čeněk, 2. roz. vyd. 2008, 315 s. ISBN 978-80-7380-124-3.

- zvláštnosti prvotních vyšetřovacích a operativně pátracích úkonů;
- zvláštnosti kriminalistických verzí, plánování a organizace vyšetřování;
- zvláštnosti následné etapy vyšetřování;
- zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování a zvláštnosti kriminalistické prevence.

Metodika trestných činů se vztahuje ke třem druhům činností, z nichž každá se vyznačuje jistými specifiky obsahu i právní formy (z hlediska trestního práva):

- k odhalování (zjištění) trestných činů;
- k vyšetřování (objasnění) trestných činů;
- ke kriminalistické prevenci trestných činů (spíše vztah ke kriminologii).

Metodika vyšetřování válečných zločinů v sobě pojímá několik dílčích metodik, jako jsou zejména:

- metodika vyšetřování vražd (např. masové vraždy);
- metodika vyšetřování loupeží (např. násilné loupení);
- metodika vyšetřování krádeží;
- metodika vyšetřování sexuálních trestných činů (např. znásilnění);
- metodika vyšetřování hospodářské kriminality (v určitém pohledu);
- metodika vyšetřování požárů, výbuchů a havárií;
- metodika vyšetřování trestných činů proti náboženství;
- metodika vyšetřování násilných trestných činů (např. mučení).

Pro tvorbu každé metodiky jsou dány a stanoveny (z hlediska teorie kriminalistiky) základní zásady metodiky vyšetřování jednotlivých typů trestných činů (u metodiky válečných zločinů též).

- Zásady tvorby metodik:

Závislost obsahu jednotlivých metodik na kriminalistické charakteristice daného druhu trestných činů, zejména na způsobu jejich páchání;

Systemový přístup k tvorbě jednotlivých metodik vyšetřování;

Dynamičnost tvorby jednotlivých metodik vyšetřování.

- Zásady aplikace metodik:

Nejdůležitější zásada – zásada pružného a tvůrčího přizpůsobování metodiky vyšetřování individuálním podmínkám vyšetřování, dále pak např. zásada tvůrčího přizpůsobování metodických doporučení konkrétním vyšetřovacím situacím.⁶

Kriminalistika, jako věda vzniklá v 19. století (otci „zakladateli“ Hansem Grosem, Alphonsem Bertillonem, či Francisem Galtonem), dala vzniku právě jednotlivým metodikám vyšetřování trestných činů. Rozvoj techniky, díky níž se kriminalistika silně rozšířila v policejní práci, dokázal dopomoci k řádnému vyšetření trestných činů.

Kriminalistika zaznamenává veliký rozmach po druhé světové válce. Vědecká základna kriminalistiky dává možnost k široké publikaci prací z oblasti kriminalistické taktiky a metodiky vyšetřování, a to nejen na bázi kriminalistiky, ale také z aplikovaných společenských, přírodních a technických věd. Postupně rostl počet expertiz extrémně malých stop a publikací o metodách jejich zkoumání. Vznikl tak celoevropský tlak na uznání těchto malých stop. Vymezení pojmu mikrostop, které bylo používáno zhruba do konce 60. let 20. století, bylo zcela nevyhovující. Za mezník pro vznik mikrostop se považuje rok 1972, kdy bylo uspořádáno mezinárodní kriminalistické sympozium o mikrostopách ve Varšavě a následně v roce 1973 XI. Mezinárodní kriminalistické sympozium v Berlíně, které oficiálně uznalo mikrostopy jako plně využitelný druh kriminalisticko-technických stop. Po berlínském sympoziu (1973), kde byl pojem „mikrostop“ oficiálně uznán, je toto období poznamenáno značným úsilím v rozpracování fáze vyhledávání a fixování mikrostop a činnosti vyšetřovatele i kriminalistického technika na místě činu. Vědci se začali vážně zajímat o děje uvnitř DNA od roku 1944, kdy americký badatel Oswald Avery definoval roli DNA v přenosu dědičných znaků. James Watson a Francis Crick popsali v roce 1953 dvojitou spirálovou strukturu DNA a obdrželi za to Nobelovu cenu. K reálnému uplatnění DNA při forenzním zkoumání došlo v roce 1984, kdy britský vědec Alec Jeffreys poprvé využil genetické metody k vyřešení případu vraždy holčičky. Dnes je tato metoda v kriminalistice označována jako - kriminalistická analýza DNA - metoda identifikace osoby podle analýzy úseků DNA v chromozomech, které jsou u každého jedince neopakovatelné a jedinečné. Pravděpodobnost, že se jedná o biologickou stopu pocházející z určité konkrétní osoby, při takovémto vyšetření dosahuje zpravidla více než 99,999 %.⁷ A právě

⁶ Využito viz STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická metodika*. Plzeň: A. Čeněk, 2. roz. vyd. 2008, s. 19-21.

⁷ INNES, B. *Stopy zločinu — Dobrodružství kriminalistiky*. Praha: vydal Svojtko&Co, 2002, ISBN 8072373897.

metody mikrostop, analýza DNA (tedy kriminalistická biologie), jsou u vyšetřování válečných zločinů velice důležité a prioritní.

Z hlediska struktury práce je záměrem využít doposud popsané struktury u jiných metodik vyšetřování (zejména metodiky vyšetřování vražd) a zakomponovat je do specifik válečných zločinů. Základem je specifikovat charakteristiku této trestné činnosti, tedy popsat jednotlivé trestné činy, se zaměřením na mezinárodní právo a též české trestní právo. Dále pak popis jednotlivých komponentů metodiky vyšetřování válečných zločinů. A vyslovit závěr.

V práci není záměrem popsat dopodrobna např. mezinárodní právo v oblasti válečného práva, ale spíše seznámit s obecnými principy a vývojem této právní úpravy. Hlavní záměr je směřován právě přímo na kriminalistickou metodiku, tedy metodiku vyšetřování válečných zločinů. Nutno podotknout, že do současné doby nebyla metodika vyšetřování válečných zločinů v česku podrobněji a uceleněji popsána.

K sepisu práce byly využity zejména metody humanitní, společenskovední. Jednalo se o metodu opisnou (popisnou), tedy deskriptivní a analytickou. Tedy zejména shromáždění literatury, dostupných pramenů, komunikace s odborníky na danou problematiku, soudními znalci a vyšetřovateli, celková analýza dané problematiky a syntéza do podoby rigorózní práce. Z hlediska literatury byly použity historické prameny, zejména v oblasti kriminalistiky, ale i novodobé postupy a informace z hlediska současných válečných konfliktů.

Na závěr chci jen podotknout, že celá práce vznikla za velké podpory doc. JUDr. Mgr. Františka Vavery, Ph.D., LL.M., který mě obecně „vedl“ při sepisu práce, pomáhal s podklady a dopomohl k celému sepisu práce. V neposlední řadě chci uvést, že práce by jistě nevznikla bez dalších osob, které mi pomohli v syntéze celé práce, zejména se jedná o moji rodinu a přátele, kteří mě podporovali.

1 Válka, vývoj válečných konfliktů

Válka je situace charakterizovaná jako ozbrojený boj mezi státy. Tato skutečnost má závažné důsledky pro aplikaci pravidel mezinárodního práva, jež reguluje jednak legálnost jejího vedení (právo na válku či *ius ad bellum*), jednak práva a povinnosti válečných stran v průběhu ozbrojeného konfliktu. Z hlediska první skupiny pravidel až do 1. světové války mohl každý stát sáhnout k válce pro vynucení svých nároků vůči jinému státu, při řešení sporů a jako krajnímu svépomocnému aktu při provádění své zahraniční politiky. Toto právo na válku bylo omezováno a pak zrušeno v Briand-Kelloggově paktu Chartě OSN zákonem útočné války, která byla kvalifikována jako protiprávní agrese. Jako dovolené případy války zůstala v současném mezinárodním právu sebeobrana a donucovací opatření na základě rozhodnutí Rady bezpečnosti OSN. Přesto se válka jako fenomén i dnes vyskytuje, a proto platí druhá skupina pravidel, která regulují vedení ozbrojeného konfliktu mezi bojujícími stranami i ve vztahu ke třetím státům, jež se konfliktu neúčastní (neutralita). Právo ve válce se obvykle dělí na tzv. haagské právo, které upravuje válečné prostředky a způsoby vedení války, a tzv. ženevské právo zajišťující ochranu obětí války, tj. raněných, nemocných, trosečníků, zajatců a civilního obyvatelstva. Na rozdíl od tradičního pojetí války jako boje pouze mezi státy dnešní právo ozbrojených konfliktů má širší okruh subjektů, vztahuje se i na akce OSN a na ozbrojený boj za sebeurčení národů. Částečně jsou dnes regulovány i tzv. vnitřní ozbrojené konflikty (občanské války). Vážná porušení práva ozbrojených konfliktů představují válečný zločin.⁸

Válka, válečné konflikty a s tím bohužel spojené válečné zločiny jsou součástí historie lidstva odnedávna. První starověké říše, Egypt, Mezopotámie, začátky Perské říše jsou spíše než s válkami spojeny s rozkvětem hospodářství, práva a kultury. Tedy započítím lidské civilizace. Jistě i v této době existovali konflikty, ale spíše regionální, či „kmenové“, tedy menšího charakteru⁹. S tímto již od počátku souvisí, že řada válek (většina) jsou spíše z důvodu ekonomického, tedy rozšíření dané říše a profit ze zabraných území. V Asii existovaly spíše kulturní a ekonomicky vyspělé říše, Indická říše (od roku 1200 před n. l. až po přelom letopočtu) a Čínská říše (cca od roku 2000 před n. l. až do 6. století n. l.).

⁸ HENDRYCH, D. a kol. *Právníký slovník*, 3. vyd., Praha: C.H.Beck. 2009, s. 1205-1206.

⁹ Jistě je nutné dodat, že boje, což se nedá nazvat „válkou“, existovaly i dříve, kmenové boje existovaly již v pravěku, což je doložitelné zejména zbraněmi, které se našly.

Perskou říši (550 – 330 před n. l.) je možné považovat za první velkou, válkami rozšířenou a silou udržovanou říši, která měla velký ekonomický potenciál. První velké války jsou zaznamenány právě mezi řeckými státy a Perskou říší (500 – 430 před n. l.). Tyto války (tři velké výpravy Perské říše do Řecka) nebyly ze strany Persie moc úspěšné. Rozhodně si nepodlomili a neovládli řecké státy, což mělo za následek snížení válečné síly Persie a její následný zánik válkou Spartánů s Peršany (399 – 394 před n. l.) a konečný zánik Alexandrem Velikým (kolem 330 před n. l.). Jistě průběžně existovaly konflikty mezi samotnými řeckými městy (zejména mezi Athénami a Spartou).

Sám Alexandr Veliký a i jeho otec Filip Makedonský se snažili silou, válkami a následným hospodářským rozkvětem (zejména Alexandr) spojit dosavadní rozdrobené státy v Řecku a části Asie. Ovšem zejména Alexandr Veliký v rámci vedených válek byl považován za „čestného“ vojevůdce, který tak neplenil dobytá území, ale spíše se snažil o jejich rozkvět a spojení pod nadvládou Makedonie.

Následně započala nadvláda Římské říše (8. století před n. l. – vznik Říma), tedy někdy v letech 500 před n. l. až po zánik Západořímské říše a historicky konec starověku, rok 476 n. l. Římská říše v rámci svého vývoje prošla řadou válek a dá se říci, že její expanze byla vždy započata válkou. Jednalo se o dobu válek Říma s Kartágem (246 – 146 před n. l.), válku s Řeky a Makedonií, či válku s Kimbry a Teotony (válka za Apipami, 105 – 101 před n. l.). Římané vytvořili specifický způsob války, silnou vojenskou základnu a zejména podrobené říše, státy a města hospodářsky a ekonomicky pozvedli (jistě za přispění velké vojenské síly).

Středověk, tedy doba po zániku Západořímské říše, byl spíše rozkvětem teritoriálních (regionálních) říší, které trvaly maximálně století (či pár století). Např. se jednalo o germánské říše, říše Ostrogótů, Vizigótů, říše Franků či říše Vandalů.

V novodobé historii lze o válečných zločinech zejména poukázat v rámci první světové války (v letech 1914 – 1918). Prvé použití chemických zbraní, masové vraždění a zneužití obyvatelstva na okupovaných územích bylo v první světové válce bohužel praxí. Zejména zacházení se zajatci bylo v první světové válce hroznou věcí. Ženevská konvence o válečných zajatcích schválená právě po první světové válce měla zajistit lidské zacházení, v praxi ovšem selhala. Dne 27. července 1929 byl přijat jeden z klíčových dokumentů – třetí Ženevská úmluva o zacházení s válečnými zajatci.

Reagovala na zkušenosti z první světové války. Už následující dvě dekády ale ukázaly, že i tento dokument v praxi selhal.¹⁰

Zřejmě největším válečným zločincem v historii lidstva byl strůjce druhé světové války Adolf Hitler. V rámci knihy „Můj boj“ popisuje sjednocení ve společnou říši: „Německé Rakousko se musí opět stát velkou německou vlastí a to ne z důvodů nějakých hospodářských úvah. Ne, ne: i kdyby bylo toto sjednocení po hospodářské stránce lhostejné, dokonce i kdyby bylo škodlivé, muselo by se přesto uskutečnit. Stejná krev patří do společné říše.“¹¹

Adolf Hitler (1889-1945) se narodil v Braunau na Innu v Rakousku (tehdejší Rakousko Uherská monarchie), před první světovou válkou žil ve Vídni, kde se poprvé seznámil s antisemitismem a nacionalismem. Bojoval za první světové války a byl vyznamenán až železným křížem I. třídy. Na počátku 20. let 20. století se zapojil do nacionalistických pučů v rámci NSDAP¹². V roce 1933 se stal říšským kancléřem jako představitel nejsilnější politické strany. Následně během několika let autorizoval veškerou moc ve svých rukou a započal několik konfliktů (anexe Rakouska, anexe Sudet po Mnichovském diktátu až zřízení protektorátu Čechy a Morava) až docílil vojenského konfliktu zahájením bojů s Polskem 1. září 1939 a zahájením druhé světové války.¹³

Válečné zločiny nacistického Německa byly válečné zločiny spáchané za druhé světové války ozbrojenými silami nacistického Německa. Zatímco hlavními pachateli holokaustu mezi německými ozbrojenými silami byly nacistické „politické“ armády (SS-Totenkopfverbände a zejména Einsatzgruppen), pravidelné ozbrojené síly zastoupené wehrmachtem se dopouštěly vlastních válečných zločinů, a to zejména na východní frontě během války se Sovětským svazem. Mezinárodní vojenský tribunál během norimberského procesu rozhodl, že přestože Wehrmacht nebyl zločineckou organizací, spáchal během války válečné zločiny.

Zločiny spáchané nacistickým Německem během druhé světové války zahrnují:

- zločiny proti míru - agrese a vedení útočné války proti Spojencům a spiknutí ke spáchání zločinů proti míru,

¹⁰ Více viz https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2880230-zenevska-konvence-o-valecnych-zajaticich-melazajistit-lidske-zachazeni-v-praxi-ale#utm_content=freshnews&utm_term=Valecne%20konflikty&utm_medium=hint&utm_source=m.search.seznam.cz.

¹¹ HITLER, A. *Můj boj*. Pohořelice: nak. Otakar II., Michal Zítka, 2000, s. 11.

¹² NSDAP, Národně sociální německá strana práce.

¹³ Využito viz KEEGAN, J., *Kdo byl kdo ve druhé světové válce*. Brno: nak. Barrister a Principal, 1995, s. 83-85.

- válečné zločiny - porušení pravidel vedení války a válečného práva (Haagské úmluvy a Ženevské úmluvy),

- zločiny proti lidskosti - zločiny spáchané na civilním obyvatelstvu zahrnující vraždy, vyhlazování, genocidu, otrokářství a nucené práce.

Jednotlivé zločiny spáchané německým vojenským a politickým vedením byly souzeny v Norimberském procesu a následujících procesech.¹⁴

- Zacházení s válečnými zajatci – nebyly dodržovány konvence nakládání s válečnými zajatci, přičemž horší vztah byl k sovětským vojákům, kterých bylo v prvním roce Velké vlastenecké války (1941) zajato obrovské množství. Vojáci byli buď likvidováni, nebo nasazováni na otrocké práce, na jejichž následky umírali. Sovětští političtí komisaři byli po zajetí zastřeleni. Vojáci exilových armád (Poláci, Čechoslováci atd.) byli po případném zajetí popraveni, anebo odsunuti do koncentračních táborů.

- Taktika vydírání rukojmími – zpravidla se jednalo o vyhlášené akce, při nichž bylo oznámeno, že za každého zabitého německého vojáka, či uskutečněnou sabotážní akci bude popraven určitý počet civilních osob. Tyto hrozby byly většinou realizovány. Nejkrutější podmínky byly přitom na východní frontě, když velitelství německé branné moci vydalo dne 16. září 1941 příkaz, že za každého zabitého německého vojáka bude zastřeleno 50 – 100 civilních osob. Tyto drastické rozkazy však řada důstojníků wehrmachtu odmítla v praxi realizovat, což ovšem neznamená, že se tyto zločiny neděly. V jejich provádění se angažovala většina vojska Waffen-SS.

- Loupežné získávání majetku – po obsazení jednotlivých zemí spadlo národní bohatství prakticky zdarma do klína Třetí říše, která využívala tento majetek bez omezení, drancovala nerostná bohatství států, zkonfiskovala státní zdroje, národní poklady, majetek státu (např. vybavení armády, policie). Stejně loupežně si počínala i vůči podnikatelským subjektům, bankám, které se násilnými administrativními opatřeními dostaly do německých rukou.

- Krádeže půdy, vyhánění rolníků – tato opatření se prováděla zejména ve slovanských zemích, které představovaly v dlouhodobé strategii Německa životní prostor „Tisícileté německé říše“. Jednalo se zejména o protektorát Čechy a Morava, Polsko (Generální gouvernement) a Sovětský svaz. Zatímco v českých zemích nacisté v rámci programu germanizace využívali „jemnější“ metody – výkup půdy za úředně stanovené

¹⁴ K tomuto lze uvést názor odborníka, „Lidstvo potřebuje nový Norimberk, tvrdí vyšetřovatel zvěstev IS“, viz https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/islamsky-stat-britsky-pravnik-karim-khan-sbira-dukazy-novy-norimberk-proces-soud.A190731_141756_zahranicni_kha .

(směšné) ceny, v Sovětském svazu vyhlásili 15. února 1942 „nový agrární pořádek,“ podle něhož se veškerá půda v okupovaných oblastech prohlašovala za vlastnictví Německa.

- Rekvírování majetku – jednalo se o násilné odebírání majetku za účelem vedení války. Týkalo se to zejména všech druhů zemědělských produktů, ale i ve velkém kostelních zvonů, jejichž materiál byl využit ve zbrojní výrobě.

- Taktika spálené země – tuto metodu používali vojáci wehrmachtu a SS (stejně jako vojáci Rudé armády) při ústupu a opouštění svých pozic na dobytých území. Podle možností byl movitý majetek (stroje, zařízení, dopravní prostředky, inventář) buď odvezen do Německa k dalšímu používání, nebo byl spolu s nemovitým majetkem (domy, továrny, komunikace, mosty, přehrady) zničen. Jednalo se jak o majetek státní, tak o majetek firem a občanů. Taktika spálené země je též známa pod zkratkou ARLZ (uvolnění, vyklizení, ochromení, zničení).

- Ničení a krádeže kulturních hodnot – zločin, kterého se dopouštěli jak nacističtí pohlaváři, tak němečtí vojáci. Týkal se všech zemí bez rozdílu, kde byly uloupeny klenoty obrovských historických hodnot, tak i východních zemí, kde docházelo k ničení památek, muzeí, knihoven. Mezi nejznámější zločiny patří loupež petrohradské Jantarové komnaty.¹⁵

Válečné zločiny v 20. století nejsou bohužel jen na úrovni nacistického Německa. Jednalo se i o válečné zločiny Japonska. K japonským válečným zločinům došlo v mnoha asijských zemích během období japonského militarismu, a to především za druhé čínsko-japonské války a druhé světové války. Některé z těchto incidentů jsou popisovány jako asijský holocaust a japonská zvěrstva. Některé z válečných zločinů byly vojenským personálem japonského císařství spáchány na konci 19. století, ale většina se rozmohla během první části období Šówa, název pro dobu panování císaře Hirohita, po vojenskou porážku Japonska v roce 1945.¹⁶

Válečné zločiny a zločinů proti lidskosti spáchané ozbrojenými silami Sovětského svazu během druhé světové války zahrnují činy Rudé armády, NKVD a vnitřních vojsk NKVD. V tomto ohledu lze uvést i termíny Sovětské válečné zločiny¹⁷. V některých

¹⁵ Využito viz https://cs.m.wikipedia.org/wiki/Válečné_zločiny_Německa_během_druhé_světové_války

¹⁶ Využito viz https://cs.m.wikipedia.org/wiki/Japonsk%C3%A9_v%C3%A1le%C4%8Dn%C3%A9_zlo%C4%8Diny.

¹⁷ Více viz https://cs.m.wikipedia.org/wiki/Sovětské_válečné_zločiny.

případech byly tyto zločiny spáchány na přímý rozkaz Josefa Stalina. V jiných případech byly spáchány bez rozkazů pravidelnými vojsky jako odplata proti civilistům nebo vojenskému personálu zemí, které ať už byly nebo nebyly v rozporu s SSSR, nebo jej napadly. Jako urč. „vzorový“ příklad lze uvést v tomto období tzv. Katyňský masakr, nařízení povraždit více než 25 000 polských válečných zajatců.

V podmínkách České republiky (Československé republiky) je možné o válečných zločinech hovořit za druhé světové války, zejména v rámci období „vlády“ zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha a po jeho smrti (v rámci následných represí). Heydrichiáda je souhrnný název období represí uplatněných nacistickými okupanty během druhé světové války na celém území protektorátu Čechy a Morava právě po příchodu Reinharda Heydricha jako zastupujícího říšského protektora do Prahy 27. září 1941. Záhy bylo také vyhlášeno stanné právo a účastníci odboje (mj. vůdcové Obrany národa či činovníci Sokola) byli masově zavíráni a popravováni. Stanné právo bylo odvoláno až 19. ledna 1942 a současně byla jmenována nová protektorátní vláda v čele s Jaroslavem Krejčím (dosavadní předseda vlády Alois Eliáš byl Heydrichem zatčen pro spolupráci s odbojem a s Londýnskou vládou). A následná represe uplatňovaná na území protektorátu po atentátu na Reinharda Heydricha. Ten zemřel 4. června 1942 na otravu krve následující zranění, která mu způsobili českoslovenští výsadkáři. Jako odvetu za atentát na Heydricha okupační správa popravila několik tisíc osob, které se podle ní na útoku mohly podílet, pomáhaly parašutistům či jej alespoň schvalovaly. Zároveň byly srovnány se zemí vesnice Lidice (bylo podezření, že někteří z obyvatel Lidic pomáhali atentátníkům) a Ležáky (v jejich blízkosti byla objevena vysílačka) a jejich obyvatelé vybiti, transportováni do koncentračních táborů, děti dány do německých rodin na převýchovu (většina dětí byla ve skutečnosti povražděna v pojízdných plynových komorách na území okupovaného Polska).¹⁸

Po druhé světové válce nastala doba soudních řízení s válečnými zločinci. V první řadě se jedná o Norimberský proces. Norimberský proces byl soudní proces vedený Spojenými státy, Sovětským svazem, Francií a Velkou Británií proti hlavním představitelům nacistického Německa před Mezinárodním vojenským tribunálem v Norimberku. Proces probíhal v Justičním paláci. První proces je také označován jako Proces s hlavními válečnými zločinci a byl veden před Mezinárodním vojenským tribunálem, který soudil 24 nejdůležitějších představitelů nacistického Německa, i když

18 <http://cs.wikipedia.org/wiki/Heydrichi%C3%A1da>

někteří hlavní strůjci (Adolf Hitler, Heinrich Himmler či Joseph Goebbels) spáchali sebevraždu před vypuknutím procesu. Proces probíhal od 20. listopadu 1945 do 1. října 1946. Následné norimberské procesy byly vedeny podle Zákona č. 10 před americkými vojenskými tribunály. Tribunál byl ustanoven na základě londýnské dohody o stíhání válečných zločinců z 8. srpna 1945 uzavřené mezi USA, SSSR, Velkou Británií¹⁹ a Francií.

Bohužel ani po dvou světových válkách nenastala „doba klidu“ a hned další válečný konflikt se neobešel bez dopadů válečných zločinů, tzv. Korejská válka.

Z hlediska dopadů na válečné zločiny lze poukázat na řadu soudních procesů na všech úrovních v různých zemích světa²⁰. Např. i v roce 2011 u mnichovského soudu mohl padnout rozsudek nad jedním z posledních údajných nacistických válečných zločinců - 91letým Johnem Demjanjukem. Jako dozorce z vyhlazovacího tábora Sobibor se měl údajně podílet na zavraždění téměř 28 tisíc holandských Židů. Obžaloba žádá šestileté vězení. Demjanjuk, který v uniformě vojáka Rudé armády padl do německého zajetí, tvrdí, že v táboře coby dozorce nepůsobil a že jde o zpolitizovaný monstrproces.²¹

V posledním období lze poukázat na válečné zločiny ve válečném konfliktu v bývalé Jugoslávii, jejíž zločiny se došetřují dodnes. I díky tomuto konfliktu vznikl Mezinárodní trestní soud (MTS; anglicky International Criminal Court /ICC/) v roce 2002 jako stálý soudní dvůr, který má stíhat osoby zodpovědné za zločin genocidy, zločiny proti lidskosti, válečné zločiny a potenciálně také zločiny proti míru, až budou uspokojivě definovány. Sídlo má v nizozemském Haagu stejně jako Mezinárodní soudní dvůr.

I v současné době jsme se svědky řady válečných konfliktů, spíše teritoriálních, ovšem s dopadem na válečné zločiny, ať to je válka s Islámským státem, či válečný konflikt v Sýrii. Jak uvádí český zástupce Robert Fremr, místopředseda Mezinárodního trestního soudu v Haagu, „Velmocí brání potrestání válečných zločinců“. V rámci

¹⁹ Např. dokumenty britského válečného kabinetu v Londýně, které byly zveřejněny 2. 1. 2006, ukazují, že se britská vláda myšlenkou, jak potrestat zajaté vedoucí nacistické funkcionáře, zabývala již od prosince 1942. Britský premiér Winston Churchill dokonce prosazoval, aby tyto osoby byly bez soudu zastřeleny. Postupem času však od tohoto názoru na nátlak USA ustoupil. O nějaký čas později, na konferenci v Teheránu (1943), sovětský vůdce Stalin navrhoval popravu 50 až 100 tisíc německých štábních důstojníků. Americký prezident Franklin D. Roosevelt, aniž by si uvědomil, že tato poznámka byla míněna vážně, zažertoval, že 49 tisíc by snad mohlo stačit. Churchill však jednoznačně odmítl „chladnokrevnou popravu vojáků bojujících za svou vlast“, ale s nutností potrestat válečné zločince souhlasil. V souladu s Moskevským dokumentem, který sám napsal, pak měli být váleční zločinci souzeni na místě, kde své trestné činy spáchali. Popravy z politických důvodů byly pro Churchilla naprosto nepřijatelné.

²⁰ Např. i v poválečném Československu soudní proces s K. H. Frankem, či v 60. letech 20. století v Izraeli soudní proces s Eichmanem.

²¹ Např. více viz https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/demjanjuk-by-si-mel-v-mnichove-vyslechnout-rozsudek-obzaloba-zada-6-let_201105120940_kbrezovska .

rozhovoru s ním pro deník Právo uvádí: „Úřad prokurátora má při vyšetřování případů nesnadnou úlohu, což má za následek vysoké procento zprošťujících rozsudků pro nedostatek důkazů. Navíc některé případy se mohou před soud dostat jen prostřednictvím Rady bezpečnosti OSN a tam stačí veto jediného stálého člena rady a věc se k soudu nedostane. Odrazující efekt soudu je tím vším oslabován.

Pro mě osobně je to unikátní profesní zkušenost. Myšlenku zřízení permanentního a univerzálního Mezinárodního trestního soudu jsem vždy považoval za velmi progresivní. Můj optimismus ale poněkud zchladil politický tlak, pod který se soud dostal v momentě, kdy se jeho pozornost obrátila na obviněné z řad hlav států jako například súdánského prezidenta Al-Bašíra nebo keňského prezidenta Kenyattu. Ten ještě zesílil poté, co začalo vyšetřování zločinů, jež měly být spáchány v Afghánistánu, Gruzii nebo Palestině, které může vyústit i v trestní stíhání státních příslušníků některých mocností. Odmítavý postoj USA dokonce vyvrcholil pohrůzkami prokurátorce a soudcům.“ Z uvedeného je patrné, že v současném civilizačním světě, v rámci střetu civilizací a regionálních válečných konfliktů, je vyšetřování a zejména potrestání válečných konfliktů složitá věc.²²

²² Viz https://www.novinky.cz/domaci/clanek/velmoci-brani-potrestani-valecnych-zlocincu-tvrdi-soudce-fremr-40312806?seq_no=2&source=hp&dop_ab_variant=292340&dop_source_zone_name=novinky.szhp.box&utm_source=www.seznam.cz&utm_medium=z-boxiku&utm_campaign=null.

2 Typová kriminalistická charakteristika válečných zločinů

Kriminalistická charakteristika trestného činu je popisem kriminalisticky relevantních vlastností trestného činu (v tomto případě druhové skupiny trestných činů), tj. takových vlastností, které ovlivňují procesy tvorby stop a proces poznání trestného činu. Základním cílem je poznání daného trestného činu.

Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestné činnosti vychází především z obecné charakteristiky daného trestného činu a předmětu dokazování (okolnosti, které mají být zjištěny), což dává celkovou orientaci a slouží jako základ správného zaměření vyšetřování.²³ V tomto ohledu je nutné celkovou charakteristiku vždy řádně definovat a v rámci započetí procesu prověřování, či vyšetřování nastavit všechny možné vyšetřovací verze.

Jako komponenty kriminalistické charakteristiky trestného činu lze uvést:

- způsob páchaní trestného činu;
- kriminální situace;
- osobnostní rysy pachatele;
- osobnostní rysy oběti trestného činu;
- motiv činu.

A právě tyto jednotlivé komponenty nyní budou popsány ve vztahu k válečným zločinům. Základní význam kriminalistické charakteristiky daného trestného činu, skupiny trestných činů, spočívá ve stanovení kriminalistických verzí a zejména je důležitý pro typovou metodu vyšetřování daného trestného činu.

2.1 Válečné právo

Válečné právo je právní odvětví mezinárodního práva veřejného, které řeší oprávnění vést válku (*ius ad bellum*) a vymezuje právní podmínky vedené války (*ius in bello*).

²³ Autorský kol. (PJEŠČAK, J. a kol.) Kriminalistika. Praha: Naše vojsko. 1966, s. 331.

Ius in bello

Ius in bello je právní pojem označující právo ve válce (pravidla vedení války). Tato pravidla jsou částečně kodifikována v Haagských a Ženevských úmluvách a dodatkových protokolech. Porušení pravidel vedení války je válečný zločin. Pravidla ius in bello musí splňovat obě strany.

Pravidla ozbrojeného konfliktu

Podmínky válečného práva jsou například:

- ochrana civilního obyvatelstva (čtvrtá Ženevská úmluva);
- zacházení s válečnými zajatci (třetí Ženevská úmluva);
- zákaz použití chemických zbraní a biologických zbraní;
- způsoby vedení boje.

Válka je stav organizovaného násilí mezi dvěma nebo více skupinami lidí. Násilí je ve válce použito válčícími stranami jako mocenský prostředek k prosazení politických, náboženských, ideologických, ekonomických nebo jiných cílů. Válka je opakem míru. V mezinárodní politice se jedná o extrémní nástroj prosazení cílů vojenskými prostředky a vojenskou silou. Přejídným stavem mezi vedenou válkou a mírem je příměří.

Válečný zločin je provinění proti válečnému právu postižitelné podle mezinárodního trestního práva. Prakticky každé provinění proti válečnému právu v mezinárodním konfliktu je válečným zločinem, naproti tomu v případě vnitrostátního konfliktu (např. občanská válka) definici válečného zločinu naplňovat nemusí. Hlavními typy válečných zločinů jsou přečiny proti válečnému a mezinárodnímu právu ohledně zacházení se zajatci a podrobenými civilisty (mučení, genocida...), způsobu vedení bojů (např. použití zakázaných zbraní, jako jsou nášlapné miny) a zločiny proti míru (např. příprava útočné války).

Od roku 2002 existuje v Haagu Mezinárodní trestní soud (ICC), který má právo soudit pachatele válečných zločinů, které byly spáchány po datu jeho založení. Jeho působnost však není celosvětová, protože řada států proti němu vyslovila výhrady a odmítla mu podřídit své občany (např. USA, Čína, Izrael...). V minulosti byly z popudu OSN zřizovány soudy pro trestání válečných zločinů spáchaných v konkrétních konfliktech (Norimberský tribunál, Tokijský tribunál, Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii, Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu).

Zločin proti lidskosti, tento termín byl poprvé použit roku 1915 v souvislosti s tureckým masakrem Arménů. Na poli mezinárodního práva byl poprvé definován pro potřeby norimberského procesu jako: „Vražda, vyhlazování, zotročování, deportace a veškeré jiné nelidské činy, spáchané proti jakémukoliv civilnímu obyvatelstvu před válkou nebo během ní, nebo pronásledování z důvodů politických, rasových či náboženských, ať jsou či nejsou porušením interního práva v zemi, kde byly spáchány, jako následek jakéhokoliv zločinu, spadajícího do kompetence tribunálu, nebo v souvislosti s tímto zločinem.“

Zločin proti míru v mezinárodním trestním právu označuje „plánování, přípravu, rozpoutání nebo vedení útočné války nebo války v rozporu s mezinárodními smlouvami, dohodami nebo garancemi či účast na společném plánu či spiknutí k jejich provedení.“ Tato definice zločinů proti míru byla poprvé použita v norimberských principech a později v Chartě OSN. Tato definice je použita v definici útočné války jako zločinu proti míru.

Zásadní výjimkou z této definice je vedení obranných vojenských akcí podle článku 51 Charty OSN. Takové vojenské akce jsou ověřovány Bezpečnostní radou OSN, ale nevyžadují souhlas Spojených národů, aby byly legální podle mezinárodního práva.

Zločin agrese je trestný čin podle Římského statutu, kdy znamená plánování, přípravu, zahájení nebo provedení útočného činu, který svou povahou, závažností a rozsahem zakládá zjevné porušení Charty OSN, osobou v postavení, které jí umožňuje efektivně vykonávat kontrolu nad státem nebo řídit jeho politické nebo vojenské akce.

Za útočný čin je považován:

(a) vpád nebo útok ozbrojených sil státu na území jiného státu nebo jakákoli vojenská okupace, byť i dočasná, jež je výsledkem takového vpádu nebo útoku, anebo jakékoliv připojení území jiného státu nebo jeho části, při němž bylo použito síly;

(b) bombardování ozbrojenými silami státu území jiného státu, nebo použití jakýchkoliv zbraní státem proti území jiného státu;

(c) blokáda přístavů nebo pobřeží státu ozbrojenými silami jiného státu;

(d) útok ozbrojených sil státu na pozemní, námořní nebo letecké síly anebo námořní a letecké flotily jiného státu;

(e) použití ozbrojených sil jednoho státu, které se nacházejí na území jiného státu se souhlasem přijímajícího státu, v rozporu s podmínkami stanovenými v tomto souhlasu,

anebo prodloužení jejich přítomnosti na takovém území po ukončení platnosti tohoto souhlasu.²⁴

Římský statut je uvozen následující preambulí:

„Smluvní strany tohoto Statutu:

uvědomující si, že všechny národy k sobě vážou společná pouta, jejich kultury spolu tvoří společné dědictví, a obávající se, že tato křehká mozaika by mohla být kdykoli rozbita,

pamětlivý, že v průběhu tohoto století miliony dětí, žen a mužů padly za obětí nepředstavitelným zvěrstvům, která hluboce otřásla svědomím lidstva,

uznávající, že tyto závažné zločiny ohrožují mír, bezpečnost a blaho světa,

potvrzující, že nejzávažnější zločiny, kterými je dotčeno mezinárodní společenství jako celek, nesmí zůstat nepotrestány a že je nutné zajistit jejich účinné stíhání přijetím opatření na národní úrovni a posílením mezinárodní spolupráce,

rozhodnuty skoncovat s beztrestností pachatelů těchto zločinů, a tak přispět k prevenci takových zločinů,

připomínající, že povinností každého státu je vykonávat svou trestní jurisdikci nad osobami odpovědnými za mezinárodní zločiny,

potvrzující cíle a zásady Charty Organizace spojených národů, a zejména zásadu, že všechny státy se vystříhají hrozby silou nebo použití síly proti územní celistvosti nebo politické nezávislosti kteréhokoli státu, nebo jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s cíli Organizace spojených národů,

zdůrazňující v této souvislosti, že žádné z ustanovení Statutu nebude vykládáno tak, jako by kterákoli smluvní strana byla oprávněna zasahovat v ozbrojeném konfliktu nebo do vnitřních záležitostí kteréhokoli státu,

rozhodnuty za tímto účelem a v zájmu současných i budoucích generací ustavit nezávislý stálý Mezinárodní trestní soud s vazbou na systém Organizace spojených národů a s jurisdikcí nad nejzávažnějšími zločiny, kterými je dotčeno mezinárodní společenství jako celek,

zdůrazňující, že Mezinárodní trestní soud ustavený podle tohoto Statutu bude komplementární vůči národním trestním jurisdikcím,

odhodlány zajistit trvalou úctu k mezinárodní spravedlnosti a k jejímu výkonu,“.

²⁴ Viz čl. 8 Římského statutu.

Římským statutem byl ukotven zejména mezinárodní soudní dvůr, tedy přesně Mezinárodní trestní soud, který je stálou institucí a je oprávněn vykonávat jurisdikci nad osobami pro nejzávažnější zločiny, kterými je dotčeno mezinárodní společenství jako celek a které jsou uvedeny v Římském statutu, a má komplementární úlohu vůči národním trestním jurisdikcím. Právě jurisdikce a fungování tohoto soudu se řídí Římským statutem.

Haagské úmluvy z roku 1899 a 1907 jsou úmluvy a mezinárodní deklarace sjednané během dvou mezinárodních mírových konferencí v Haagu v Nizozemí. První mezinárodní mírová konference proběhla v roce 1899 a druhá mezinárodní mírová konference v roce 1907. Společně s Ženevskými úmluvami byly formální kodifikací válečného práva včetně válečných zločinů. Třetí konference byla plánována na rok 1914 a později posunuta na rok 1915, ale vzhledem k první světové válce neproběhla. Haagské úmluvy z roku 1899 a 1907 byly prvními multilaterálními smlouvami, které upravovaly vedení války, a byly odvozeny z Lieber Code, který byl podepsán a vydán prezidentem Spojených států 24. dubna 1863 během americké občanské války. Lieber Code byl první oficiální všeobecný právní předpis, který stanovil pravidla pro chování vojsk v období stanného práva; ochrany civilistů a soukromého majetku; braní rukojmí a trestání trestných činů; dezertérů, válečných zajatců; drancování; partyzánů; špiónů, příměří a výměny zajatců, podmíněčné propuštění bývalých vojáků Konfederace; podmínky příměří a respekt k lidskému životu; atentáty a vraždy vojáků nebo civilistů na nepřátelském území a status osob, které se zúčastnily občanské války proti vládě Spojených států amerických.

Ženevské úmluvy jsou čtyři úmluvy a tři dodatkové protokoly, které upravují podmínky a pravidla na ochranu obětí války během ozbrojených konfliktů podle mezinárodního práva. Poslední revize Ženevských úmluv byly sjednány na diplomatické konferenci konané v Ženevě od 21. dubna do 12. srpna 1949, přičemž byly aktualizovány předchozí první Ženevská úmluva, druhá Ženevská úmluva a třetí Ženevská úmluva a doplněna čtvrtá Ženevská úmluva. Ženevské úmluvy byly ratifikovány celé nebo s výhradami 194 státy.

Československo, tedy přímo československý vyslanec ve Švýcarsku, připojil k podpisu těchto úmluv následující výhrady:

„1. Při podpisu Ženevské úmluvy o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli prohlašují, že vláda Československé republiky přistupuje k řečené úmluvě s výhradou jejího článku 10.

Vláda republiky Československé neuznává, že je po právu žádost mocnosti, v jejíž moci jsou ranění a nemocní, aby neutrální stát nebo mezinárodní organizace nebo lidumilná organizace převzaly funkce, které podle této úmluvy přísluší ochranným mocnostem vůči raněným a nemocným nebo vůči členům zdravotnického a duchovního personálu, jestliže k tomu nedá svůj souhlas vláda, jejímiž jsou příslušníky.

2. Při podpisu Ženevské úmluvy o zlepšení osudu raněných, nemocných a trosečníků ozbrojených sil na moři prohlašují, že vláda Československé republiky přistupuje k řečené úmluvě s výhradou jejího článku 10.

Vláda Československé republiky neuznává, že je po právu žádost mocnosti, v jejíž moci jsou ranění a nemocní, aby neutrální stát nebo mezinárodní organizace nebo lidumilná organizace převzaly funkce, které podle této úmluvy přísluší ochranným mocnostem vůči raněným, nemocným a trosečníkům nebo vůči členům zdravotnického a duchovního personálu, jestliže k tomu nedá svůj souhlas vláda, jejímiž jsou příslušníky.

3. Při podpisu Ženevské úmluvy o zacházení s válečnými zajatci prohlašují, že vláda Československé republiky přistupuje k řečené úmluvě s výhradou jejích článků 10, 12 a 85.

Pokud jde o článek 10, neuznává vláda Československé republiky, že je po právu žádost mocnosti, v jejíž moci jsou váleční zajatci, aby neutrální stát nebo mezinárodní organizace nebo lidumilná organizace převzaly funkce, které přísluší podle této úmluvy ochranným mocnostem vůči válečným zajatcům, jestliže k tomu nedá svůj souhlas vláda, jejímiž jsou příslušníky.

Pokud jde o článek 12, neuznává vláda Československé republiky, že je po právu, aby mocnost, jež provádí přesun zajatců, byla zproštěna odpovědnosti za aplikaci úmluvy, byť i jen po dobu, po kterou budou váleční zajatci svěřeni mocnosti, která souhlasila s jejich přijetím.

Pokud jde o článek 85, neuznává vláda Československé republiky, že je po právu, aby váleční zajatci odsouzení pro válečné zločiny a pro zločiny proti lidskosti ve smyslu zásad stanovených v norimberských rozsudcích, požívali výhod této úmluvy, protože váleční zajatci odsouzení pro takové zločiny mají býti podroběni předpisům o výkonu trestu platným ve státě, o který jde.

4. Při podpisu Ženevské úmluvy o ochraně civilních osob za války prohlašují, že vláda Československé republiky přistupuje k této úmluvě s výhradou článku 11 a 45.

Pokud jde o článek 11, neuzná vláda Československé republiky, že je po právu žádost mocnosti, v jejíž moci jsou chráněné osoby, aby neutrální stát nebo mezinárodní organizace nebo lidumilná organizace převzala funkce, které přísluší podle této úmluvy ochranným mocnostem vůči chráněným osobám, jestliže k tomu nedá svůj souhlas vláda, jejímiž jsou příslušníky.

Pokud jde o článek 45, neuzná vláda Československé republiky, že je po právu, aby mocnost, která provádí přesun zajatců, byla zproštěna odpovědnosti za aplikaci úmluvy, byť i jen na dobu, po kterou budou tyto chráněné osoby svěřeny mocnosti, která souhlasila s jejich přijetím.²⁵

Ženevské úmluvy původně upravovaly ochranu obětí ozbrojených konfliktů (ženevské právo), avšak dodatkové protokoly z roku 1977 upravují i způsoby a prostředky vedení války (haagské právo, jehož dalšími prameny jsou také Haagské úmluvy, Ženevský protokol, Úmluva o zákazu nebo omezení některých konvenčních zbraní a řada dalších smluv).

Ženevské úmluvy spolu se svými dodatkovými protokoly představují základní prameny válečného práva. Jejich hlavní zásadou je, že v případě války musí být respektována důstojnost lidské bytosti a bez jakéhokoli nepříznivého rozlišování musí být před válkou a jeho následky chráněni ti, kdo se konfliktu přímo neúčastní, jakož i ti, kdo byli z konfliktu vyřazeni v důsledku nemoci, zranění či zajetí. Smluvními stranami Ženevských úmluv jsou všechny státy světa a jejich zásady a zásady prvního druhého dodatkového protokolu jsou součástí mezinárodního obyčejového práva a z toho titulu zavazují každého člena mezinárodního společenství.

Ženevské úmluvy zavazují každou skupinu účastníků se ozbrojeného konfliktu, tedy nejen vládní síly, ale i například povstalce. Ženevské úmluvy musí být dodrženy všemi stranami konfliktu za všech okolností, tedy i bez ohledu na chování kterékoli ze stran konfliktu. Vážná porušení Ženevských úmluv představují válečné zločiny a pachatel je trestně odpovědný podle mezinárodního trestního práva.

Odpovědnost za porušení Ženevských úmluv nese nejen ten, kdo se ho dopustil, ale i ten, kdo takové porušení nařídil, i ten, kdo z nedbalosti při výkonu své funkce

²⁵ Jednalo se o diplomatickou konferenci konanou v Ženevě od 21. dubna do 12. srpna 1949 za účelem sjednání mezinárodních dohod na ochranu obětí válek, kde byly sjednány a dne 12. srpna 1949 podepsány mezinárodní akty.

porušení ze strany podřízených umožnil. Dále pak skutečnost, že k porušení došlo na základě příkazu nadřízeného, nezbavuje sama o sobě podřízeného odpovědnosti za takovýto čin.

Každý stát je povinen osobu podezřelou ze spáchání vážného porušení postavit před soud, bez ohledu na její státní příslušnost, nebo ji vydat státu majícímu na jejím stíhání zájem.

Úmluva o zabránění a trestání zločinu genocidia byla přijata Valným shromážděním OSN 9. prosince 1948 jako rezoluce Valného shromáždění 260. Úmluva vstoupila v platnost 12. ledna 1951. Úmluva definuje genocidu jako zločin podle mezinárodního práva a byla výsledkem kulminace činnosti polsko-židovského právníka Lemkina. Úmluva byla v ČSR publikována pod č. 32/1955 Sb.

2.2 Příslušná právní úprava

V této části bude popis jednotlivých trestných činů, které v proměně trestního práva v Českých zemích (Československa a České republiky) jsou považovány za „válečné zločiny“.

V návaznosti na vyšetřování, ale i soudní procesy v Československu, ale i v rámci norimberských procesů, je nutné poukázat i na osobnost prof. Bohuslava Ečera (31. července 1893 – 14. března 1965). Zaměřoval se na mezinárodní právo válečné, za druhé světové války byl ve Francii a Velké Británii. Po válce se účastnil mezinárodního soudního tribunálu v Norimberku jako předseda československé delegace. Díky práci tohoto právníka se podařilo prosadit, že gestapo a SS byly prohlášeny za zločinecké organizace a právě on je autorem pojmu „zločiny proti lidskosti“.

Z hlediska trestního práva se zejména jedná o zločiny z hlediska mezinárodního práva. V rámci českého právního řádu, trestního zákoníku se jedná o trestné činy proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy (hlava XIII):

- genocidium;
- útok proti lidskosti;
- založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka;
- apartheid a diskriminace skupiny lidí;

- projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka;
- popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia;
- příprava útočné války;
- styky ohrožující mír;
- agrese;
- použití zakázaného bojového prostředku a nedovolené vedení boje;
- válečná krutost;
- perzekuce obyvatelstva;
- porušení mezinárodních sankcí;
- plenění v prostoru válečných operací;
- zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků;
- zneužití vlajky a příměří;
- ublížení parlamentáři;
- odpovědnost nadřízeného.

Jako další zločiny, které jsou často páčány v rámci války, válečného konfliktu se jedná zejména o následující trestné činy:

- vražda (násilné trestné činy);
- loupež, krádež;
- znásilnění (sexuální trestné činy);
- trestné činy v rámci kyberkriminality;
- vybrané hospodářské trestné činy (např. proti měně, či samotné ekonomice daného státu);
- trestné činy proti náboženství (proti samotnému vyznání daného státu).

Z hlediska dalšího popisu bude záměr právě na národní právo, tedy na dané trestné činy, které jsou z hlediska trestněprávního obsaženy v trestním zákoníku. Další popis bude směřován právě na jednotlivé znaky skutkové podstaty trestného činu (tedy formální znaky skutkové znaky trestného činu).

2.2.3 Trestné činy proti lidskosti

Jedná se o skupinový (druhový) objekt trestných činů, jako je právo národů, národnostních, etnických, rasových, náboženských nebo jiných skupin obyvatel na existenci a svobodný rozvoj ve společnosti bez jakékoli diskriminace, jakož i právo na život a respektování osobnosti příslušníků těchto skupin.

Pachatelem všech těchto trestných činů (dané skupiny trestných činů) může být zásadně obecný subjekt, tedy každá fyzická a právnická osoba.

Po subjektivní stránce se u všech trestných činů proti lidskosti požaduje úmysl.²⁶

Jedná se zejména o trestné činy, které souvisejí se skutky podle čl. 7 Římského statutu:

- a) vražda;
- b) vyhlazování;
- c) zotročování;
- d) deportace nebo násilný přesun obyvatelstva;
- e) věznění nebo jiné závažné formy zbavení osobní svobody v rozporu se základními pravidly mezinárodního práva;
- f) mučení;
- g) znásilnění, sexuální otroctví, nucená prostituce, nucené těhotenství, nucená sterilizace nebo jiné formy sexuálního násilí srovnatelné závažnosti;
- h) persekuce jakékoli identifikovatelné skupiny nebo kolektivu z důvodů politických, rasových, národnostních, etnických, kulturních či náboženských nebo z důvodu pohlaví;
- i) nedobrovolné mizení osob;
- j) zločin apartheidu;
- k) jiné nelidské činy podobné povahy spočívající v úmyslném způsobení velkých útrap nebo těžké újmy na zdraví či poruchy duševního nebo tělesného zdraví.²⁷

Trestný čin první v řadě v rámci této hlavy je trestný čin **genocidium** (§ 400 trestního zákoníku). Genocidiem se rozumí vyvražďování národů, národnostních, etnických, rasových nebo náboženských skupin obyvatelstva. Genocidium je zločinem podle mezinárodního práva, ať je spácháno v míru nebo za válečného konfliktu.²⁸ Objektem tohoto trestného činu je právo na národní, národnostní, etnickou, rasovou,

²⁶ Využito viz ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2016. s. 968-969.

²⁷ Viz Římský statut.

²⁸ JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. vyd. Praha: Leges. 2017. 562 s.

náboženskou, třídní nebo jinou podobnou skupinu lidí (tedy zákaz na rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou, třídní nebo jinou podobnou skupinu lidí) na existenci ve společnosti. Tedy předmětem útoku jsou národnostní, etnická, náboženská či rasová skupina, nebo i jednotlivec. Objektivní stránka je jednání, tedy jednání, které způsobuje zničení úplně nebo částečně některou rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou, třídní nebo jinou podobnou skupinu lidí. Subjekt je obecný a subjektivní stránka je úmyslná. U tohoto trestného činu je i příprava trestná.

Dalším trestným činem v této hlavě je **útok proti lidskosti** (§ 401 trestního zákoníku), tedy objektem tohoto trestného činu je opět právo národů (společnosti daného národa), národnostních, etnických, rasových, náboženských nebo jiných skupin obyvatel (osob na daném území) na existenci a svobodný rozvoj své společnosti. V neposlední řadě je v tomto trestném činu možno spatřovat i ochranu práva na život a respektování osobnosti. Objektivní stránka je samotný útok proti lidskosti (např. útok zaměřený proti civilnímu obyvatelstvu formou vyhlazování lidí, zotročování, deportace nebo násilného přesunu skupiny obyvatelstva, mučení, vraždy, nebo jiného nelidského činu obdobné povahy a další alternativní a vyjmenované způsoby v rámci normativního textu trestného činu). Musí se jednat o rozsáhlý a systematický útok pachatele. Pachatel je obecný. Subjektivní stránka je úmyslná a i příprava je trestná.

Trestný čin nazvaný **apartheid a diskriminace skupiny lidí** (§ 402 trestního zákoníku) je dalším v řadě trestných činů v této hlavě. Objektem tohoto trestného činu je zákaz diskriminace osob (lidí) určitého druhu zájmu, tedy porušení principu rovnosti. Objektivní stránka je v uplatňování (alternativně):

Apartheidu (uplatňování, politika rasové segregace, tedy obecně řečeno systematický útlak a nadvláda jedné rasové skupiny nad jinou rasovou skupinou).

Rasové, etnické, národnostní, náboženské nebo třídní segregace.

Jiné podobné diskriminace skupiny lidí.

Pachatelem je kdokoliv, tedy obecný subjekt, subjektivní stránka je ve formě úmyslu. Opět i příprava je trestná.

Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka (§ 403 trestního zákoníku) patří též do této skupiny trestných činů. Základním objektem tohoto trestného činu je ochrana lidských práv, a to rovnost k národnostem, příslušnost k určité etnické skupině, rase, náboženství, třídě či jiné skupině obyvatel. Cílem ochrany je chránit národ, etnickou skupinu či rasu v dané oblasti (regionu). Objektivní stránka je širší, spočívá v jednání, kdy pachatel založí, podporuje nebo

propaguje hnutí, které prokazatelně směřuje k potlačení práv a svobod člověka, nebo hlásá rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou či třídní zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob. Pachatelem může být kdokoliv. Subjektivní stránka vyžaduje úmysl. A i příprava je trestná.

Další trestný čin je nazván **Projev sympatií k hnutí směřujícím k potlačení práv a svobod člověka** (§ 404 trestního zákoníku), kdy objektem tohoto zločinu je obdobný, jako u trestného činu podle § 403 trestního zákoníku (Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka). Tedy obecně je to rovnost k národnostem, příslušnost k určité etnické skupině, rase, náboženství, třídě či jiné skupině obyvatel. Objektivní stránkou je projev veřejné sympatie k hnutím uvedeným v § 403 odst. 1 trestního zákoníku (hnutí, které prokazatelně směřuje k potlačení práv a svobod člověka, nebo hlásá rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou či třídní zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob). Pachatelem může být kdokoliv a subjektivní stránka je úmyslná.

Trestný čin **Popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia** (§ 405 trestního zákoníku) je v řadě posledním trestným činem zařazeným v této hlavě trestných činů proti lidskosti. Objektem jsou základní lidská a občanská práva a svobody. Tedy zejména rovnocennost lidí, a to bez rozdílu rasy, sociální nebo náboženské příslušnosti, národnosti nebo původu osoby. Objektivní stránka spočívá v jednání, které spočívá v objektivním (veřejném) popírání, zpochybňování nebo snaze ospravedlnění nacistického, komunistického nebo jiného genocidia nebo jiných zločinů proti lidskosti. Pachatelem může být kdokoliv a subjektivní stránka je úmysl.

2.2.4 Trestné činy proti míru a válečné trestné činy

Další trestné činy souvisí přímo s válečnými zločiny. Dá se říci, že toto je „hlavní“ skupina trestných činů, která souvisí s válečným konfliktem. Jedná se o trestné činy podle čl. 8 Římského statutu:

a) Závažná porušení Ženevských úmluv, zejména níže uvedené činy zaměřené proti osobám nebo majetku požívajícím ochrany podle ustanovení příslušné Ženevské úmluvy:

- (i) úmyslné zabití;
- (ii) mučení nebo nelidské zacházení, včetně biologických pokusů;

(iii) úmyslné způsobení velkého utrpení nebo vážné tělesné újmy či poruchy zdraví;

(iv) rozsáhlé ničení a přivlastňování majetku, které není ospravedlněno vojenskou nutností a které je prováděno protiprávním a svévolným způsobem;

(v) nucení válečných zajatců nebo jiných chráněných osob ke službě ve vojsku nepřátelské mocnosti;

(vi) svévolné zbavení válečného zajatce nebo jiné chráněné osoby práva na spravedlivé a řádné řízení;

(vii) protiprávní deportace či přesun nebo protiprávní zbavení osobní svobody;

(viii) braní rukojmích.

b) Jiné případy závažného porušení zákonů a obyčejů platných v mezinárodních ozbrojených konfliktech v existujícím rámci mezinárodního práva, zejména následující činy:

(i) úmyslné vedení útoků proti civilnímu obyvatelstvu jako takovému nebo proti jednotlivým civilním osobám, které se přímo neúčastní nepřátelských akcí;

(ii) úmyslné vedení útoků proti civilním objektům, tedy objektům, které nejsou vojenskými cíli;

(iii) úmyslné vedení útoků proti personálu, zařízením, materiálu, jednotkám či vozidlům účastnícím se humanitární pomoci nebo mírové operace v souladu s Chartou OSN, pokud mají nárok na ochranu poskytovanou civilním osobám či civilním objektům podle mezinárodního práva ozbrojených konfliktů;

(iv) úmyslné zahájení útoku s vědomím, že v souvislosti s takovým útokem dojde ke ztrátám na životech nebo zranění civilních osob či poškození civilních objektů nebo k rozsáhlým a závažným škodám na přírodním prostředí, které budou zjevně nepřiměřené v poměru k očekávané konkrétní a přímé celkové vojenské výhodě;

(v) útok nebo bombardování měst, vesnic, obydlí nebo budov, které nejsou bráněny a nejsou vojenskými cíli, jakýmkoli prostředky;

(vi) zabití nebo zranění kombatanta, který již složil zbraň či nemá k dispozici další prostředky obrany a vzdal se bezpodmínečně;

(vii) zneužití vlajky příměří, vlajky nebo vojenských insignií a stejnokroje nepřítele nebo Organizace spojených národů, jakož i rozlišovacích znaků Ženevských úmluv, vedoucí k úmrtí či vážnému zranění osob;

(viii) okupační silou provedené přímé nebo nepřímé přesídlení částí jejího vlastního civilního obyvatelstva na okupované území nebo částečná či úplná deportace či přesídlení obyvatelstva okupovaného území uvnitř nebo vně tohoto území;

(ix) úmyslné vedení útoků proti budovám určeným k náboženským, školským, uměleckým, vědeckým nebo charitativním účelům, historickým památkám, nemocnicím či místům, kde jsou shromažďováni nemocní a ranění, pokud se nejedná o vojenské cíle;

(x) vystavení osob nacházejících se v moci zneprátené strany fyzickému mrzačení nebo lékařským či vědeckým pokusům jakéhokoli druhu, které nejsou odůvodněny lékařskou, zubní či nemocniční péčí ani nejsou prováděny v zájmu dotčené osoby a které způsobí smrt nebo vážné ohrožení života této osoby nebo osob;

(xi) proradné zabití nebo zranění osob náležejících ke zneprátenému státu nebo armádě;

(xii) prohlášení, že nikdo nebude ušetřen;

(xiii) zničení nebo zmocnění se nepřátelského majetku, pokud takové zničení nebo zmocnění se majetku není nezbytně vyžadováno válečnou nutností;

(xiv) prohlášení práv a úkonů občanů zneprátené strany za zrušené, pozastavené nebo před soudem nepřijatelné;

(xv) nucení občanů zneprátené strany k účasti na vojenských operacích zaměřených proti své vlastní zemi, i v případě, že tito občané byli před začátkem války ve službě válčící strany;

(xvi) plenění města nebo místa, i v případě, že bylo dobyto útokem;

(xvii) používání jedu nebo otravných zbraní;

(xviii) používání dusivých, jedovatých a jiných plynů a všech obdobných tekutin, materiálů nebo prostředků;

(xix) používání střel, které se v lidském těle snadno rozpínají či zplošťují, například střel s tvrdým pláštěm, který zcela nezakrývá jádro nebo je perforován zářezy;

(xx) používání zbraní, projektilů a materiálu a způsobů vedení boje, které svou povahou způsobují nadměrné zranění či zbytečné utrpení nebo které mají inherentně nerozlišující účinky v rozporu s mezinárodním právem ozbrojených konfliktů, pokud jsou tyto zbraně, projektily a materiály a způsoby vedení boje předmětem úplného zákazu a byly zařazeny do přílohy tohoto Statutu změnou v souladu s příslušnými ustanoveními čl. 121 a 123;

(xxi) těžké urážky lidské důstojnosti, zejména pokořující a ponižující zacházení;

(xxii) znásilnění, sexuální otroctví, nucená prostituce, nucené těhotenství podle článku 7, odstavce 2 (f), nucená sterilizace či jiné formy sexuálního násilí, které jsou rovněž závažným porušením Ženevských úmluv;

(xxiii) využití přítomnosti civilní osoby či jiné chráněné osoby k zajištění vynětí určitých míst, oblastí nebo vojenských jednotek z vojenských operací;

(xxiv) úmyslné vedení útoků proti budovám, materiálu, zdravotnickým jednotkám a transportům a proti personálu označenému rozlišovacími znaky Ženevských úmluv v souladu s mezinárodním právem;

(xxv) úmyslné využívání hladovění civilních osob jako způsobu vedení boje spočívající v tom, že těmto osobám jsou odnímány prostředky nutné k přežití, včetně svévolného znemožňování dodávek humanitární pomoci podle Ženevských úmluv;

(xxvi) odvody či nábor dětí mladších patnácti let do ozbrojených sil státu nebo jejich využívání k aktivní účasti v nepřátelských akcích.

c) V případě ozbrojeného konfliktu jiné než mezinárodní povahy, vážná porušení čl. 3 společného čtyřem Ženevským úmluvám, a zejména níže uvedené činy páchané proti osobám, které se aktivně neúčastní nepřátelských akcí, včetně příslušníků ozbrojených sil, kteří složili zbraně a těch kteří jsou neschopni boje z důvodu nemoci, zranění, zajetí nebo z jakéhokoli jiného důvodu:

(i) násilné činy proti životu a osobě, zejména vražda všeho druhu, mrzačení, kruté zacházení a mučení;

(ii) těžké urážky lidské důstojnosti, zejména pokořující a ponižující zacházení;

(iii) braní rukojmích;

(iv) ukládání trestů a vykonávání poprav bez předchozího rozsudku vynesenoho řádně ustaveným soudem poskytujícím veškeré záruky soudního řízení, které jsou obecně považovány za nezbytné.²⁹

V této hlavě je základním trestným činem přímo válečná agrese, tedy **agrese, příprava útočné války a podněcování útočné války** (viz § 405a až § 408 trestního zákoníku). Obecným objektem je ochrana míru, v obecné rovině ochrana mezinárodní bezpečnostní situace v rámci celého světa. Útočnou válku lze charakterizovat jako použití ozbrojené síly státu proti celistvému, svébytnému či samostatnému státu. Propagace války znamená hlásání a rozšiřování idejí a myšlenek, které znamenají řešení rozporů formou válečného konfliktu (ozbrojeným konfliktem mezi státy v obecné rovině).

²⁹ Viz Římský statut.

Objektivní stránka agrese spočívá v tom, kdy pachatel umožňuje vykonávat kontrolu nad některým státem nebo řídit jeho politické anebo vojenské akce, v rozporu s ustanoveními mezinárodního práva plánuje, připravuje, zahájí nebo provede útočný čin, který spočívá v použití ozbrojené síly takovým státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu nebo v použití ozbrojené síly takovým státem jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s Chartou OSN a který svou povahou, závažností a rozsahem zakládá zjevné porušení Charty OSN, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let nebo výjimečným trestem.

Objektivní stránka u přípravy útočné války spočívá v jednání, kdy pachatel připravuje útočnou válku, na které se má podílet Česká republika, a tím přivodí pro Českou republiku nebezpečí války.

U trestného činu podněcování útočné války je jednání charakterizováno jako podněcování pachatelem k útočné válce, na které se má podílet Česká republika, takovou válku propaguje nebo válečnou propagandu jinak podporuje. U tohoto trestného činu, tedy podněcování útočné války, jsou uvedeny kvalifikační předpoklady, pokud je:

- čin spáchán na shromáždění, které podléhá oznamovací povinnosti, nebo
- spáchá-li se takový čin tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

Pachatelem trestných činů je kdokoliv (tedy obecný subjekt), s výjimkou trestného činu agrese, kde je speciální subjekt (když je někdo v postavení, které umožňuje spáchat trestný čin agrese).

Subjektivní stránka je úmyslná a příprava je trestná u trestného činu podněcování útočné války.

Trestní zákoník, tedy české národní právo, upravuje i společné ustanovení k přípravě a podněcování útočné války, kdy přesně popisuje, co není jednáním s tímto související (např. s vyhlášením válečného stavu, hrozí-li, že bude Česká republika napadena, nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení).

Dalším trestným činem v této hlavě jsou **Styky ohrožující mír** (§ 409 trestního zákoníku), jehož objektem je právě bezpečnost České republiky a i mírové soužití mezi národy. Objektivní stránka spočívá v tom, že pachatel v úmyslu přivodit válku nebo ozbrojenou akci proti České republice nebo jinému státu sama nebo prostřednictvím jiného naváže nebo udržuje styky s cizí mocí. Cizí moc je vlastně každý stát mimo Českou republiku (pohlíženo z pohledu národního práva), kdy se může jistě jednat i o svazek

států, či nadstátní organizaci (např. i vojenskou). Pachatelem může být pouze občan České republiky nebo osoba bez státní příslušnosti, která má na území České republiky povolen trvalý pobyt. Subjektivní stránka je úmyslná a i příprava u tohoto trestného činu je trestná.

Následuje trestný čin **Porušení mezinárodních sankcí** (§ 410 trestního zákoníku), kdy objektem tohoto trestného činu je dodržování mezinárodních závazků České republiky v oblasti mezinárodního míru a bezpečnosti, ochrany lidských práv nebo boje proti terorismu. Mezinárodní sankce jsou sankce, které jsou platné a účinné z předpisů Evropské unie, Rady bezpečnosti OSN, či další, které jsou zavazující pro Českou republiku. Objektivní stránka je jednáním, kdy pachatel ve větším rozsahu poruší příkaz, zákaz nebo omezení stanovené za účelem udržení nebo obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti, ochrany lidských práv nebo boje proti terorismu, k jejichž dodržování je Česká republika zavázána ze svého členství v Organizaci spojených národů nebo v Evropské unii. Pachatelem může být kdokoliv a subjektivní stránka je úmyslná. Tento trestný čin má své kvalifikační znaky (např. způsobení značné škody, či spáchání v organizované skupině).

Dalším trestným činem je **Použití zakázaného bojového prostředku a nedovolené vedení boje** (§ 411 trestního zákoníku), kdy objektem tohoto trestného činu je ochrana společnosti (občanů, lidstva) nad dodržováním dohodnutých a uznávaných válečných pravidel. Objektivní stránka je spatřena v konání, kdy pachatel nařídí použití zakázaného bojového prostředku nebo materiálu obdobné povahy anebo takového prostředku nebo materiálu použije, nebo pachatel nařídí vedení boje zakázaným způsobem nebo sám takto boj vede. Zakázanými bojovými prostředky jsou podle úpravy mezinárodního práva např. otravné nebo dusivé plyny, biologické zbraně, zbraně měnící životní prostředí aj. Zakázaný způsob vedení boje je též podle mezinárodního práva takový způsob vedení boje, který poškozují raněné nebo civilní obyvatelstvo atd.

Pachatelem je fyzická osoba (i civilní osoba), subjektivní stránka je úmysl. A u tohoto trestného činu je příprava trestná.

Jako další v řadě je trestný čin **Válečná krutost** (§ 412 trestního zákoníku), kdy objektem je život, zdraví a důstojnost civilního obyvatelstva, utečenců, raněných, válečných zajatců a příslušníků ozbrojených sil. Objektivní stránka spočívá v jednání, kdy pachatel poruší předpisy mezinárodního práva, a to tím, že nelidsky zachází s civilním obyvatelstvem, utečenci, raněnými, nemocnými, s příslušníky ozbrojených sil,

kteří zbraně již složili, nebo s válečnými zajatci. Pachatelem je kdokoliv a zavinění z hlediska subjektivní stránky je úmyslné. Příprava je trestná.

Další trestný čin je **Perzekuce obyvatelstva** (§ 413 trestního zákoníku). Objektem tohoto válečného zločinu je zejména ochrana života, zdraví, rovnoprávnosti a důstojnosti obyvatelstva (osob, které se nezúčastňují na válečném konfliktu). Objektivní stránka spočívá v jednání, kdy pachatel za války nebo jiného ozbrojeného konfliktu uplatňuje apartheid nebo páchá jiné nelidské činy vyplývající z rasové, etnické, národnostní, náboženské, třídní nebo jiné podobné diskriminace nebo terorizuje civilní obyvatelstvo násilím nebo hrozbou jeho užití. Pachatelem je kdokoliv a subjektivní stránkou je úmyslné zavinění. Tento trestný čin má i kvalifikační skutkovou podstatu (např. způsobení smrti). Příprava je trestná.

Trestný čin **Plenění v prostoru válečných operací** (§ 414 trestního zákoníku) je též zařazen v této hlavě a objektem je ochrana vlastnického práva (majetku), kde je válečný konflikt (bojiště atd.). Objektivní stránka je jednání pachatele v prostoru válečných operací, na bojišti, v místech postižených válečnými operacemi, ozbrojeným konfliktem nebo na obsazeném území

- a) okrádá padlé,
- b) si jinak přisvojí cizí věc, nebo
- c) svévolně cizí majetek ničí, poškozuje, odnímá, zatajuje nebo zneužívá.

Pachatelem může být kdokoliv a zavinění je úmyslné. Příprava u tohoto trestného činu je trestná.

Další v řadě trestných činů je **Zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků** (§ 415 trestního zákoníku), jehož objektem je dodržování mezinárodního práva (zejména válečného práva). Objektivní stránka spočívá v jednání, kdy pachatel zneužije označení Červeného kříže nebo jiných rozlišovacích znaků nebo barev uznávaných mezinárodním právem pro označení zdravotnických institucí nebo dopravních prostředků zdravotnické pomoci nebo evakuace. A to za příslušné doby (jako fakultativní znak objektivní stránky skutkové podstaty), tedy za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu nebo za války nebo jiného ozbrojeného konfliktu. Pachatelem je kdokoliv a subjektivní stránkou je úmysl. Příprava u tohoto trestného činu je trestná.

Dalším trestným činem je trestný čin **Zneužití vlajky a příměří** (§ 416 trestního zákoníku). Chráněným zájmem je dodržování mezinárodního práva, tedy válečného práva). Objektivní stránkou je jednání, kdy pachatel zneužije

- a) vlajky nebo státního nebo vojenského znaku, insignie nebo stejnokroje jiného státu, který je stranou v konfliktu nebo
- b) vyhlášeného příměří nebo vlajky příměří.

Opět je dán fakultativní znak skutkové podstaty trestného činu u objektivní stránky, tedy doba spáchání, za války nebo jiného ozbrojeného konfliktu.

Subjekt je obecný, tedy pachatelem může být kdokoliv. Subjektivní stránka je úmysl.

Posledním trestním činem v tomto dílu druhém je **Ublížení parlamentáři** (§ 417 trestního zákoníku), kdy objektem tohoto trestného činu je chráněný zájem, tedy bezpečnost a řádné plnění funkce parlamentáře. Parlamentářem je osoba (může se jednat i o vojáka), která je vyslána svým velitelem, aby vyjednávala s nepřítelem, např. ohledně dočasného zastavení palby nebo výměny zajatců. Jedná se o jednání, kdy pachatel urazí parlamentáře nebo člena jeho průvodu, nebo kdo takovou osobu neprávem zadrží. Urážkou se rozumí projev neúcty (fyzické, ale i psychické, či etické). Pachatelem je kdokoliv. A subjektivní stránka je úmysl.³⁰

Společným trestným činem v rámci této části trestního zákoníku je **Odpovědnost nadřízeného** (§ 418 trestního zákoníku). Jedná se o kodifikaci trestní odpovědnosti za přesně stanovené trestné činy (např. genocidia, útoku proti lidskosti, agrese, použití zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje, válečné krutosti a další), kdy odpovídá nadřízený za svého podřízeného (u spáchání těchto daných trestných činů). Je to urč. forma trestní součinnosti.

2.2.5 Další trestné činy (příslušné k dané problematice)

Vražda

Vražda je podle trestního zákoníku nejzávažnější trestný čin, což se měnilo v průběhu historie trestněprávní úpravy. Zákon č. 117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů jej měnících a doplňujících ke dni 1. 1. 1927 (po vzniku Československé republiky), právě tehdejší právní úprava platná a účinná celou druhou polovinu 19. století a první polovinu 20. století neznala přesnou úpravu ohledně válečných trestných činů (jak je popsáno výše). Jednalo se o obecnou úpravu vraždy

³⁰ Využito zejména z trestního řádu; ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2016. 1051 s. ISBN 978-80-7552-358-7; JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. vyd. Praha: Leges. 2017. 1312 s. ISBN 978-80-7502-230-1.

(§ 134 zákona č. 117/1852 ř.z.), zabití, či trestných činů, které se zaobírají násilnými trestnými činy. Právě říšský trestní zákon upravoval následující druhy vražd (podle § 135 zákona č. 117/1852 ř.z., o zločinech, přečinech a přestupcích, ve znění předpisů):

1. Vražda úkladná, jež se děje jedem nebo jinak potměšilým způsobem.
2. Vražda loupežná, která se páše v obmyslu, převéstí na se cizí věc movitou násilnostmi proti osobě.
3. Vražda zjednaná, k níž někdo byl najat, nebo jiným způsobem od osoby třetí pohnut.
4. Vražda prostá, která nepatří k žádnému zde uvedenému těžkému druhu.³¹

Za doby socialismu, zejména trestní zákon z roku 1961, povýšil nejzávažnější trestný čin, tedy podle svého objektu, trestné činy proti republice. Trestný čin vraždy byl podle zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, až jako trestný čin pod § 219.

Současný trestní zákoník upravuje vraždu v § 140 trestního zákoníku. Objektem trestného činu vraždy je lidský život. Předmětem útoku u trestného činu vraždy je vždy konkrétní osoba (živý člověk), což je ve většině případů evidentní, problém nastává tehdy, když není známa totožnost oběti. Pro potřeby trestního práva (trestního zákoníku) začíná začátek života začátkem porodu. Smrtí se rozumí z lékařského hlediska biologická smrt mozku (cerebrální smrt)³², kdy už není možnost obnovy životních funkcí. Objektivní stránka je charakterizována jako usmrcení člověka (skončení lidského života), kterým se tedy rozumí jakékoliv zbavení života člověka. Usmrcení lze spáchat jak konáním, tak též opomenutím.

Subjektem trestného činu vraždy je fyzická osoba, která je trestně odpovědná. Pachatelem může být tedy kdokoliv, jedná se o subjekt obecný. Speciální subjekt je matka u trestného činu vraždy novorozeného dítěte (což je speciální trestný čin, u válečného konfliktu moc nepoužitelný). Subjektivní stránka trestného činu vraždy je zavinění vždy úmyslné, postačuje i úmysl eventuální.³³

Majetkové trestné činy

³¹ Viz Trestní zákon s vysvětlivkami a výtah z trestního řádu. Příručka pro četnictvo a bezpečnostní stráž. 6. rozmnožené a doplněné vydání. Kroměříž: J. Gusek. 1921. 159 s.

³² ŠÁMAL, Pavel. a kol. Trestní zákoník (EVK). 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 1457.

³³ Využito viz trestní řád.

Celkově se jedná o majetkové trestné činy, kdy objektem této skupiny trestných činů je majetek jako celek. Z hlediska válečných zločinů se jedná o chránění majetku na válečném území.

Podvod

Objektem tohoto majetkového trestného činu právě majetek. Objektivní stránka spočívá v jednání, kdy osoba sebe nebo jiného obohatí tím, že

- uvede někoho v omyl,
- využije něčího omylu nebo
- zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku škodu nikoli nepatrnou.

Uvedení v omyl znamená jednání, kdy pachatel předstírá okolnosti, které nejsou v souladu s realitou a skutečným stavem.

Pachatelem tohoto trestného činu je fyzická nebo právnická osoba.

Subjektivní stránka je úmyslná, kdy příprava tohoto trestného činu je trestná.

Krádež

Jedná se o často frekventovaný trestný čin, jehož ochranou je vlastnictví věcí, i držba věcí. Objektivní stránka, tedy jednání je charakterizováno jako přisvojení si cizí věc tím, že se jí zmocní, a

- a) způsobí tak na cizím majetku škodu nikoliv nepatrnou,
- b) čin spáchá vloupáním,
- c) bezprostředně po činu se pokusí uchovat si věc násilím nebo pohrůžkou bezprostředního násilí,
- d) čin spáchá na věci, kterou má jiný na sobě nebo při sobě, nebo
- e) čin spáchá na území, na němž je prováděna nebo byla provedena evakuace osob.

Pachatelem může být jakákoliv fyzická osoba. Je vyžadováno úmyslné zavinění z hlediska subjektivní stránky. U tohoto trestného činu je příprava trestná.

Trestné činy proti svobodě

Chráněným zájmem je osobní svoboda člověka v obecném zájmu. Jedná se o řadu trestných činů, např. loupež nebo obchodování s lidmi.

Loupež

Jedná se o trestný čin (§ 173 trestního zákoníku), jehož objektem je jak osobní svoboda, tak též majetek. Jednání spočívá v užití násilí nebo pohrůžky bezprostředního násilí v úmyslu zmocnit se cizí věci. Pachatelem je jakákoliv fyzická osoba. Subjektivní stránka je úmysl, kdy i příprava je trestná.³⁴

Sexuální trestné činy

Sexuální a mravnostní trestné činy tedy nacházíme v třetí hlavě zvláštní části trestního zákoníku, § 185 – 193b, útočí na lidskou důstojnost v sexuální oblasti. Takové trestné činy můžeme dělit podle objektu, na který útočí:

- Trestné činy ohrožující svobodu rozhodování v oblasti pohlavního života (znásilnění - § 185, sexuální nátlak - § 186 trestního zákoníku).
- Trestné činy ohrožující zdravý mravní a tělesný vývoj dětí (pohlavní zneužití - § 187, zneužití dítěte k výrobě pornografie - § 193 trestního zákoníku).
- Trestné činy ohrožující mravní zásady (výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií - § 192 trestního zákoníku)³⁵

Zřejmě nečastějším trestným činem v této oblasti trestných činů je znásilnění (podle § 185 trestního zákoníku). Objektem tohoto trestného činu je ochrana svobodného pohlavního života jedince. Objektivní stránka je v podobě jednání:

- Násilím nebo pohrůžkou násilí nebo pohrůžkou jiné těžké újmy donutí k pohlavnímu styku.
- Kdo k takovému činu zneužije jeho bezbrannosti.

Pohlavním stykem je soulož, jiný pohlavní styk srovnatelný se souloží, ale i jiné formy pohlavního styku (např. ohmatávání choulostivých míst atd.).

Pachatelem může být zejména fyzická osoba, ale je připuštěna i odpovědnost právnické osoby. Subjektivní stránka je úmyslná a jsou i stanoveny kvalifikační skutkové podstaty (např. spáchá-li čin na dítěti).

Příprava u tohoto trestného činu je trestná.

Některé hospodářské trestné činy

³⁴ Využito zejména z trestního řádu; ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2016. s. 968-969. 1051 s. ISBN 978-80-7552-358-7.

³⁵ Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/sexualni-a-mravnostni-trestne-ciny.aspx>

Tvoří významnou skupinu trestných činů, která zejména po roce 1989 zastupuje velkou část kriminality v České republice. Jedná se o základní zachování zájmů tržního hospodářství, otevřené ekonomiky a ochrany ekonomiky ČR. Hospodářská kriminalita, či spíše ekonomická kriminalita, je specifická skupina trestných činů v oblasti ekonomiky, jako zejména podvody (např. hypoteční podvody, podvody s bankovní kartou), bankovní podvody, zpronevěra, daňové podvody, pojišťovací podvody až praní špinavých peněz či padělání peněz nebo zboží.

Zavinění se u těchto trestných činů požaduje úmyslné. Zpravidla se jedná o obecný subjekt, tedy pachatelem může být kdokoliv, a to i právnická osoba.

V řadě případů může být zejména příprava na válečný konflikt vedena formou „ekonomické války“, tedy právě zasahování do ekonomických zájmů některého státu z důvodu jeho destabilizace a až likvidace.

Kyberkriminalita

Dynamický rozvoj informačních technologií s sebou přináší nová společensky škodlivá jednání, proto je **kybernetické kriminalitě** věnována stále větší pozornost. Pojem kybernetická kriminalita je odvozován od pojmu kybernetický prostor, případně zkráceně kyberprostor. Kyberprostor je virtuální prostředí, které nemá začátek a ani konec, nezná hranice národních států a nelze určit, jak rozsáhlý je. Kybernetická kriminalita, dříve také označována jako informační kriminalita, je definována v Policii ČR jako trestná činnost, která je páchána v prostředí informačních a komunikačních technologií včetně počítačových sítí. Samotná oblast informačních a komunikačních technologií je buď předmětem útoku, nebo je páchána trestná činnost za výrazného využití informačních a komunikačních technologií jakožto významného prostředku k jejímu páchání.³⁶

Jako základní trestné činy v této oblasti lze určit následující:

- hacking;
- mravnostní trestné činy;
- blagging;
- trestné činy proti autorskému právu;
- podvodné e-shopy;

³⁶ <https://www.policie.cz/clanek/kyberkriminalita.aspx> , ze dne 8. 3. 2020.

- násilné projevy a hate crime.

Specificky lze uvést, že jde o následující trestné činy:

- Hospodářské trestné činy;
 - bankovní podvody;
 - podvodné operace s cílem skrytého odčerpání majetku hospodářské jednotky;
 - pojišťovací podvody;
 - trestné činy postihující veřejné rozpočty;
 - praní peněz;
 - počítačová kriminalita;
 - trestné činy proti duševnímu vlastnictví;
 - nedovolené podnikání;
 - poškozování spotřebitele;
 - poškozování životního prostředí;
 - pletichy proti veřejné soutěži;
 - veřejné dražby atd.;
- Organizovaná trestná činnost;
- Sexuální trestné činy;
 - mravnostní trestné činy;
- Majetkové trestné činy páchané v informačním prostředí;
 - podvod;
 - loupeže;
 - krádeže.

V tomto ohledu lze uvést, že řada kyberútoků může být přípravou na samotný válečný konflikt, kdy se mohlo jednat o tzv. informační válku. Tedy ovlivnění či získání kontroly nad informačními technologiemi, informační komunikací či informačními aktivitami protivníka (tedy zainteresovaného státu). Toto jednání může nastat i při samotném válečném konfliktu, a to až v podobě hybridní války (kombinace konvenčních a nekonvenčních prostředků, např. využití psychologie, propagandy, kyberútoky, ekonomické sankce).

V rámci kriminalistické metodiky, tedy metodiky vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů, lze nalézt v současné platné a účinné právní úpravě přímo válečné zločiny, které vycházejí z mezinárodního práva, ale též další trestné činy, které mohou být „přidruženy“ a páčány v rámci válečného konfliktu.

3. Typické kriminální situace

Vyšetřovací situace jsou důležité pro kriminalistickou charakteristiku trestného činu.

Účelem stanovení si vyšetřovací situace a i všech úkonů v rámci vyšetřování (jak počátečních, tak následných) je mimo jiné zajistit informace, na základě kterých je možné odpovědět na základní kriminalistické otázky (sedm základních kriminalistických otázek):

1. Co bylo spácháno?
2. Kdy byl čin spáchán?
3. Kde byl čin spáchán?
4. Kdo čin spáchal?
5. Jak byl čin spáchán?
6. Čím byl čin spáchán?
7. Proč byl čin spáchán?

CO bylo spácháno. Při důkladném a řádně provedeném ohledání místa činu (počátečních úkonech) je možné na tuto otázku nalézt odpověď již na samotném místě činu. Např. u úmrtí lze zjistit, zda se jedná o násilný trestný čin, nebo o nešťastnou náhodu, u majetkových trestných činů lze zjistit, zda došlo ke krádeži vloupáním, nebo jde o podvod. K tomuto účelu jsou vytyčovány základní vyšetřovací a kriminalistické verze, které budou následně prověřovány, je však důležité, aby byly všechny stopy nalezené na místě činu řádně vyhodnoceny a situace byla důkladně zadokumentována.

KDY byl čin spáchán. Přesné určení doby spáchání činu je velice důležité pro následné úkony při pátrání po pachateli i při vyšetřování. Je důležité pro taktické ohraničení případu např. pro hodnocení alibi u podezřelých osob. Ke stanovení doby spáchání činu může pomoci řada okolností a skutečností zjištěných při ohledání místa činu, jako jsou např. útržky novin, stav osvětlení, stav různých pokrmů, posmrtné změny na těle oběti, možné stáří stop na místě činu (zaschlé krevní stopy) a jiné.

KDE byl čin spáchán. Tato otázka může být zodpovězena teprve po důkladném ohledání místa činu a po vyhodnocení všech stop, materiálů a faktů. Je možné, že se jedná pouze o místo nálezu nebo zjištění. Např. při vyšetřování vraždy ne vždy je místo nálezu mrtvolky, nebo její části, také místem trestného činu. Z toho důvodu je potřebné provádět ohledání místa činu v širším okolí.

KDO čin spáchal. Odpověď na tuto otázku je zásadní a dává nám odpověď, kdo je pachatelem trestného činu. Může nastat situace, že informace, stopy, které byly shromážděné při ohledání místa činu, nemusí vést k určení pachatele trestného činu. Tato situace je však velice řídká, protože téměř na každém místě činu lze nalézt stopy a informace vedoucí ke zjištění neznámého pachatele. Jedná se především o biologický materiál (DNA), otisky prstů atd.

JAK byl čin spáchán. Jestliže bylo ohledání místa činu provedeno důkladně, tak podle zjištěných informací, shromážděných stop a věcných důkazů lze rekonstruovat postup a jednání pachatele na místě. Někteří pachatelé svůj „modus operandy“ nemění, a je proto možné při zjištění, jak byl čin spáchán, zjistit i kdo čin spáchal.

ČÍM byl čin spáchán. Jestliže se při ohledání místa činu dostatečně zodpoví otázka, čím byl čin spáchán, a to buď přímo nalezením nástroje či zbraně, nebo zajištěním takových stop, díky kterým je možné zjistit charakter použitých nástrojů, zbraní, nebo dalších prostředků, má to nemalý význam při pátrání po pachateli a také při správné kvalifikaci povahy možného trestného činu a jeho skutkové podstaty.

PROČ byl čin spáchán. K řadě činů je pachatel veden z určité pohnutky, motivu. Na zjištění motivu záleží nejen správná kvalifikace trestného činu, ale také volba nejpravděpodobnějších verzí a zjištění okruhu pachatele činu. Motiv činu lze odvodit na místě činu z řady stop. Z různých písemných materiálů nalezených na místě činu je možno zjistit např. motiv žárlivosti nebo msty. Zejména při sebevraždách dopis na rozloučenou může objasnit, zda na sebevraždě neměl někdo spoluúcast, nebo se dokonce nejednalo o vraždu.³⁷

Logicky, pokud se jedná o trestný čin, uvedené premisy lze vztáhnout i na skutky „nižší“ společenské závažnosti, které jsou ohledávány složkami IZS (např. u přestupků).³⁸

Vyšetřovací situace jsou závislé na charakteru, rozsahu a obsahu dané trestné činnosti a zejména dostupných nashromážděných důkazech (stopách), které jsou v rámci vyšetřování nalezeny. Musí být nashromážděno v rámci úvodní části vyšetřování co nejvíce stop a jiných kriminalisticky relevantních důkazů. Mohou vznikat následující vyšetřovací (v obecné rovině kriminální) situace:

³⁷ Viz <https://oddilhradek.webnode.cz/news/webova-prezentace-by-la-spustena/>

³⁸ Využito viz STRAUS, Jiří. Úvod do kriminalistiky. 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-367-4

1. Je podezření z přípravy či pokusu trestného činu v rámci válečného konfliktu.
 - a. Existují pouze domněnky či zjištění bez materiálních stop (např. paměťové stopy, svědectví).
 - b. Jsou dostupné materiální stopy o dané trestné činnosti za válečného konfliktu.
2. Je podezření ze spáchání trestného činu za válečného konfliktu ještě v průběhu samotného konfliktu.
 - a. Existují pouze domněnky či zjištění bez materiálních stop (např. paměťové stopy, svědectví).
 - b. Jsou dostupné materiální stopy o dané trestné činnosti za válečného konfliktu.
3. Je podezření ze spáchání trestného činu za válečného konfliktu, ovšem jeho zjištění je po ukončení samotného konfliktu.
 - a. Existují pouze domněnky či zjištění bez materiálních stop (např. paměťové stopy, svědectví).
 - b. Jsou dostupné materiální stopy o dané trestné činnosti za válečného konfliktu.³⁹

Příprava a pokus trestného činu v rámci válečného konfliktu

Příprava a pokus k trestné činnosti jsou podle národního českého práva trestné (příprava je trestná, pokud je přímo u daných trestných činů toto uvedeno). V tomto ohledu lze poukázat, že fakt, že i možná příprava k vraždě, či sexuálním trestným činům v rámci válečného konfliktu, jsou tak patogenní a společensky negativní činy, že i samotná příprava musí být považována za trestnou. Tedy i pokus při páčání této vysoce patogenní činnosti je považován za trestný z pohledu národního i mezinárodního práva. Zejména se může jednat o přípravu válečného konfliktu.

Za přípravu lze považovat samotnou pohnutku k válečnému zločinu, např. naplánování „vyvraždění“ nějaké části obyvatelstva na okupovaných územích. Nebo též plán zabití zajatců za válečného konfliktu. Pokus znamená již učinit všechny kroky k dokonání trestné činnosti, ovšem bez samotného dokonání. Např. pokus znásilnění obyvatel na válečném území s tím, že nedošlo k samotnému dokonání, tedy dokonání

³⁹ Obecně využito viz STRAUS, Jiří. Úvod do kriminalistiky. 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-367-4.

sexuální trestné činnosti. Ale může se jednat i o etnické zločiny, národnostní válečné zločiny, např. pokus (či příprava) trestných činů proti urč. národnosti na daném území.

Spáchání trestného činu za válečného konfliktu v průběhu válečného konfliktu

Při válečném konfliktu, zejména na území zabraných a válečných, může nastat řada trestných činů, od těch nejzávažnějších (např. vraždy), ponižujících a utrapujících (např. mučení, sexuální trestné činy), po majetkové trestné činy (loupeže). Základní trestné činy v této oblasti jsou spojeny i s rasovou či etnickou nenávistí, či vyvražděním obyvatel⁴⁰. Jedná se o trestné činy, které jsou spáchány přímo za válečného konfliktu a v současné mediální době jsou okamžitě zjištěny (např. okamžitě jsou zjištěny formou zpravodajské činnosti, či dokonce jsou uveřejněny⁴¹).

Jedná se zejména o tyto způsoby páchaní trestné činnosti přímo za válečného konfliktu:

- Násilné trestné činy – vraždy obyvatel, vraždy zajatců, náhodné vraždy, genocida.

Trestné činy vražd jsou považovány za nejzávažnější trestnou činnost, která je za doby válečného konfliktu kvalifikovaná z pohledu samotného páchaní. Lze rozdělit na dvě skupiny:

- při nalezení mrtvoly (mrtvol);
- při nenalezení (absenci) mrtvoly (mrtvol).

- Majetkové trestné činy (loupež, krádež).

Zejména lze rozdělit tyto majetkové trestné činy v době válečného konfliktu podle intenzity agrese.

- loupeže páchané s použitím pohrůžky bezprostředního násilí;
- loupeže páchané užitím přímého fyzického násilí;
- loupeže páchané uvedením osoby do stavu bezbrannosti lstí (např.

formou nějakých omamných látek, tedy použití zakázaného bojového prostředku).

- Sexuální trestné činy (zejména znásilnění).

Tyto trestné činy lze rozdělit v rámci kriminální situace do páchaní na osobách dospělých, či kvalifikovaněji na mládeži (dětech).

⁴⁰ Např. tzv. Srebrenický masakr, což byl válečný zločin, spáchaný v červenci 1995 během války v Bosně a Hercegovině v rámci válečného konfliktu v bývalé Jugoslávii.

⁴¹ Např. „popravy“ bojovníky tzv. Islámského státu v rámci války od roku 2014.

- Trestné činy v rámci kyberkriminality.
- Vybrané hospodářské trestné činy (např. proti měně, či samotné ekonomice daného státu).
- Trestné činy proti náboženství (proti samotnému vyznání daného státu).

Spáchání trestného činu za válečného konfliktu, zjištěny po ukončení válečného konfliktu

Jedná se o zjištění trestných činů při vyšetřování průběhu válečného konfliktu. Z tohoto důvodu často vznikají příslušné trestní tribunály (např. Norimberský proces vedený Spojenými státy, Sovětským svazem, Francií a Velkou Británií proti hlavním představitelům nacistického Německa po druhé světové válce před Mezinárodním vojenským tribunálem v Norimberku). Zejména se jedná o zjištění:

- Paměťových stop – tedy svědectví očitých osob, či osob, které prožily válečný konflikt a vědí o nějakém válečném zločinu (či o něm slyšely). Což je nejčastěji práce přímo vyšetřujících orgánů na území válečného konfliktu. Či při domněnce spáchání válečného zločinu, dopřesnění průběhu válečného zločinu svědeckou výpovědí.
- Materiálních stop – přímo shromáždění a zadokumentování konkrétních stop, např. biologického materiálu (kosterních pozůstatků), či konkrétních zbraní hromadného ničení (např. zakázané chemické zbraně).

Též lze uvést kriminální situaci z pohledu jednání pachatele při jeho výslechu:

- pachatel se k trestným činům doznává;
- pachatel odmítá vypovídat;
- pachatel popírá trestný čin.

Jedná se o nejčastější kriminální situaci, kdy podle starého rčení „po bitvě každý generál“, kdy je zjišťují jednotlivá jednání, dopady a právě i válečné zločiny. Bohužel v řadě případů je zjišťování, vyšetřování, tedy zadokumentování stop velice obtížné a po válečném konfliktu velice složité.

4. Typické způsoby páčání

Z hlediska způsobu páčání, tedy objektivní stránky, je v převážné většině nutné jednání ve formě konání (komisivního jednání).

Jedná se zejména o trestné činy proti národnosti, skupině obyvatel, etnické menšině, náboženskému vyznání skupiny obyvatel. V převážné většině jsou zjistitelné a zajistitelné jak stopy materiální, tak stopy paměťové. Jedná-li se o útok směřující proti tělesné integritě osoby, nachází se stopy typické pro vraždy (násilné trestné činy), a to jak na tělech obětí (pokud jsou nalezeny) či stopy paměťové (očítých svědků, či osob z doslechu). V řadě případů lze konání podložit i např. fotografickou stopou, historického charakteru.

Např. u vražd (tedy válečných zločinů, např. vyvraždění civilního obyvatelstva, či vraždy zajatců při válečném konfliktu) lze nalézt způsoby utajování vražd, jako jsou:

- přemístění mrtvoly;
- ničení mrtvoly – spálení, rozpuštění v žíravinách;
- ukrytí mrtvoly;
- ničení stop;
- rozčlenění mrtvoly;
- ztěžování zjištění identity mrtvoly;
- inscenace jiných skutečností – inscenace náhlé nenásilné smrti, inscenace nešťastné náhody; inscenace nutné obrany; inscenace sebevraždy; inscenace jiného motivu.⁴²

Vždy je nutné v rámci vyšetřování válečných zločinů nalézt znaky:

- obecné;
- specifické.

Obecné znaky pro způsoby páčání jsou obecné pro daný typ trestné činnosti, válečných zločinů. Např. úmysl, kdy je požadován u daného druhu trestného činu. Specifický znak je dán u každého trestného činu samostatně, zejména ve formě jednání, či předmětu útoku.

Další způsoby páčání jsou např. ve stupni připravenosti:

⁴² Využito viz STRAUS, J. a kol. Kriminologická metodika. Plzeň: A. Čeněk, 2. roz. vyd. 2008, s. 92-94.

- Válečné zločiny připravované předem (dlouhodobá příprava).

Jedná se o připravované zločiny v rámci válečného konfliktu, kdy jednotlivá jednání jsou předem propracovaná a jednoznačně specifikovaná (např. nejhorším válečným zločinem v tomto směru bylo systémové a vykonané vyhlazení židovského národa nacistickým Německem⁴³).

- Válečné zločiny nepřipravené.

Jedná se převážně o jednorázové akce, které ovšem svojí brutalitou a násilností naplňují páchaní válečných zločinů. Např. vyhlazení některých obcí za druhé světové války (např. vyhlazení Lidic a Ležáků) či povraždění polských válečných i civilních zajatců Sovětskou armádou⁴⁴. V řadě případů se jedná o „nepřipravené“ zločiny, které sice jsou určitým způsobem připraveny, např. krátce před samotným zločinem (jednáním), ale ne v rámci celkového válečného konfliktu.⁴⁵

Typické zvláštnosti předmětu vyšetřování (zjišťování způsobů páchaní):

- zjišťování totožnosti oběti válečných zločinů;
- zjišťování bezprostřední příčiny následku (např. smrti) a příčinného vztahu mezi úmyslným jednáním pachatele a smrtí člověka;
- zjišťování místa a doby skutku;
- způsob obrany oběti a její činnost před spácháním činu;
- zjišťování motivu válečného zločinu a cíle tohoto činu;
- zjišťování způsobu spáchání a prostředků, kterými byl skutek spáchán, jakož i způsob utajování spáchaného činu;
- zjišťování, jak bylo naloženo s nástroji použitými při činu, jak bylo naloženo s věcmi pocházejícími z trestné činnosti nebo osobními věcmi a doklady oběti;
- zjišťování případné existence osob, které se hodnověrně dozvěděly o přípravě nebo páchaní válečného činu a spáchání nebo dokonání trestného činu nezabránilo nebo jej neoznámilo.

⁴³ Antisemitismus – nepřátelství proti židům a židovství, judaismu. Např. po konferenci ve Wannsee, kdy pro setkání vysokých představitelů nacistického Německa, které se konalo v úterý 20. ledna 1942 v zámečku na břehu jezera Wannsee poblíž Berlína. Jediným bodem jednání byla koordinace konečného řešení židovské otázky.

⁴⁴ Katyňský masakr nebo Katyňský zločin.

⁴⁵ Využito též viz KONRÁD, Z. a kol. Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů. Praha: PA ČR. 1994, S. 55-57.

5. Typické vlastnosti pachatelů

V obecné rovině je na pachatele pohlíženo jako na osobnost, člověka, který se vyznačuje určitými kvalitami (ať pozitivními, či negativními). Obecně je v psychologii osobnost chápána a definována jako individuální celek duševního života člověka, jako psychosomatická a psychosociální jednota utvářená a projevující se v jeho společenských vztazích.⁴⁶

Vymezit pojem osobnosti pachatele daného trestného činu je velice specifický a individuální úkon, na který se musí pohlížet z vícero hledisek. Zejména osobnost pachatele ovlivňuje tvorbu stop a ovlivňuje proces poznání trestného činu, např. typické obhajoby, způsoby působení na svědky, typický způsob páčání atp.

Komponenty a strukturu pachatele ovlivňuje řada faktorů, specifické, případně biologické faktory, vrozené či získané návyky a zkušenosti, normální či patologické jednání.

Při zjišťování osobnosti pachatele válečných zločinů musíme vycházet z motivu daného trestného činu. Lze vyjít i z využití výsledků kriminologických výzkumů a psychologického profilování, u nejzávažnějšího trestného činu vraždy. Psychologické profilování se používá, když pachatel není znám, ale při vyšetřování byl získán dostatek stop a informací o vlastnostech pachatele. Osobnost pachatele ovlivňuje tvorbu stop a ovlivňuje proces poznání trestného činu, např. typické obhajoby, způsoby působení na svědky apod.

Hlavní znaky pachatelů válečných zločinů lze shrnout následovně:

- a) válečné zločiny jsou páčány většinou mladšími pachateli ve věku 18-30 let, nebo pachateli středního věku;
- b) pachatelé mohou mít poměrně nízkou úroveň vzdělání (ale ne vždy);
- c) pachatelé mohou požívat nadměrné množství alkoholu nebo jiné návykové látky (v případě přímého konkrétního válečného zločinu);
- d) pachatelé jsou většinou svobodní nebo rozvedení;
- e) může se jednat spíše o osobu s psychopatickými sklony (u přímo pachatelů válečných zločinů – „vykonavatelů“);
- f) v případě představitelů států, či velitelů armády se jedná spíše o vzdělané osoby, které mají zkušenosti a jasný záměr při válečném konfliktu.

⁴⁶ Viz NEZKUSIL, J. a kol. Československá kriminologie. 1. vyd. Praha: Panorama. 1978, s. 126.

Přístup ke zkoumání osoby pachatele daného trestného činu je silně náročný a subjektivní postup. Při tomto zkoumání je nutné vycházet z řady aspektů a hledisek, např. sociologického, sociálně demografického, sociálně psychologického a i též sociálně psychiatrického. Nelze ani opomenout biologické vlastnosti. U válečných zločinců, tedy pachatelů těchto trestných činů, je to obdobné. Lze dle kriminologického výzkumu a jednotlivých teorií zkusit vytvořit typologii pachatelů válečných zločinů. Ale je to velice různorodé. Lze shrnout následující kategorie:

1. kategorie, jíž tvoří individua (osoby) se zločinnými sklony (potenciální zločinci);
2. kategorie, která představuje pravidelné zločince (řemeslní zločinci);
3. kategorie zločinců, kteří mohou páchat trestnou činnost nepravidelně, nahodile (příležitostní zločinci).⁴⁷

Lze uvést alespoň následující psychologické sklony, či vlastnosti u pachatelů válečných zločinů:

- v řadě případů se jedná o méně vzdělané osoby (např. vyučené);
- může být osoba se silnými sklony k agresivitě;
- osoba, která v mládí byla šikanována, či potlačována (např. despotický otec);
- osoba, která trpí určitou biologickou vadou (např. kulhání, vada řeči);
- osoba, která „pohrdá“ určitou skupinou obyvatel (např. urč. rasou);
- osoba, která byla vychovávána mimo „klasickou“ rodinu (např. v dětském domově).

Z hlediska kriminologického je dimenze osobnosti pachatele předpokladem pro určité dispozice chování. Pachatel (v obecné rovině narušitel práva) je vysoce výrazný v oblasti emoční lability, impulsivity, spontánní a reaktivní agresivity, dobrodružnosti, neshášenlivosti, úzkostlivosti, depresivity, pohotovosti k riziku a negativního sebehodnocení, jakož i menší kontroly impulsů, jakož i sklonu k přisuzování vnějších příčin.⁴⁸ V tomto ohledu je osobnost pachatele nutno vnímat.

Psychologické profilování

⁴⁷ Využito viz NEZKUSIL, J. a kol. Československá kriminologie. 1. vyd. Praha: Panorama. 1978, s. 132.

⁴⁸ KAISER, G. Kriminologie. Praha: C.H.Beck. 9. vyd. 1994, 265 s. 185 – 185.

Z hlediska možnosti „pochopení“ jednání pachatele válečného zločinu lze využít i poznatky forenzní psychologie. Abychom poznali osobnost pachatele, využíváme poznatky výsledků psychologického profilu. Při psychologickém profilování válečného zločince se usuzují pravděpodobné charakteristiky známého, případně neznámého pachatele ze způsobu spáchání trestného činu, který se něčím vymyká, je nápadný, jiný než obvyklé případy a na místě činu je patrný individuální rukopis pachatele. Současně se přihlíží k psychologickému významu a skutečnému průběhu kriminálního jednání pachatele, charakteristikám obětí apod.

Bylo vytvořeno několik základních typů pachatelů (z hlediska poznatků forenzní psychologie, ale i kriminologie):

- socializovaný typ – osobnostně je normální, reakce na spáchaný trestný čin jsou normální (pocit viny, lítost), má citové vazby k blízkým;
- psychopatický typ – osobnost je ovlivněna neexistencí nebo nadbytkem některých běžných vlastností. Psychopatie je psychiatrická diagnóza. Jedinec se vymyká běžné normě. V praxi mají psychopati přibližně 30% zastoupení;
- neurotický typ – osobnost je ovlivněna neurotickou poruchou (hysterie, deprese, stavy úzkosti). Pachatel je nestabilní. Jednání nesměruje proti společnosti, ale směruje proti rodině a blízkým. Pachatel zde může mít svůj „rukopis“;
- mentálně nedostatečný typ – osobnost je ovlivněna sníženou inteligencí. Typické je násilí, sexuální útoky (děti, zvířata);
- psychotický typ – osobnost ovlivněna psychózou, nejčastěji jde o duševní poruchu typu schizofrenie, maniodepresivní psychóza apod.

Motivy u těchto pachatelů bývají nepochopitelné při posuzování.⁴⁹

⁴⁹ Využito viz ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. s. 62 - 67.

6. Typické vlastnosti obětí

Obětí se zabývá kriminologie a sní spjatá viktimologie. Viktimologie (z lat. Viktima – oběť) je nauka o obětech trestných činů. Jde o osobnostní rysy oběti, životní styl oběti. Obětí je vlastně konkrétní fyzická osoba, která utrpěla kvůli trestnému činu nějakou škodu či újmu. Újma může být na životě, zdraví, majetku nebo na subjektivních právech. Obětí z kriminalistického hlediska je fyzický a biologický objekt, jeho souhrn psychických vlastností a sociálních vazeb. Kriminalistická oběť je nositel a původce paměťových a materiálních stop.⁵⁰ Viktimnost je souhrn dispozic stát se obětí trestného činu a přeměna potenciální oběti na oběť skutečnou se nazývá viktimizace.

Z výsledků viktimologických výzkumů je v řadě případů trestné činnosti patrné, že ve velké většině případů pachatel svou oběť zná, mohou mít mezi sebou blízký vztah. Například může jít o rodinného příslušníka (týrání). Což ovšem u válečných zločinů neplatí. Pachatel ve většině případů svou oběť nezná. Velký podíl na trestném činu má však i oběť, svým chováním při nebo před spácháním trestného činu vyprovokuje pachatele. Což opět u válečných zločinů není rozhodně pravidlem.

V řadě případů se jedná o vztah oběti a pachatele, což u válečných zločinů, jako nejtěžších trestných činů, je dosti velké hledisko. Z hlediska oběti je důležité zjišťování válečných zločinů ovlivňující tvorbu stop a ovlivňující proces poznání. U válečných zločinů nelze hledat těsný vztah pachatele a oběti, ani chování oběti před samotným válečným zločinem. Pachatel ve valné většině případů páchaní trestné činnosti válečných zločinů vidí svou oběť poprvé v životě a může se jednat i o vykonání urč. rozkazu v rámci válečného konfliktu.⁵¹

Existuje řada faktorů pro viktimizaci, a to i u válečných zločinů:

- životní styl;
- zaměstnání;
- pohlaví;
- věk;
- rasa;
- příslušnost k sociální třídě;

⁵⁰ PORADA, Viktor. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-490-9. s. 132.

⁵¹ Obecně využito viz STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická metodika*. Plzeň: A. Čeněk, 2. roz. vyd. 2008, s. 96.

- vyrůstání v sociálně vyloučených lokalitách.⁵²

Ovšem jedná se spíše o obecná pravidla, která nelze paušalizovat, ale spíše silně individualizovat. Oběťmi válečných zločinů je spíše civilní obyvatelstvo, např. určitá rasa, obyvatelé příslušného regionu (obce) či přímo vojáci při válečném konfliktu. V případě ekonomické války se může jednat o oběti v rozsahu celého obyvatelstva daného státu.

⁵² Viz TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, s. 146 a násl.

7. Typické stopy daného typu trestných činů

V tomto ohledu je nutné vymezit i pojem stopy, tedy kriminalistické stopy, jako základního pojmu kriminalistiky, který je důležitý pro další využívání pojmu v celé práci (v rámci jednotlivé metodiky je nutné vždy nalézat stopy, aby bylo možné zajistit důkazy). Jedná se o základní pojem, který souvisí s jasným a důležitým objasněním skutkové události. V obecné rovině za kriminalistickou stopu je považována:

1. Každá změna v materiálním prostředí nebo ve vědomí člověka (paměťová stopa).
2. Která příčinně nebo alespoň místně nebo časově souvisí s kriminalisticky relevantní událostí.
3. Obsahuje kriminalisticky (i pro složky IZS relevantní) nebo trestněprávně relevantní informaci.
4. Je zjistitelná, vyhledatelná, zajišťitelná a využitelná v rámci činnosti složek IZS nebo orgánů činných v trestním řízení.
5. Informace je využitelná (analyzovatelná) pomocí přístupných kriminalistických, přírodovědných a technických metod, prostředků a postupů (tedy přesně stanovených a objektivně doložených).⁵³

Z hlediska válečných zločinů je nutné rozdělit stopy podle stadia vyšetřování daného trestného činu. V počátečních fázích vyšetřování (při samotném oznámení) se spíše jedná o paměťové stopy, tedy výpovědi svědků či obětí či dokonce výpověď pachatele v rámci přiznání. Může nastat situace, že se jedná o stadium, kdy je válečný konflikt ještě v běhu, tedy není možné ani nalézt další stopy materiálního charakteru.

U výslechu je nutné se zaměřit právě na zjištění místa a času válečného zločinu, kdy bude možné nalézt materiální stopy. Tedy základní metodou je výslech.

Z hlediska dalších stop se jedná zejména o stopy materiální, kdy je např. nalezeno již tělo obětí válečných zločinů, tedy stopy násilí či usmrcení na těle oběti. Což dokládá intenzitu násilí, mechanismus a příčinu vzniku, použité nástroje či způsob spáchání trestného činu.

V následujících stadiích vyšetřování (v rámci dané kriminální situace) lze nalézt a zajistit zejména následující stopy:

⁵³ Více viz a využito z PORADA, V. a kol. Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 103 a násl.

- Stopy kriminalistické techniky:
 - mikrostopy;
 - biologické stopy;
 - Mmechanoskopické stopy;
 - balistické stopy;
 - daktyloskopické stopy;
 - antropometrické stopy;
 - defektoskopické stopy;
- Stopy kriminalistické taktiky (tedy využití kriminalisticko taktických metod):
 - ohledání místa činu;
 - rekognice;
 - rekonstrukce;
 - vyšetřovací pokus;
 - prověrka výpovědi na místě.⁵⁴

Jistě toto je spíše specifikum kriminalistických stop, které jsou zřejmé v rámci vyšetřování válečného zločinu. Ale může nastat situace, pokud se jedná o vyšetřování ihned po dokonání válečného zločinu, že mohou být použity stopy odorologické, tedy zachycení pachů, případně pronásledování či pátrání.

Obsah kriminalistické stopy – kriminalisticky relevantní informace jsou následující:

- Kriminalisticko technický význam – stopu lze využít v procesu kriminalistické identifikace v rámci všech stadií vyšetřování válečného zločinu a následně tak identifikovat osobu, zvíře, věc, která konkrétní kriminální stopu vytvořila (zejména po skončení válečného konfliktu).
- Kriminalisticko taktický význam – stopa poskytuje informace o osobách, které se podílely na konkrétní události válečného zločinu, o jejich činnosti,

⁵⁴ Obecně využito viz STRAUS, J. a kol. Kriminalistická metodika. Plzeň: A. Čeněk, 2. roz. vyd. 2008, s. 97 - 98.

způsobu provedení činu, jejich fyzických, příp. i psychických schopnostech, předmětu zájmu, způsobu příchodu a odchodu z místa apod.

Význam kriminalistických stop je zejména pro kriminalistickou identifikaci, kdy vychází ze tří základních principů:

- Princip individuálnosti objektů (každý objekt, i sériově vyráběný, má svá specifika).
- Princip relativní stálosti objektů (každý objekt má kratší či delší stálost, tedy schopnost zachovat své vlastnosti, svůj odraz po určitou dobu).
- Způsobnost objektů projevovat své vlastnosti navenek (tedy schopnost objektů odrážet svoje vlastnosti).

Další popis je zaměřen podle jednotlivých stadií vyšetřování (počáteční úkony a následná část vyšetřování) na využití jednotlivých kriminalistických metod (metodik) na jednotlivé postupy při vyhledávání, zajištění a analýzu jednotlivých kriminalistických stop válečných zločinů (tedy při vyhledání a zajištění kriminalistických stop, využití kriminalistické identifikace u konkrétní kriminalistické metody).

8. Typické podněty k vyšetřování a jejich zvláštnosti

Obecně, aby mohl být válečný zločin vyšetřován, tedy prověřován a zjištěn skutečný stav věci, musí existovat určitý podnět, zjištění o jednání v podobě válečného zločinu. Obecně lze rozdělit typické podněty k vyšetřování:

- oznámení poškozených osob (např. obětí);
- oznámení svědků;
- zjištění policejních orgánů.

Zpravidla se jedná v prvotní fázi o získání podnětu o válečném zločinu, tedy že byl vůbec spáchán.

Typické počáteční situace vyšetřování (jedná se o možné varianty počátečních úkonů, kdy nejzávažnější je při spáchání vraždy u válečného zločinu):

- zjištěné informace dovolují vyslovit podezření, že došlo k válečnému zločinu, např. mrtvola nebyla nalezena, ale existuje např. svědecká výpověď;
- zjištění skutečnosti nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin válečného zločinu, např. mrtvola nebo její část jsou nalezeny, totožnost mrtvoly není známa;
- zjištění skutečnosti nasvědčující tomu, že došlo ke spáchání trestného činu, mrtvola nebo její část jsou nalezeny a totožnost mrtvoly je známa.⁵⁵

Není-li pachatel znám, je vyšetřování nutno zaměřit ke shromažďování informací směřujících k objasnění motivu, způsobu spáchání, obchodních a interpersonálních vztahů mezi obětí a dalšími subjekty.

Pachatel trestného činu je znám a bylo mu „sděleno obvinění“, vznikají dvě situace v závislosti na tom, jakou pozici zaujal obviněný ke vznesení obvinění: obviněný se doznává, obviněný popírá spáchání válečného zločinu.

Zvláštnosti podnětů k vyšetřování válečných zločinů:

- oznámení občanů o nalezení mrtvoly s příznaky válečného zločinu, o výskytu části mrtvoly, oznámení válečného zločinu očitým svědkem či svědky;
- oznámení občanů o náhlém zmizení určité osoby za okolností odůvodňujících

⁵⁵ Obecně využito viz STRAUS, J. a kol. Kriminalistická metodika. Plzeň: A. Čeněk, 2. roz. vyd. 2008, s. 103 a násl.

podezření z válečného zločinu;

- oznámení zdravotnických pracovníků o ošetření osob s vážným zraněním nasvědčujícím tomu, že bylo způsobeno útokem jiné osoby (ve spojitosti s válečným zločinem);

- oznámení organizací (např. červený kříž) o okolnostech nasvědčujících spáchání trestného činu – válečného zločinu;

- sebeobvinění pachatele válečného zločinu;

- zjištění operativně pátracích pracovníků, příp. orgánů činných v trestním řízení v souvislosti s výkonem služby nebo při vyšetřování jiné trestné činnosti.⁵⁶

⁵⁶ Obecně využito viz STRAUS, J. a kol. Kriminalistická metodika. Plzeň: A. Čeněk, 2. roz. vyd. 2008, s. 104 a násl.

9. Typické počáteční úkony a jejich zvláštnosti

Počáteční úkony jsou vždy dány podle druhu vyšetřovací situace (neboli podle stavu, v jaké kriminální situaci se nacházíme, zda za ještě probíhajícího válečného konfliktu, či až po jeho skončení).

Typické počáteční operativně pátrací a vyšetřovací úkony se liší v závislosti na typických počátečních vyšetřovacích (kriminálních) situacích:

- výslech oznamovatele a osob blízkých pohřešované osobě;
- pátrání po pohřešované osobě (možné pronásledování);
- ohledání místa činu (případného, potenciálního);
- ohledání oběti;
- prohlídky bytů, různých nebytových prostor a pracoviště pohřešované osoby;
- šetření za účelem zjištění a prověření informací o způsobu života, stycích a majetkových poměrech pohřešované osoby;
 - zadržení korespondence;
 - rekognice (např. rekognice mrtvol);
 - soudně lékařská pitva;
 - rekonstrukce;
 - konfrontace;
 - prověření pravdivosti výpovědí vyslechnutých osob (ověrka výpovědi na místě).
- Kriminalistické technické stopy:
 - biologické stopy;
 - mikrostopy;
 - balistické stopy;
 - mechanoskopické stopy.

Jistě prvotní úkony jsou zejména výslech a ohledání u válečných zločinů. Ohledání těla oběti (prohlídka těla) je též významným úkonem u této trestné činnosti. Prohlídka těla – k prohlídce těla je nezbytné přibrat lékaře. Tuto problematiku upravuje § 114 trestního řádu. Slouží k zajištění stop zejména po násilí. Za nehty může být nalezena pachatelova kůže, krev, vlasy. Na oděvu je možné najít jak stopy po zápasu, tak třeba

biologické stopy.⁵⁷ V případě osob je každý povinen strpět prohlídku těla, pokud je to nezbytné ke zjištění, zda jsou na jeho těle stopy nebo následky trestného činu. Pokud prohlídku neprovádí lékař, musí ji provést jen osoba stejného pohlaví. To dále platí i pro odběr krve pro její zkoušku, a to i bez souhlasu podezřelého nebo obviněného po požádání orgánu činného v trestním řízení.

Vyšetřovací verze představují samostatnou metodu vyšetřování válečných zločinů, kterou vyšetřovatel (osoba provádějící vyšetřování) využívá z důvodu poznání a dokázání objektivní pravdy, a to v přípravném řízení (zejména při prověřování). Závisí na vyvozování a prověření shromážděných opodstatněných domněnek týkajících se vyšetřované události, ty jsou zároveň jejich obsahem.⁵⁸ Podle obecnosti obsahu je lze dělit na dílčí verze podle znaků skutkové podstaty trestného činu nebo verze obecné.⁵⁹ Vyšetřovací verze tedy slouží ke zjištění objektivní pravdy. Co se týká tvorby, lze proces rozdělit na tři oblasti.

1. Shromažďování fakt v dané věci – pro získání dostatku takových fakt a informací se provádí neodkladné a neopakovatelné úkony. Tak získaná fakta a informace se třídí a hodnotí.
2. Vyslovení a formulace vyšetřovací verze – vyšetřovatel vyvozuje a formuluje všechny možné vyšetřovací verze. Musí být odůvodněná a základy takové jednotlivé vyšetřovací verze si nesmí odporovat.
3. Třetí úsek spočívá v domyšlení si důsledků, které nastanou, pokud je verze pravdivá.⁶⁰

Právě stanovení vyšetřovacích verzí a naplánování postupu prověřování a vyšetřování jsou velice důležité už z pohledu povahy válečného zločinu, který se v řadě případů prověřuje a vyšetřuje až dlouhou dobu po samotném spáchání válečného zločinu.

Následně v práci budou popsány právě jednotlivé kriminalisticko taktické metody, které jsou využity v rámci prověřování a vyšetřování válečných zločinů. Asi nejzásadnější je právě ohledání místa činu (čemuž je věnována samostatná kapitola) a i výslech. Ale není možné opomenout i další metody.

⁵⁷ MUSIL, J., KONRÁD, Z. a SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. s. 471.

⁵⁸ PJEŠČAK, J. *Kriminalistika*. Praha: Naše vojsko, 1982., s. 132.

⁵⁹ PJEŠČAK, J. *Kriminalistika*. Praha: Naše vojsko, 1982., s. 133.

⁶⁰ PJEŠČAK, J. *Kriminalistika*. Praha: Naše vojsko, 1982., s. 134 – 136.

9.1 Výslech

Jedná se („zřejmě“) o nejstarší a zjevně nejvíce využívanou metodiku kriminalistiky, která je při prověřování a vyšetřování vůbec používána. Výsledkem výslechu je paměťová stopa, tedy logicky sestavená výpověď. Z pohledu válečných zločinů se v řadě případů jedná o prvotní úkon, tedy výslech oznamovatele daného trestného činu. Jedná se o „stěžejní“ důkazní prostředek, jelikož po skončení válečného konfliktu je právě svědecká výpověď, a to např. i oběti válečného zločinu, v řadě případů jediným důkazem v počátcích prověřování.

Výslechem se rozumí kriminalistická metodika (metoda), součást kriminalistické techniky, kterou se na základě právního řádu ČR získávají formou výpovědi kriminalisticky a právě významné informace z paměťových stop obsažených ve vědomí osob. Výslech má svá přesně stanovená pravidla, nastavená zákonem, ale i kriminalistickou praxí a teorií.

Cílem výslechu je získání úplné, celkové a věrohodné výpovědi v zájmu zjištění skutkového stavu věci v rámci daného skutku, o němž nejsou důvodné pochybnosti.

Výslechy lze rozdělit podle několika kritérií.

Dle procesního postavení vyslýchané osoby:

- vyžadování potřebných vysvětlení (např. v rámci prověřování);
- výslech svědka (nejobecnější možnost);
- výslech znalce;
- výslech podezřelé zadržené osoby;
- výslech obviněného;
- výslech obžalovaného (v dalším stadiu vyšetřování, soudního procesu).⁶¹

Dle vztahu vyslýchané osoby k vlastní výpovědi:

- výslech osob, které chtějí vypovídat pravdu a jejichž úmysl se kryje s nastalým následkem (např. výpověď oběti, svědka);
- výslech osob, které chtějí vypovídat pravdu, avšak úmysl se z některých objektivních nebo subjektivních důvodů s nastalým následkem nekryje

⁶¹ Využito též STRAUS, J. a kol. Kriminalistická taktika. 2. rozšířené vydání, Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 68-77. Více viz KONRÁD Z., PORADA V., STRAUS J., SUCHÁNEK J. Kriminalistika – Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015.

(např. pokud mají objektivní skutečnosti ke „změně“ výpovědi, tedy mlha, povětrnostní podmínky atd.);

- výslech osob, které nechtějí vypovídat pravdivě (v řadě případů se jedná o osoby, které jsou podezřelé, nebo mají urč. důvod k zamlžení výpovědi).

62

Před každým výslechem je nutné provést důkladnou **přípravu**. Pokud se nejedná o prvotní oznámení, kdy jde o počáteční úkon, tak je nutné připravit si podklady, otázky a případný plán výslechu. U válečných zločinů je nutné shromáždit všechny dostupné informace, stopy, aby mohl být konkrétně plánovaný výslech řádně připraven.

Před samotným výslechem je nutná příprava. Je-li cílem výslechu dosažení získání právně relevantních informací, které jsou uloženy ve vědomí člověka, je nutné se na tento trestně procesní úkon patřičně připravit. Přípravu výslechu můžeme rozdělit na dvě etapy, přičemž účelem první etapy je důkladná analýza dosud shromážděných důkazních materiálů, z nichž vyslychající určí okolnosti, které chce výslechem objasnit. Z dobře provedené analýzy dosud shromážděného důkazního materiálu vznikne soubor otázek, které mají být v rámci výslechu zodpovězeny, a plán výslechu, jehož součástí jsou mimo jiné i varianty postupu při výslechu s ohledem na přístup vyslychané osoby. Současně probíhá analýza poznatků o vyslychané osobě. Její součástí je zejména získání veškerých dostupných údajů o vyslychané osobě. Zdrojem těchto údajů mohou být různé databáze, dále pak sociální sítě, historické informace a v neposlední řadě také operativní šetření. Cílem zjišťování takovýchto informací je předvídatelnost chování vyslychaného při provádění výslechu a určení správných taktických postupů jeho provedení (v tomto ohledu se jedná i o určitou psychologii výslechu). Analytická fáze přípravy výslechu je velmi důležitá a není žádoucí ji jakkoli podceňovat. Lze ji vnímat i jako výchozí bod pro navázání psychologického kontaktu s vyslychanou osobou. Po analytické fázi přípravy výslechu nastupuje fáze syntetická. Syntetická fáze přípravy výslechu je založena na výsledcích fáze analytické. Jejím úkolem je stanovit cíl výslechu, je-li třeba vyslechnout více osob, určit pořadí výslechů, stanovit vhodný časový okamžik a místo výslechu

⁶² Využito též STRAUS, J. a kol. Kriminalistická taktika. 2. rozšířené vydání, Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 68-77. Více viz KONRÁD Z., PORADA V., STRAUS J., SUCHÁNEK J. Kriminalistika – Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015.

a v neposlední řadě také stanovit pořadí pokládaných otázek. Při objasňování složitějších případů je vhodné zpracovat plán výslechu, jehož součástí je stanovení:

- okolností, které je třeba v průběhu výslechu objasnit (z analýzy všech dostupných informací);
- otázek, které budou vyslychanému pokládány za účelem objasnění jednotlivých skutečností;
- pořadí objasňovaných okolností (stanovit si systém průběhu výslechu);
- pořadí, v němž budou kladeny otázky k doplnění výpovědi (v rámci dialogu);
- důkazů využitých v průběhu výslechu a způsob jejich využití;
- způsobu prověřování výpovědi již v průběhu výslechu;
- způsobu dokumentace průběhu výslechu a jeho výsledků.⁶³

Samotný průběh výslechu je velmi náročným dynamickým procesem (pro vyslychajícího, ale i vyslychaného), jenž se dělí do několika etap. Tyto etapy jsou z pohledu kriminalistiky označovány jako stadia výslechu. Nicméně i platná právní úprava v ustanoveních týkajících se výslechů přesně stanovuje postup vyslychajícího orgánu při provádění tohoto úkonu, které s pohledem kriminalistiky korespondují.

Základní stadia výslechu (již při samotném výslechu):

- úvodní stadium výslechu;
- stadium souvislého líčení (monolog);
- stadium otázek a odpovědí (dialog).⁶⁴

V úvodním stadiu výslechu dochází zejména k navázání psychologického kontaktu mezi vyslychajícím a vyslychaným a základním (formálním) částem výslechu. V rámci tohoto stadia je nutné zjistit základní, obecné informace o vyslychané osobě a informace o jejím vztahu k předmětu výslechu. Je nutné vyslychanou osobu seznámit s danou situací, k jaké věci má být vyslychána a zejména musí být navozena „pozitivní“ atmosféra výslechu (jak subjektivní, tedy zejména psychologická, tak též objektivní, např.

⁶³ Využito viz TIPLICA, M. a kol. Kriminalistická taktika. 2. upr. vyd. Praha: Policejní akademie České republiky, 1999. 162 s.

⁶⁴ Využito též STRAUS, J. a kol. Kriminalistická taktika. 2. rozšířené vydání, Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 68-77. Více viz KONRÁD Z., PORADA V., STRAUS J., SUCHÁNEK J. Kriminalistika – Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015.

jaká je výslechová místnost). V případě obviněného je zpravidla zjišťován i jeho vztah k ostatním spolupachatelům a k prošetřované věci.

Následně se výslech dostává do stadia monologu, jehož cílem je umožnit vyslychané osobě, aby se k věci souvisle, nezávisle a bez přerušování vyjádřila, a tedy formovala svoji výpověď. Jistě u obviněného je možnost nevypovídat, tedy žádné skutečnosti neuvádět. V této fázi by se neměla výpověď vyslychaného přerušovat, pouze pokud by se silně odchyloval od věci. Vyslychající si v této fázi může i formovat doplňující otázky pro dialog. I v této fázi je nutné propojit výslech v rámci psychologie. Pokud by se jednalo o přímého svědka, dokonce oběť válečného zločinu, je nutné „vážit“ směřování výslechu, aby to ve vyslychaném nenavozovalo silný traumatický zážitek.

V případě potřeby je poslední část výslechu formou dialogu, tedy kladení otázek. U obviněného se k této fázi vůbec není možné dostat (není to vynutitelné). Otázky si osoba vyslychající připraví již v rámci přípravy výslechu, či v rámci zhodnocení monologu. Otázky je třeba klást tak, aby jim vyslychaný rozuměl, byly přesné, aby byly formulovány dostatečně určitě, přičemž je zakázáno klást otázky kapciózní, sugestivní a otázky, které již obsahují odpověď. Nejprve otázky klade vyslychající, následně, je-li přítomen, státní zástupce či soudce, a nakonec je umožněno, aby vyslychanému kladli otázky obhájci, případně sám obviněný, či znalci.⁶⁵ V rámci válečných zločinů je nutné v rámci otázek zvažovat formu a podrobnost položených otázek, aby osoba vyslychaná nebyla více traumatizována, než je únosné. Ovšem je nutné, aby byly vyřešeny všechny rozpory v rámci výpovědi.

Jako každý řádný trestně procesní úkon, tak i výslech je třeba zaznamenat, řádně **zadokumentovat**. Trestní řád ukládá povinnost o konaném výslechu pořídit protokol (který obsahuje úvodní část, samotný výslech a závěr včetně příloh). Ten lze mít přílohu, tedy doplnit zvukovým či obrazovým záznamem.

9.2 Rekognice

Rekognice je samotná metoda kriminalistické praktické činnosti spočívající v opětovném poznání dříve vnímaného objektu poznávající osobou s cílem ztotožnění

⁶⁵ Využito viz STRAUS, Jiří a kolektiv. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005, s. 107–119.

objektu. Rekognice je zvláštní forma identifikace a její podstatou je znovupoznání. Kdy znovupoznání je psychofyziologický proces probíhající v mozku člověka, který umožňuje zapamatování vnímaného, vybavení dříve vnímaného objektu a srovnávání vybavené představy s momentálním vjemem předváděného objektu.

Nezbytnou podmínkou pro provedení rekognice je existence osoby, která v minulosti vnímala určitý kriminalisticky významný jev a uchovala si jej v paměti, tato osoba je nezastupitelná.⁶⁶

Fáze obsahové přípravy rekognice:

- analytická fáze obsahové přípravy – spočívá v důkladném rozboru dosud shromážděných materiálů;
- syntetická fáze obsahové přípravy – spočívá v sestavení plánu rekognice a v jejím materiálně technickém zabezpečení.

Organizační příprava:

- příprava poznávajících osob a objektů rekognice;
- zajištění podmínek shodných s podmínkami, za nichž byl poznávací objekt vnímán v souvislosti s vyšetřovanou událostí;
- zabránění ukázání ztotožňovaného objektu nebo jeho modelu poznávající osobě před rekognicí;
- příprava dokumentačních prostředků.

Pravidla pro taktiku provedení rekognice:

- ztotožňovaný objekt je předváděn spolu s několika dalšími příbrányi objekty;
- příbráné objekty musí být druhově shodné se ztotožňovaným objektem;
- ztotožňovaný objekt a příbráné objekty se předvádějí zpravidla současně ve skupině;
- je-li v téže trestní věci identifikováno několik objektů, je třeba uskutečnit postupně několik rekognicí tak, aby ve skupině mezi příbrányi objekty byl předváděn jen jeden ztotožňovaný objekt.⁶⁷

⁶⁶ STRAUS, J. a kol. Kriminalistická taktika. 2. rozšířené vydání, Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 156.

⁶⁷ Využito též STRAUS, J. a kol. Kriminalistická taktika. 2. rozšířené vydání, Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 68-77. Více viz KONRÁD Zdeněk, PORADA Viktor, STRAUS Jiří,

Neopakovatelnost rekognice spočívá v tom, že poté, co poznávající osoba ztotožní objekt rekognice, nelze rekognici již opakovat, neboť tím, že poznávající osobě objekt rekognice ukážeme, může dojít k přemazání uchovaných paměťových stop, což by mohlo vést ke zkresleným výsledkům v případě opakování rekognice.⁶⁸

Zvláštním druhem rekognice je rekognice mrtvoly in natura, což u válečných zločinů může být časté. Tento druh rekognice je velmi specifický a v mnoha směrech odlišný od klasické rekognice. Zatímco ke klasické rekognici je nezbytné přibrat další objekty, které se svým vzhledem co nejvíce podobají ztotožňovanému objektu, tak rekognice mrtvoly in natura se provádí bez přivzatých objektů. Což je samozřejmě logické, neboť v praxi si lze těžko představit situaci, jak vyšetřující orgány obchází jednotlivé márnice za účelem nalezení podobně vypadající mrtvoly. Samozřejmě zde hraje významnou roli i psychický aspekt celého úkonu, neboť je už tak velmi náročné pro poznávající osobu vidět jednu mrtvolu, natož aby jich viděla více. Ztotožňující osobou je typicky rodinný příslušník či jiná osoba, která měla k zemřelému blízký vztah a je schopna jeho tělo identifikovat podle oděvních svršků, anatomicko-morfologických znaků či jiných markantů. Zpravidla se mrtvola ukazuje v oděvu, který měla na sobě v době jejího nalezení. Pokud však poznávající osoba je schopna ji ztotožnit jen například podle mateřského znaménka na těle, je možné ukázat mrtvolu bez oděvu.⁶⁹

Po ukončení vlastního aktu znovupoznání se poznávající osoba vyslechne ke znakům, podle kterých znovu poznala předvedený objekt.

Průběh a výsledky rekognice musí být pečlivě zaznamenány do protokolu o rekognici, který má tři části. V první části protokolu nalezneme informace o tom, na jakém místě, v jaký čas a za jakým účelem se rekognice uskutečnila a kdo řídil její průběh. Samozřejmě zde nesmí chybět identifikační údaje poznávající osoby a obsah jejího poučení. Uvádí se zde rovněž množství přibraných objektů a jejich popis. Druhá část protokolu přibližuje samotný průběh rekognice, zejména způsob rozmístění předváděných objektů a jejich číselné označení. Nalezneme zde i údaj o tom, jak dlouho trvalo, než poznávající osoba vyslovila, že mezi předvedenými objekty je, či není ztotožňovaný objekt, a na základě čeho dospěla k takovému závěru. Závěrečná část protokolu obsahuje podpisy všech účastníků a je vhodné v ní zachytit veškeré připomínky

SUCHÁNEK J. Kriminální taktika – Kriminální taktika a metodiky vyšetřování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015.

⁶⁸ STRAUS, J. a kol. Kriminální taktika. 2. rozšířené vydání, Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 157.

⁶⁹ JANULKOVÁ, K. Rekognice. Praha: Wolters Kluwer, 2018. s. 15.

k průběhu úkonu. Vzhledem k neopakovatelnosti rekonstrukce se doporučuje protokol doplnit o obrazovou dokumentaci v podobě fotodokumentace nebo videozáznamu.⁷⁰

9.3 Soudní pitva

Soudní lékařství (taktéž forenzní lékařství či forenzní patologie) je lékařský obor podílející se na preventivní péči, především zjišťováním příčin náhlých a neočekávaných úmrtí. Jedná se o část lékařství, která těsně souvisí s kriminalistikou a u válečných zločinů je v řadě případů důležitým důkazem (zjištěním o skutku). Jedná se o vypracování zdravotních posudků a některých dalších činností. Jde o obor na pomezí mezi medicínou, právem a kriminalistikou (je možno tento obor podřadit pod forenzní vědy).

Pitva je obecně druh medicínského úkonu, při kterém se přesně stanoveným postupem rozřezává lidské mrtvé tělo na části. Cílem pitvy je určit příčinu smrti dané osoby a pochopit tvar a funkci jednotlivých orgánů a soustav.

Ve všeobecném lékařství rozlišujeme čtyři druhy pitev:

- anatomická pitva;
- zdravotní pitva;
- patologicko-anatomická pitva;
- soudní pitva.

Soudní pitva se provádí vždy, pokud ji nařídí policie, a to u zemřelých osob, kde došlo k jasnému i nejasnému zavinění druhé osoby a kde bylo spácháno násilí. Dá se říci, že vždy se nařizuje v případě úmrtí mimo zdravotnické zařízení. Dále je soudní pitva nařízena policejním orgánem v případě neznámé totožnosti zemřelého, nebo pokud je o jeho totožnosti pochybnost (například pokročilý stupeň dekompozice nebo ohořelé tělo). Během soudní pitvy jsou policejním orgánem provedeny úkony směřující ke zjištění či potvrzení totožnosti zemřelého. Lékařem jsou pak odebrány biologické vzorky (analýza DNA a další úkony směřující k identifikaci zemřelého) a ty jsou dále zpracovány policejními experty (genetika, antropologie apod.). Pitvu nařizují orgány činné v trestním

⁷⁰ KONRÁD, Z. Některé zvláštní způsoby dokazování: kriminalistické problémy teorie a praxe. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017. s. 45.

řízení, nejčastěji policejní orgán, resp. státní zástupce. Soudní pitva je nařizována usnesením podle českého právního řádu podle trestního řádu, a to v případě, že vznikne podezření, že smrt člověka byla způsobena trestným činem. Součástí soudní pitvy je i komplementární laboratorní vyšetření a také lékařský znalecký posudek. Pitvu soudní přesně určuje zákon o zdravotních službách.

Soudní pitvu nařizuje orgán trestně činný (zejména státní zástupce nebo policejní orgán). Provádějí ji dva soudní lékaři – znalci. Výsledkem soudní pitvy je znalecký posudek.⁷¹

Právě pitva, zjištění o úmrtí obětí válečného zločinu, je v řadě případů tou nejdůležitější stopou z hlediska dalšího vyšetřování daného válečného zločinu.

9.4 Rekonstrukce

Kriminalistická rekonstrukce je specifická metoda kriminalistické praktické činnosti spočívající v obnovení kriminalisticky relevantních hmotných objektů, situací a skutkových okolností nebo jejich podstatných vlastností na základě údajů a faktů shromážděných ve vyšetřované věci s cílem jejich bezprostředního zkoumání, prověřování a získání nových poznatků majících důkazní význam nebo technickou hodnotu.

Lze ji klasifikovat dle charakteru rekonstruovaných objektů. Na základě tohoto kritéria rozeznáváme čtyři typy rekonstrukce. První skupinou je rekonstrukce kriminalisticky významných míst, která v sobě zahrnuje rekonstrukci místa činu a rekonstrukci míst, která nejsou místem činu. Druhou skupinu, označovanou jako rekonstrukce kriminalisticky významných předmětů, tvoří rekonstrukce věcí a věcných důkazů a rekonstrukce listinných důkazů a jiných dokumentů. Rekonstrukce kriminalisticky významných vlastností představuje třetí skupinu, která se dále člení na rekonstrukci vnější podoby člověka a rekonstrukci jiných znaků člověka. Poslední skupinou je rekonstrukce kriminalisticky významných jednání a událostí, zahrnuje v sobě jednak rekonstrukci trestného činu a rekonstrukci událostí, které nejsou trestným činem.⁷²

⁷¹https://www.wikiskripta.eu/w/Rozd%C4%9Blen%C3%AD_pitev , ze dne 20. 7. 2020.

⁷² MUSIL, J., KONRÁD, Z. a SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika*. 2. přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. s. 340.

Cíl rekonstrukce se tak neliší od cíle vyšetřovacího pokusu, rekonstrukce však na rozdíl od vyšetřovacího pokusu primárně nesměruje k získání nových důkazů, ale jejich získání je vedlejším produktem její realizace.⁷³

Využití výsledků rekonstrukce:

- důkazní prostředek;
- prostředek prověrky dosud shromážděných důkazů;
- předpoklad aplikace některých vyšetřovacích úkonů;
- pátrací pomůcky;
- taktické prostředky v procesu identifikace;
- prostředky ilustrace;
- předpoklad některých expertizních činností.

Základní postupy rekonstrukce:

- příprava rekonstrukce trestného činu.

Důkladná příprava je nezbytná pro úspěšné provedení rekonstrukce. Přípravu lze rozčlenit do dvou etap. První etapou je příprava před výjezdem na místo provedení rekonstrukce. Prvořadě je třeba vytyčit cíl rekonstrukce, termín a místo provedení. Rekonstrukci je možné uskutečnit i na jiném místě, než je místo činu, dojde k tomu zejména tehdy, pokud původní místo již neexistuje. Rovněž je nezbytné obstarat nejrůznější makety, které budou při rekonstrukci využity, a zajistit technické prostředky, kterými bude dokumentován průběh celého úkonu. Důležité je též vyřešit otázku, kolik pomocných osob bude potřeba k zajištění místa úkonu.⁷⁴

Základní taktické zásady rekonstrukce trestného činu

- zásada jediného vedoucího;
- zásada shromáždění dostatečného množství důkazů před rekonstrukcí;
- zásada oddělenosti;
- výběr omezeného počtu účastníků;

⁷³ ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád: komentář. I., § 1-156. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. s. 1560-1561.

⁷⁴ NĚMEC, M. a kol. Kriminologická taktika. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 1993. s. 223.

- ponechání potřebné iniciativy účastníku, na jehož výpovědi se rekonstrukce provádí;
- ostražitost při samotné rekonstrukci, tedy sledování průběhu rekonstrukce;
- provedení rekonstrukce na původním místě;
- zajištění shodnosti podmínek.⁷⁵

Průběh rekonstrukce:

Nejen důkladná příprava, ale i dodržování základních taktických zásad je nezbytným předpokladem zdárného provedení rekonstrukce trestného činu, v tomto případě válečného zločinu.

Průběh a výsledky rekonstrukce je nezbytné zachytit do protokolu o rekonstrukci trestného činu.

9.5 Konfrontace

V přesném překladu se jedná o konflikt, střetnutí, setkání tváří v tvář. Tedy jde o samostatný procesní úkon, samostatnou kriminalistickou metodu, avšak v minulosti byla řazena mezi zvláštní způsoby výslechu. Její podstata však zůstala stále stejná. Konfrontace velmi úzce souvisí s výslechovou činností prováděnou v rámci trestního řízení, tedy zjišťování přesného a objektivního stavu věci.

Konfrontace je kriminalistická metoda, při níž se dvě (či obecně více) dříve vyslychané osoby, mezi jejichž výpověďmi jsou závažné rozpory, postaví „tváří v tvář“ s cílem vyjasnit tyto rozpory, jež nelze odstranit jinak.

Význam konfrontace je v možnosti získat nové důkazy, spíše vyjasnit si dosud zjištěné informace.

Provedení konfrontace s sebou nese i určitá rizika. Může dojít k tomu, že v okamžiku, kdy oběť spatří pachatele, začne ze strachu svou výpověď měnit. Proto se k jejímu provedení přistoupí až tehdy, kdy nelze vyjasnit rozpory ve výpovědích jiným

⁷⁵ Využito též STRAUS, J. a kol. Kriminalistická taktika. 2. rozšířené vydání, Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 68-77. Více viz KONRÁD Zdeněk, PORADA Viktor, STRAUS Jiří, SUCHÁNEK Jaroslav. Kriminalistika – Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015.

prostředkem. Další důležitou podmínkou pro provedení konfrontace je, že osoby, co mají být podrobeny konfrontaci, musí být nejprve vyslechnuty, a to ve stejném procesním postavení, v jakém mají být konfrontovány. O jejich výsledku musí být sepsán protokol. Ke konfrontaci se přistoupí pouze tehdy, pokud si jejich výpovědi odporují ve zcela zásadních věcech, zejména v takových, na nichž závisí rozhodnutí o vině. Poslední podmínkou pro provedení tohoto úkonu je skutečnost, že jeho realizace přispěje k lepšímu objasnění věci.⁷⁶

Ke konfrontaci dětí nebo mladistvého lze přistoupit zcela výjimečně. A u případných podezřelých, obviněných (zejména u válečného zločinu), je vždy nutné „vážit“ využití konfrontace, jelikož při kontaktu osob může nastat velice konfliktní situace.

Příprava konfrontace spočívá ve:

- vymezení cíle konfrontace;
- výběru otázek, za jejichž pomoci bude možno vyjasnit vzniklé rozpory;
- určení konfrontované osoby, které budou jako první položeny otázky;
- přípravě oběti na setkání s pachatelem tváří v tvář;
- určení vhodného momentu provedení konfrontace;
- rozmístění osob tak, aby si konfrontovaní mohli hledět do očí.

Průběh konfrontace spočívá v:

- poučení konfrontovaných;
- vyjasňování odpovědí.

Základní zásady konfrontace jsou:

- iniciativa konfrontovaných osob;
- pozorování konfrontovaných osob;
- ostražitost;
- aktivní vedení konfrontace vyslychajícím.⁷⁷

⁷⁶ ŠÁMAL, P. et al. Trestní řád: komentář. I., § 1-156. 7., doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. Velké komentáře. s. 1529.

⁷⁷ Využito též STRAUS, J. a kol. Kriministická taktika. 2. rozšířené vydání, Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 68-77. Více viz KONRÁD Zdeněk, PORADA Viktor, STRAUS Jiří, SUCHÁNEK Jaroslav. Kriministika – Kriministická taktika a metodiky vyšetřování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015.

Konfrontace bezesporu představuje jeden z nejsložitějších procesních úkonů, a to jak na přípravu, tak i její samotnou realizaci. Atmosféra, kterou konfrontace vytváří, je psychicky náročná nejen pro vyslychané, ale i vyslychajícího, což jen dokládá skutečnost náročnosti tohoto úkonu po všech jeho stránkách. Na osobu, která konfrontaci vede, je kladeno velké množství požadavků. Především musí být po celou dobu úkonu „pánem konfrontace“, tedy tím, kdo celý průběh řídí. Rozhodně by za žádných okolností neměla dopustit, aby se jí řízení vymklo z ruky. Rovněž musí být nadána schopností pohotově reagovat na neočekávané zvraty, které mohou během konfrontace nastat.⁷⁸

Základním dokumentem o provedení konfrontace je opět protokol o konfrontaci.

9.6 Kriminalistická technika

Kriminalisticko technické stránce samostatných kriminalistických metod korespondují odpovídající kriminalisticko technické prostředky a postupy. Kriminalisticko technickým prostředkem se rozumí různá technická zařízení, přístroje, materiály, nástroje, postupy, způsoby a pravidla jejich použití⁷⁹.

Kriminalisticko technické prostředky je možné rozdělit do tří základních skupin podle jejich charakteru, příp. vzniku.

1. Obecně využívané v různých oblastech lidské činnosti (např. stereomikroskop, biologický mikroskop, váhy, různá měřidla, osvětlovací zařízení, fotoaparáty a další videotechnika apod.).

2. Upravené ke kriminalistickému využití (např. komparační mikroskop).

3. Speciálně zhotovené ke kriminalistickému využití (např. starší portrétní identifikátor Identikit, počítačový systém PORIDOS, specialisovaná dokumentační technika LUCIA, daktyloskopický komparátor a další).

⁷⁸ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 131

⁷⁹ Využito viz STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. 3. rozš. vydání Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. KONRÁD Zdeněk, PORADA Viktor, STRAUS Jiří, SUCHÁNEK Jaroslav. *Kriminalistika - Teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015.

Kriminalisticko technické prostředky se z hlediska jejich použití v procesu odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti dělí na:

a) technické prostředky sloužící k vyhledávání kriminalisticko technických stop a jejich znaků (prostředky osvětlovací, optické přístroje, fyzikální a chemické prostředky pro vyhledávání stop, detektory kovů, zařízení pro elektrickou odporovou měřicí metodu pro zjišťování přítomnosti biologických materiálů aj.);

b) technické prostředky používané k fixaci a zajišťování stop (technické zařízení k pořizování náčrtků a plánek, různé měřicí přístroje, fotografické přístroje a nejrůznější fotografické doplňky, materiály a pomůcky ke zhotovování odlitků stop, pomůcky a materiály pro fixaci a zajišťování daktyloskopických stop, komplety kriminalisticko technických prostředků /kufry, brašny/ a další);

c) technické prostředky používané při znaleckém zkoumání stop a jiných věcných důkazů (optická zařízení pro vizuální zkoumání, prostředky pro speciální fotografické, fyzikální, chemické, metalografické, biologické a jiné metody zkoumání a další);

d) komplexní jednotka technických prostředků pro vyhledávání, fixaci a zajišťování stop a znalecké zkoumání stop a jiných věcných důkazů (mobilní kriminalistická laboratoř); její využití je v tuzemské kriminalistické praxi pouze omezené.

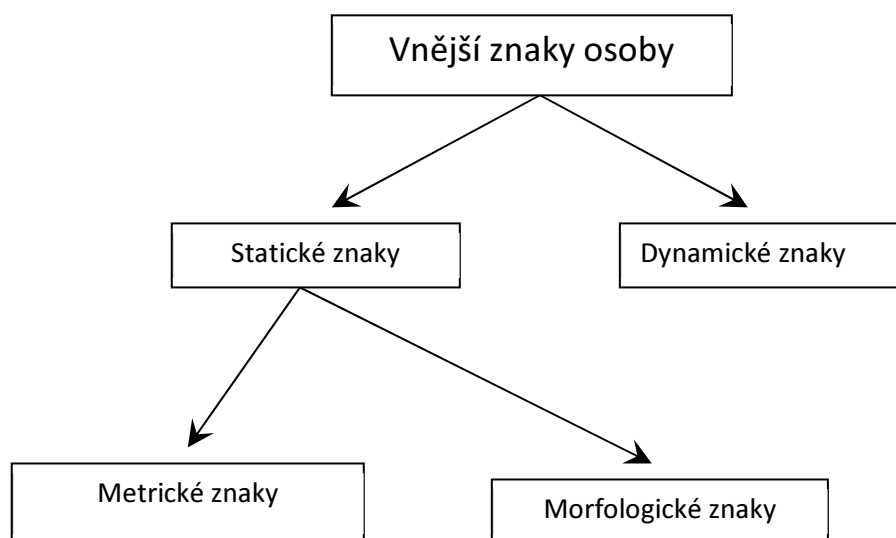
Technické a přírodovědné metody využívané v kriminalistické technice můžeme dělit podle různých hledisek, pro další aplikace v jednotlivých oblastech kriminalistické techniky je často klasifikujeme podle principu (podstaty) jednotlivých metod, a to typicky na:

- a) optické metody;
- b) metody zkoumání stop v neviditelném elektromagnetickém spektru;
- c) metody zkoumání stop s využitím vlastností jaderného záření;
- d) chemické a fyzikálně-chemické metody;
- e) biologické metody.

Jako technické prostředky lze u válečných zločinů využít:

Portrétní identifikace

Portrétní identifikace je vědní obor (metodika) kriminalistické techniky zabývající se zkoumáním zákonitostí vnějších znaků osoby a rozpracováním metod a prostředků na zjišťování totožnosti osob podle jejich vnějších znaků pro potřeby kriminalisticko-bezpečnostní praxe. V tomto ohledu lze o zjišťování, identifikaci osob podle vnějších znaků lidského těla, hovořit již v druhé polovině 19. století, kdy právě francouzský policejní úředník Alphonse Bertillon popsal svoji metodu a následně začala být celosvětově a systémově využívána.

Využito viz STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. 3. rozš. vydání Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012.

Jako nejpoužívanější a nejčastěji využívané jsou metody počítačové. Metody vycházejí v principu z metod fotomontáže nebo skládaného grafického portrétu. Přínosem počítačových metod je podstatné zkrácení procesu, snadné a přehledné uchovávání obrazových souborů, jednoduché rozmnožování obrazů a jejich distribuce. V České republice jsou využívány dva počítačové systémy na sestavování portrétů. Za prvé to je systém PORIDOS – (PORtrétní IDentifikace OSob), pomocí speciálního softwaru a fotografické databáze vybraných obličejových partií je sestaven portrét. První verze byla dokončena na Kriminalistickém ústavu Praha v roce 1992. A dále je to systém

Facette – software firmy Walter Maschner Softwehr. Jde o metodu skládaného portrétu vycházející z databáze graficky zobrazených obličejových komponent⁸⁰.

V případě identifikace mrtvoly neznámé totožnosti se nejprve mrtvola na místě nálezu fotograficky dokumentuje společně s okolím a následně topograficky dokumentuje podle zásad kriminalistické dokumentace. Jestliže to nevyžaduje nutná potřeba, nemá se mrtvola na místě nálezu svlékat. Svléká se a zouvá až při pitvě. Při popisu vnějších znaků mrtvoly se dodržují všechny zásady obvyklé při popisování osob. Po pečlivém ohledání a popsání mrtvoly, po její fotografické dokumentaci se mrtvola dopraví z místa nálezu na pitevnu, kde je nutné provést další identifikační úkony. Především se provede zajištění mikrostop a daktyloskopování mrtvoly.

Po zajištění dalších stop a popisu vnějších znaků mrtvoly se provede úprava mrtvoly pro fotografování k identifikačním účelům. Mrtvola se očistí od bláta a jiných nečistot, umyje se, učeše, sešije se potrhaná nebo jinak poškozená pokožka obličeje, přiměřeně se nalíčí a fotografuje se. Mrtvoly se k identifikačním účelům fotografují vždy vsedě, mrtvolu opřeme o zeď, otevřeme oči a fotografujeme tak, že osa objektivu je v úrovni očí. Další úprava fotografie se provede retuší na negativu. Takto zhotovená fotografie slouží k identifikaci mrtvoly neznámé totožnosti, a to formou rekognice. Expertizní forma identifikace se provádí antropologickou metodou. Pro potřeby antropologické identifikace je nutné shromáždit informace o věku, pohlaví, doby, která uplynula od smrti apod. Z těchto údajů vychází kriminalistický pracovník při typování pohřešovaných a hledaných osob. Je-li k dispozici kromě vypreparované lebky i fotografie pohřešované osoby, je možné v případě, že nalezená lebka a fotografie pohřešované osoby vykazují shodné morfologické znaky, provést zvláštní způsob srovnání, tzv. superprojekce.

Daktyloskopie

Kriminalistická daktyloskopie je vědní obor, metodika kriminalistické techniky, který zkoumá obrazce papilárních linií na vnitřní straně posledních článků prstů rukou, na dlaních a prstech nohou a chodidlech z hlediska zákonitostí jejich vzniku, vyhledávání,

⁸⁰ STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. 3. rozš. vydání Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012.

zajišťování a zkoumání s cílem identifikovat osobu. Základní tři daktyloskopické zákony vyslovil již na konci 19. století Angličan Francis Galton, a to:

- individuálnost daktyloskopických stop;
- relativní neodstranitelnost;
- relativní neměnnost.

Vyhledávání viditelných daktyloskopických stop nečiní zpravidla žádné obtíže. Viditelné plošné daktyloskopické stopy mohou být např. krvavé, barevné, prašné. Barevné a krvavé stopy se dokumentují fotograficky, stopy prašné se snímají daktyloskopickou fólií. Plastické daktyloskopické stopy se zajišťují fotograficky za použití vhodného, zpravidla šikmého osvětlení.

Při zviditelnění a vyhledání daktyloskopických stop u válečných zločinů se musí stopy zajistit, a to následovně:

- nejčastěji fotograficky;
- in natura;
- na daktyloskopickou folii;
- plasticky (odlitkem).

Individuální identifikaci umožňují charakteristické identifikační znaky papilárních linií. Jsou to drobné nepravidelnosti v prostorovém průběhu papilárních linií, které svou konkrétně určitou polohou a utvářením v obrazci představují individuálnost a neopakovatelnost kresby. Individuální identifikační znaky papilárních linií se označují jako daktyloskopické markanty, jsou to např. očko, háček, dvojité vidlice, trojitá vidlice, křížení, můstek, počátek a ukončení linie. V tuzemské kriminalistické praktické činnosti se za stopu (otisk) s dostatečným počtem markantů postačujících k individuální identifikaci člověka - tj. stopa upotřebitelná považuje stopa (otisk) obsahující více než 10 markantů. Částečně upotřebitelná stopa vykazuje 7 až 9 markantů. Neupotřebitelná stopa pak vykazuje 6 a méně markantů.⁸¹

Nejčastější, současně využívanou metodou zkoumání daktyloskopických stop je metoda počítačová, tedy pomocí některého informačního systému.

⁸¹ Využito viz: STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. 3. rozš. vydání Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012.

Kriminalistická biologie

Kriminalistická biologie je aplikovanou kriminalistickou metodou, která slouží kriminalistické praxi vyhledáváním, zajišťováním, zkoumáním a vyhodnocováním biologických stop lidského, zvířecího nebo rostlinného původu. Nejčastějším objektem zkoumání jsou biologické stopy lidského původu. Hlavním úkolem je identifikace osob, která se uskuteční buď na úrovni skupinové příslušnosti, nebo na úrovni individuální identifikace, existují především v oblasti zkoumání kostrových nálezů, nebo analýzou DNA.⁸² Právě metody kriminalistické biologie ve spojení (při nalezení těl obětí) se soudním lékařstvím jsou často využívanou metodou při zjištění způsobu usmrcení obětí válečných zločinů, či identifikaci obětí.

Neobvyklejší biologické stopy:

1. krev a krevní stopy;
2. sliny;
3. pot;
4. slzy;
5. ejakulát a sperma;
6. plodová voda;
7. mateřské mléko a kolostrum;
8. mozkomíšní mok i tkáňový mok a nitrokloubní tekutina (synovia);
9. žaludeční obsah;
10. části tkání (svalové, šlachové a chrupavkové);
11. moč;
12. lejno;
13. ostatní výměšky živého organismu (žaludeční šťáva, zvratky a trávenina žaludku i střev);
14. vlasy a chlupy;
15. zuby;
16. kosti a jejich úlomky;
17. kostrové nálezy;
18. zvířecí materiál;

⁸² Využito viz: STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. 3. rozš. vydání Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012.

19. rostlinný materiál;

20. hmyz, rozsivky a mikroorganismy, tj. bakterie (bacily), viry, prvoci a paraziti.

Vyhledat biologické stopy lze jako u jiných metodik kriminalistické techniky rozdělit na stopy viditelné a neviditelné. Mezi viditelné patří především krev, lejno, kosti, útržky tkání a další. Mezi neviditelné moč, pot, sliny, plodová voda a další. Nezbytnou podmínkou je také dobré osvětlení. Vyhledávání lze usnadnit pomocí ultrafialového záření, pod kterým některé biologické stopy fluoreskují nebo se naopak jeví jako tmavé skvrny.

Při zajištění (nejčastěji in natura) se musí využít základní zásady, používat rukavice, sterilní materiál, suché prostředky, používat nejčastěji čistý papír atd.

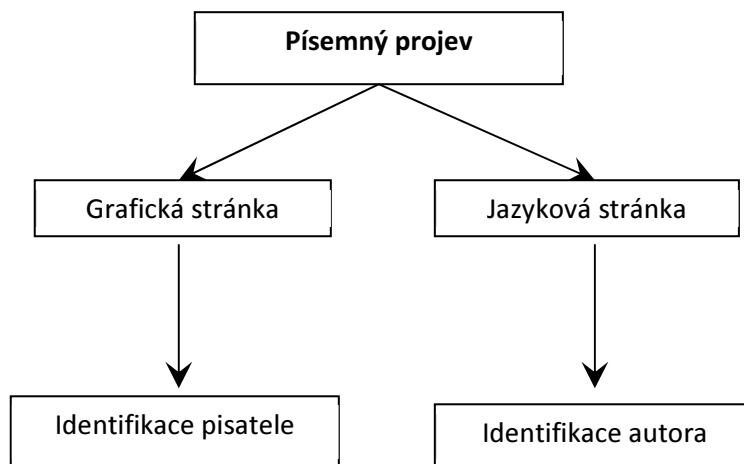
Zkoumání biologických stop je ojedinělé, podle charakteru a druhu biologické stopy, nejčastěji se jedná o chemické, či fyzikálně chemické metody.

Identifikace osob podle ručního písma

Zkoumání ručního písma se zabývá písemným projevem člověka s cílem identifikace pisatele, tj. osoby, která text vytvořila. Cílem zkoumání je identifikace pisatele podle grafické stránky písemnosti nebo identifikace autora podle jazykové stránky textu.⁸³ Kriminalistika zkoumá identifikaci osoby, tedy její totožnost, v případě válečných zločinů lze využít i psychologické metody grafologie⁸⁴.

⁸³ Využito viz: STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. 3. rozš. vydání Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012.

⁸⁴ Předmětem studia grafologie je „projekce osobnosti“ a dalších psychických funkcí osobnosti v ručně psaném písmě.¹

Využito viz STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. 3. rozš. vydání Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012.

Mechanoskopie

Mechanoskopické zkoumání vzniklo v systematické podobě a využívané bylo v policejní praktické činnosti v Československu, právě četník Ladislav Havlíček ve 20. a 30. letech 20. století vyvinul tuto kriminalistickou metodiku. Mechanoskopie se zabývá posuzováním zákonitostí vzniku, trvání (existence) a zániku stop vytvořených nejrozličnějšími nástroji a v řadě případů i identifikací nástrojů podle jimi vytvořených stop.

Z hlediska vzniku se rozeznávají čtyři skupiny charakteristických znaků. Jsou to:

1) Znaky polotovaru, vznikají na povrchu nástroje postupnou přeměnou surového kovu na první formu budoucího nástroje.

2) Znaky opracování, vznikají na povrchu budoucího nástroje úpravou polotovaru.

3) Znaky opotřebování, tj. změny vzniklé na činných částech nástroje jeho používáním.

4) Znaky poškození a oprav. Tato skupina znaků vzniká kontaktem činných částí nástrojů s různými materiály, v důsledku čehož dochází při jednotlivých pracovních operacích jednak k mikroskopickému otěru části činných ploch a jednak k ulomení větších či menších částí činných částí ploch. Další příčiny vzniku těchto znaků mohou být v důsledku nedbalého zacházení, uložení a udržování, oxidací nebo jinými neodbornými zásahy a opravami.

V kriminalistické mechanoskopii se ke zkoumání mechanoskopických stop využívají metody podle okolností případu. Z hlediska způsobu hodnocení a dokumentování stop lze metody mechanoskopického zkoumání rozdělit na:

- vizuální metody;
- optické metody;
- optoelektronické metody;
- profilografické metody.

Pro úplnost je třeba se ještě zmínit o dalších metodách. Fotografické, chemické a fyzikální metody zkoumání doplňují poznatky mechanoskopického zkoumání stop.⁸⁵

Kriminalistická balistika

Kriminalistická balistika je metodou kriminalistické techniky, která se zabývá zkoumáním zbraní, střeliva a jeho součástí, vedlejších produktů výstřelu, objektů se stopami zásahu nebo účinku střel, vnitřní, přechodové a vnější balistiky s cílem určit skupinovou příslušnost a provést individuální identifikaci za současného objasnění příčin a podmínek, za nichž došlo k výstřelu a poškození objektu střelbou.

Pod kriminalistickou balistikou rozumíme:

- Nauku o střelných zbraních všech druhů a typů.
- Nauku o střelivu a jeho součástech.
- Identifikaci zbraní podle vystřelených nábojnic a střel a vedlejších produktů výstřelu.
- Nauku o předmětech poškozených střelbou a účincích střel.
- Nauku o vnitřní, přechodové a vnější balistice s aplikací pro kriminalistické potřeby.

Cílem odborného zkoumání v oblasti kriminalistické balistiky je především identifikovat zbraň, ze které byla vystřelena předmětná střela nebo nábojnice, prověřit funkčnost zbraně nebo střeliva a posoudit vzdálenost a účinky střelby vůči konkrétnímu objektu. Objekty kriminalisticko-balistických zkoumání jsou:

⁸⁵ Využito viz: STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. 3. rozš. vydání Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012.

- především ruční střelné palné zbraně všech druhů a typů;
- střelivo všeho druhu a jeho jednotlivé součásti, nábojnice, střely a nábojky jako hlavní produkty výstřelu, vedlejší produkty výstřelu jako spálená a nespálená zrna střelného prachu, dým, plamen a ožeh;
- předměty se stopami po zásahu a účinku střel.⁸⁶

Právě kriminalistická balistika je u válečných zločinů často využívána, jelikož v řadě případů se jedná o zranění (usmrcení) obětí formou střelné zbraně.

Jistě z hlediska kriminalistické techniky lze u prověřování a vyšetřování válečných zločinů využít i další metodiky, trasologii, zkoumání elektrotechniky aj.

⁸⁶ Využito viz: STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická technika*. 3. rozš. vydání Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012.

10. Ohledání místa činu

Ohledání místa činu je jedním z nejdůležitějších a zejména specifických taktických úkonů, který je nutný v rámci válečných zločinů. Z tohoto důvodu má samostatné místo ve vyšetřovacích krocích a zejména má velmi specifické kroky a postupy v samotném taktickém úkonu.

Ohledání místa činu je obecně souhrnem základních kriminalisticko-taktických a technických postupů sloužících k zajišťování stop nacházejících se na místě činu. Jedná se o nejčastěji prováděný druh ohledání, který se v praxi provádí a poskytuje zpravidla informace o mechanismu prověřované události a osobě, která ji způsobila. Ze situace na místě činu je možno zjistit její průběh i příčinu. Ohledání místa činu je důležitý procesní úkon v rámci trestního řízení, na kterém často závisí další postup při vyšetřování a také úspěšnost v trestním či správním řízení. Jde o ohledání určité části území, místnosti apod., kde došlo k vyšetřované události, v našem případě válečného zločinu. Může se jednat i o ohledání dokumentů nebo předmětů, jestliže se na místě činu nacházejí. Ohledání místa činu se uskutečňuje zkoumáním a hodnocením situace na místě činu, zjišťováním faktů o událostech a jejím charakteru, které mají operativní nebo důkazní význam. Výsledky ohledání místa činu dávají, mimo jiné, odpovědi na základní kriminalistické otázky.⁸⁷

V tomto ohledu lze ohledání místa činu obecně charakterizovat jako jeden ze základních, neodkladných a neopakovatelných úkonů v rámci trestního řízení (ale i všech řízení, kde je potřeba dokazování). V řadě případů lze předpokládat (v rámci kriminalistických verzí zejména), že při válečném konfliktu bude může být spáchán trestný čin a bude nutné disponovat řádnými důkazy pro další řízení.

Z tohoto důvodu je nutné se ohledáním místa válečného zločinu podrobněji zabírat a rozepsat tuto specifickou kriminalistickou metodu ze všech hledisek. Popis bude zaměřen na obecné postupy ohledání místa činu (zejména z pohledu teorie a praxe), ale i na konkrétní oblasti, postupy či kroky ohledání místa činu válečného zločinu.

Místo činu je ve většině případů výchozím bodem při veškerém vyšetřování a často je také jediným místem, kde je možno nalézt stopy (tedy materiální stopy), zajištěním stop a dalších důkazních materiálů je možné zjistit nejdůležitější činnosti pachatele konkrétního trestného činu (včasným zjištěním a zajištěním místa činu,

⁸⁷ Viz <https://oddilhradek.webnode.cz/news/webova-prezentace-byla-spustena/>

následným vyhledáním a okolnostmi potřebnými k objasnění skutkové podstaty trestného činu a zajištěním důkazů, které by vedly ke zjištění a vypátrání pachatele a jeho následnému usvědčení).⁸⁸

„Hlavním a nejdůležitějším pravidlem pro ohledání místa činu jest, že nesmí býti na něm nic změněno, nic z něho odstraněno, ničeho dotýkáno, pokud nebylo vše odborně prohledáno, přezkoušeno, podrobně popsáno nebo zakresleno, případně fotografováno“. Zejména právě Josef Povondra je považován za průkopníka kriminalistických metod u četnictva v Čechách a i v jeho publikaci jsou využity praktické zkušenosti četníků, zejména základní metody dodržování ohledání místa činu a i samotný popis.⁸⁹

Ohledání je v obecné rovině kriminalistická metoda (metodika), kterou se na základě bezprostředního pozorování zjišťuje, zkoumá, hodnotí a podchycuje materiální situace nebo stav objektů majících vztah k prověřovanému válečnému konfliktu, k jejímu poznání a získání důkazů i dalších informací důležitých pro další řízení.

Druhy ohledání

Základními hledisky pro určení druhů ohledání v kriminalistice jsou charakter objektů ohledání a posloupnost ohledání.

1) Podle charakteru ohledávaných objektů rozlišujeme:

- ohledání místa činu;
- ohledání mrtvoly a místa jejího nálezu;
- ohledání předmětů;
- ohledání dokumentů;
- ohledání zvířat;
- ohledání těla živé osoby;
- ohledání mimořádné události.⁹⁰

Podle posloupnosti je možno ohledání rozdělit na tři druhy:

- prvotní ohledání;
- opakované ohledání;
- doplňující ohledání.

⁸⁸ Viz <https://oddilhradek.webnode.cz/news/webova-prezentace-by-la-spustena/>

⁸⁹ Viz POVONDRA, J., PINKAS, O. Pokyny pro službu pátrací a daktyloskopickou bezpečnostních orgánů. Kroměříž: J. Gusek nakladatelství, s. 2-5.

⁹⁰ Využito z PORADA, V. a kol. Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 456.

Prvotní ohledání

Toto ohledání je považováno za nejefektivnější, a to z toho důvodu, že na zkoumaných objektech a ve zkoumané situaci ještě nedošlo k podstatným změnám. Jedná se o situaci, kdy je objekt podroben ohledání poprvé v téže věci.

Opakované ohledání

Jedná se o druhé nebo další ohledání objektu v téže věci, kdy následně bylo zjištěno, že prvotní ohledání bylo provedeno nekvalitně, což zpravidla vede k velice negativním důsledkům při vyšetřování věci. Např. ke snížení informační a důkazní hodnoty získaných stop a tím pádem ke snížení důkazní hodnoty ohledání jako celku v trestním řízení. Opakované ohledání nastává i v situaci, kdy v průběhu vyšetřování bylo zjištěno, že na ohledávaném objektu by měly být, mimo již nalezených stop, stopy další, které nebyly při prvotním ohledání nalezeny. Opakované ohledání se provádí i v případě, kdy při prvotním ohledání nastaly takové podmínky, kdy ohledání nemohlo být úspěšně dokončeno.

Doplňující ohledání

Jde de facto o ohledání prvotní a nejčastěji se jedná o oddělené části objektů, které již byly ohledány a teprve později byly nalezeny, nebo se až později zjistilo, že tyto části patří k již ohledanému objektu.⁹¹

Negativní okolnosti jsou takové změny na ohledávaném objektu, které jsou v logickém rozporu s jinými informacemi získanými ohledáním. Jde buď o neexistenci změn (znaků), které se předpokládají, které by vzhledem k ostatním změnám (znakům) měly být přítomny, anebo změny (znaky), které se v celkové situaci, v souhrnu ostatních změn (znaků) jeví jako cizí prvky, jako prvky nelogické, rozporné či protichůdné, tedy změny (znaky), které sice existují, ale podle předpokladů by existovat neměly. Např. při nálezů mrtvoly, která má četná bodná a střelná poranění, na místě nálezů schází krev. Nebo při inscenaci trestných činů, např. vytvoření klamně situace o průběhu událostí apod.

Negativní okolnosti mohou být důsledkem snahy pachatele:

⁹¹ Viz <https://oddilhradek.webnode.cz/news/webova-prezentace-by-la-spustena/>
Využito viz PORADA, V. a kol. Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 456.

- inscenovat představu o tom, že v daném místě byl spáchán kriminální delikt;
- uměle vytvořit zdánlivý průběh kriminálního deliktu s cílem zakrýt závažnější čin;
- zakrýt stopy kriminálního deliktu;
- vytvořit klamnou představu u ohledávajícího policisty o skutečnostech kriminálního deliktu a další.⁹²

Způsob a postupy ohledání místa činu

Ohledání je důležitý prvotní úkon ve všech ohledech, a to zejména při zjišťování, vyšetřování válečného zločinu. Základním důvodem ohledání je vyhledání a zajištění kriminalistických stop, tedy možných důkazů pro další řízení a dokazování spáchání válečného zločinu.

Podstatou odrazu trestného činu je způsobilost jedněch materiálních systémů a objektů odrážet v jiné formě vlastnosti druhých materiálních systémů a objektů. V odrážejícím systému vznikají pod vlivem odráženého systému změny. Tyto změny v jisté míře ukazují, reprodukují vlastnosti odráženého systému. Vyšetřovaná událost trestného činu je jedním z materiálních jevů objektivní reality, v jehož průběhu dochází ke vzájemnému působení elementů události trestného činu, především pachatele a jím použitých prostředků a nástrojů s materiálním prostředím, zejména místem činu a předmětem útoku a s vědomím lidí, např. svědků. Výsledkem vzájemného působení je odraz v podobě změn v materiálním prostředí (materiálních stop) a změn ve vědomí lidí (paměťových stop).⁹³

Celkově všechny postupy ohledání místa činu (tedy i válečného zločinu) musí směřovat k vyhledání a zajištění všech stop, které mohou být následně důležité pro další řízení.⁹⁴

Ohledání lze bezpochyby nazvat neodkladným a neopakovatelným úkonem podle trestního řádu, ale i podle zásad posloupnosti kriminalistických metod. Základním předpokladem samotného ohledání je ponechání základní struktury místa ohledání. Tedy

⁹² STRAUS, J. a kol. Kriminalistická taktika. 2. rozšířené vydání, Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 68-77. Více viz KONRÁD Zdeněk, PORADA Viktor, STRAUS Jiří, SUCHÁNEK Jaroslav. Kriminalistika – Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015.

⁹³ Viz STRAUS, Jiří. Úvod do kriminalistiky. 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012.

⁹⁴ PORADA, V. a kol. Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 103 a násl.

nezničení stop. Obecně platí, že první stopy, které se hledají, jsou mikrostopy (zejména biologické stopy) a odorologické stopy.⁹⁵

Taktika provedení ohledání

Taktický postup při provádění ohledání se skládá ze tří fází:

- orientační ohledání;
- detailní ohledání;
- závěr ohledání.⁹⁶

Orientační ohledání začíná obhlídkou místa činu s cílem orientovat se na místě činu, určení hranic prostoru, který bude ohledáván, řešení otázky volby nejvhodnějšího způsobu ohledání, to je určení posloupnosti ohledání, výběr místa pro provedení orientačního a celkového fotografování a jeho uskutečnění.

Po skončení orientačního ohledání se přechází k detailnímu ohledání, v jehož průběhu:

- přijímá všechna jemu dostupná opatření ke zjištění stop trestného činu a pachatele jak na místě samém, tak i na jiných objektech;
- objekty pečlivě a detailně ohledává a za tímto účelem mohou být brány z místa, převráceny apod.

Kriminalistice a vyšetřovací praxi jsou známy tři základní způsoby ohledání místa činu, které mohou být použity libovolně buď samostatně, nebo v kombinaci. Jsou to: koncentrický, excentrický a frontální způsob ohledání.

Při koncentrickém způsobu ohledání místa činu se postupuje po spirále od okraje ke středu ohledávaného místa, kterým je obvykle chápán nejdůležitější objekt nacházející se na daném místě - např. mrtvola, vypáčený trezor nebo stanovený bod.

Excentrický způsob neboli způsob rozvíjející se spirály spočívá v tom, že ohledání je vedeno od středu místa činu k jeho okrajům.

⁹⁵ Využito viz MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. Kriminalistika. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. 321-322 s.

⁹⁶ PORADA, V. a kol. Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 456 a násl.

Způsob frontálního ohledání představuje ohledání prostoru od jedné jeho strany určené za výchozí linii k jeho druhé hranici.⁹⁷

Jako další způsoby ohledání místa činu lze uvést:

- kruhový způsob;
- po cestě pachatele;
- rajonový způsob.⁹⁸

Zvolit způsob ohledání je velice důležité z důvodu neničení stop při samotném ohledání. Zvolený způsob ohledání by se neměl měnit, pokud již se započne jeden ze způsobů, měl by se dokončit, aby byl dodržen jednotný postup.

Po skončení zkoumání objektů na místě činu se přejde k závěrečné fázi ohledání, kdy probíhá sepsání protokolu o ohledání a vypracovávají se potřebné plány, schémata, náčrtky.

V případě nutnosti se provádí daktyloskopování mrtvoly, zajišťuje její převoz do ústavu soudního lékařství. V případě odhalení mrtvoly na místě jejího nálezů se provádí soudně lékařské zkoumání po skončení závěrečné etapy ohledání.

Provádí se balení zajištěných objektů na místě činu (dodání objektů zkoumání na expertizu je povinností těchto orgánů, které ji vyžadují). Přijímají se opatření k zajištění těchto objektů, které mají důkazní význam a není možné je odebrat z místa činu. Činí se opatření k zajištění zájmů dalších účastníků ohledání a jiných osob majících vztah k místu činu.⁹⁹

Dokumentace průběhu a výsledků ohledání

Dokumentace průběhu a výsledků ohledání musí vytvořit takový obraz o situaci na místě činu, aby na základě těchto materiálů mohl kdokoli, kdo na místě činu nebyl, vytvořit si ucelenou představu o situaci na místě činu a aby mohla být kdykoli provedena rekonstrukce události. Průběh a výsledky ohledání místa činu musí být pečlivě a průběžně dokumentovány fotograficky, velmi výhodná je i dokumentace videokamerou, zejména u rozsáhlejších míst ohledání a míst ohledání závažné kriminální události.

⁹⁷ STRAUS, J. a kol. Kriminální taktika. 2. rozšířené vydání, Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 85-93.

⁹⁸ TIPLICA, M. Kriminální taktika. 2. upravené vydání, Praha: PA ČR. 1999. s. 51.

⁹⁹ PORADA, V. a kol. Kriminální taktika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 464 a násl.

Videodokumentace musí být autentická, nesmí být žádným způsobem upravována, jinak ztrácí svou důkazní hodnotu.¹⁰⁰

K zadokumentování průběhu a výsledku ohledání se v současné době zpravidla využívá zejména:

- protokol ohledání místa činu (v rámci trestního řízení), případně odborné vyjádření v případě správního řízení (podle zákona o požární ochraně);
- kriminalistická fotografie a videozáznam;
- kriminalistická topografie.¹⁰¹

Základní požadavky na protokol ohledání lze shrnout následovně: protokol ohledání musí být přesný, posloupný, jasný, srozumitelný, úplný a cílevědomý a musí poskytovat věrný obraz ohledávaného místa činu.¹⁰²

Zásady ohledání místa činu

Obecné zásady ohledání místa činu mimořádné události vycházejí z obecných principů ohledání místa činu.

Jedná se o následující základní zásady:

- úplnost ohledání;
- aktivnost ohledání;
- objektivnost ohledání;
- rychlost ohledání.¹⁰³

Objektivnost ohledání

Zde platí, že ohledání musí být provedeno podle platného zákona a podle kriminalistických zásad a doporučení, které zajistí, že veškeré stopy z místa činu budou řádně vyhledané, zajištěné a předepsaným způsobem zadokumentované.

¹⁰⁰ Více viz PORADA, V. a kol. Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 424 a násl.

¹⁰¹ PORADA, V. a kol. Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 465.

¹⁰² STRAUS, J. a kol. Kriminalistická taktika. 2. rozšířené vydání, Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 85-93. Více viz KONRÁD Zdeněk, PORADA Viktor, STRAUS Jiří, SUCHÁNEK Jaroslav. Kriminalistika – Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015.

¹⁰³ Více viz PORADA, V. a kol. Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 459 a násl.

Úplnost ohledání

Při ohledání místa činu je nutné úplně a systematicky ohledat vše, co se na místě činu nachází, a tím pádem může mít nějakou souvislost s vyšetřovanou událostí.

Aktivnost ohledání

K ohledání místa činu je nutné vždy přistupovat aktivně a iniciativně s cílem zjistit veškeré relevantní informace a zajistit všechny stopy a důkazy potřebné pro účely trestního řízení.

Rychlost ohledání

Ohledání místa činu by mělo být započato okamžitě po příjezdu na místo činu, nebo z co nejmenší časovou prodlevou. V tomto případě je však zapotřebí dodržovat zásadu rychlosti nikoli zbrklosti.¹⁰⁴

Specifické zásady ohledání místa činu:

- řízení ohledání jedním vedoucím;
- neodkladnost ohledání;
- neopakovatelnost ohledání;
- nezastupitelnost ohledání.¹⁰⁵

Před výjezdem na místo činu musí existovat:

- Přesně stanovený postup vyslání specialisty (týmu) pro ohledání místa válečného zločinu.
- Přesně stanovené osoby, které mohou provádět ohledání místa válečného zločinu.
- Přesně stanovené prostředky, přístroje a nástroje, které mají k dispozici pro ohledání místa válečného zločinu.

V rámci **již konkrétního ohlášení výjezdu** by měla specializovaná osoba mít

¹⁰⁴ Viz <https://oddilhradek.webnode.cz/news/webova-prezentace-byla-spustena/> a PORADA, V., a kol. Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 459 a násl.

¹⁰⁵ STRAUS, J. a kol. Kriminalistická taktika. 2. rozšířené vydání, Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 77-80.; a též viz PORADA, V. a kol. Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 459 a násl.

k dispozici:

- Upřesnění lokalizace místa (přesně stanoveno, kde k válečnému zločinu došlo).
- Všechny doposud známé okolnosti (zejména např. ze svědeckých výpovědí), o jaký válečný zločin se jedná.

- Určení již konkrétních podmínek ohledání místa válečného zločinu.
- Sestaven již konkrétní tým specialistů, expertů či dokonce znalců v případě závažného či rozsáhlého válečného zločinu.

- Výběr nutných prostředků, nástrojů či přístrojů potřebných pro samotné ohledání místa válečného zločinu v návaznosti na doposud dostupné informace.¹⁰⁶

K dosažení sledovaného cíle ohledání místa činu válečného zločinu je potřebné využít potřebné komplexy metod, které umožňují poznání skutečností souvisejících s vyšetřovanou (řešenou) mimořádnou událostí. Základní premisou při ohledání místa činu válečného zločinu je vyhledání a zajištění materiálních stop, tedy stop na objektech a o objektech, případně subjektech tvořících situaci na místě.¹⁰⁷ Okruh metod využívaných při ohledání je značně široký a neomezuje se pouze na metody smyslového poznání, tedy všechny metody musí být doplňovány následujícími metodami:

- měření;
- vypočítávání;
- pozorování;
- srovnání;
- experimentování;
- modelování
- metody logického myšlení (analýza, syntéza, analogie).¹⁰⁸

První úkony na místě činu (válečného zločinu):

Seznámit se se situací (zejména seznámit se se situací na místě válečného zločinu, zřejmě podle svědeckých výpovědí, či přímo se svědkem na místě válečného zločinu).

Z časového hlediska probíhá příprava po příjezdu na místo činu od samotného

¹⁰⁶ PORADA, V. a kol. Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 461 a násl.

¹⁰⁷ PORADA, V. a kol. Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 461 a násl.

¹⁰⁸ Viz STRAUS, J. a kol. Kriminalistická technika. 2. vydání Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 85-87.

příjezdu na místo činu do začátku vlastního ohledání. Subjekt, který bude provádět ohledání, musí mít k dispozici dostatek osob k ohledání a potřebné nástroje a přístroje ke zjištění stop a zejména zadokumentování stop.¹⁰⁹

Provést neodkladná opatření.

a) Předběžná prohlídka místa válečného zločinu (orientační prohlídka, např. i s výpovědí svědka události).

b) Opatření k zabránění škodlivým následkům, např. vykázání nepovolaných osob z místa činu a jeho blízkosti (pokud se jedná o místo válečného zločinu, kde jsou další osoby).

c) Uzávěra místa činu válečného zločinu (celý potřebný prostor).

d) Zjistit další možné svědky události, shromáždění předběžných informací o charakteru a stavu situace na místě, např. právě i neformálním výslechem svědků či zúčastněných osob.

e) Zajistit ochranu stop a věcných důkazů (např. provedení technických nebo organizačně taktických opatření ke zlepšení podmínek ohledání, mezi taková opatření patří zlepšení osvětlení, zajištění stop před působením nepříznivých povětrnostních podmínek apod.).

f) Stanovení dalších osob, které by se měly ohledání místa činu zúčastnit (např. při zjištění na místě válečného zločinu).

g) Provedení instruktáže všech pracovníků, kteří budou provádět ohledání místa válečného zločinu.

Vlastní ohledání

Etapa vlastního ohledání je charakteristická společným postupem kriminalisty (ohledávajícího, vedoucího ohledání) s kriminalistickým technikem (tedy osobou, která se účastní ohledání).

Před započítím vlastního ohledání je potřebné prioritně zajistit nasazení služebního psa na pachovou stopu, tedy zajistit pachové stopy (odorologické stopy) a mikrostopy (např. biologické stopy). Tedy v případě místa činu válečného zločinu se spíše jedná o hypotetickou možnost zjišťování odorologických stop (v případě krátké doby od spáchání válečného zločinu).

¹⁰⁹ PORADA, V. a kol. Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 462 a násl.

Smyslem předběžného ohledání je zajistit a dokumentovat strukturu místa činu v jeho nezměněné podobě, proto základní zásadou je s ničím nehýbat, nemanipulovat (tedy prvotní poznání ohledávaného místa válečného zločinu). Subjekt provádějící předběžné ohledání začíná obhlídkou místa činu, určí jeho hranice, zvolí nejvhodnější způsob ohledání (např. koncentrický apod.), rozhodne o přivolání dalších specialistů či technických prostředků a stanoví výchozí místo ohledání. S danou situací na místě činu se seznamuje vizuálně. V této fázi ohledání se zjišťuje, jaké významné objekty a stopy se na místě činu nacházejí a prověří se jejich vzájemné vztahy. Struktura místa činu se zajišťuje pomocí popisu, fotografování, plánků a náčrtů, videodokumentace, snímání pachových stop, sestavování schémat, popřípadě pomocí předběžného zajištění stop a předmětů, které by mohly být znehodnoceny.¹¹⁰

Orientační statické ohledání zejména s cílem:

- a) určit výchozí místo ohledání (výchozí bod měření);
- b) rozhodnutí o nasazení sil a povolání znalců (expertů);
- c) stanovit rozsah ohledání;
- d) stanovit postup při ohledání;
- e) seznámit se s místem ohledání, např. pomocí výpovědi svědků na místě ohledání;
- f) stanovit rozsah následků na majetku a na zdraví.

Podrobné (detailní) ohledání

Smyslem detailního ohledání je podrobně ohledat objekty nacházející se na místě činu a zajistit a předběžně zkoumat stopy a jiné důkazy (stopy důležité pro zjištění válečného zločinu), které se řádně zadokumentují. Při této fázi ohledání dochází k přemístování, změnám polohy a odstraňování předmětu (např. i terénu, v případě hrobu v zemi), což má za následek změnu konečné struktury místa (změnu okolí místa ohledání, ale i samotného místa ohledání válečného zločinu).

Detailní ohledání začíná po skončení orientačního ohledání místa činu, vedoucí ohledání určí základní způsob ohledání a rozdělí konkrétní úkoly. Způsoby ohledání jsou různorodé, vždy je nutné vyhodnotit podle individuální situace. Jedná se o již výše popsané způsoby ohledání místa činu, např. excentrický, koncentrický nebo frontální

¹¹⁰ Využito viz PORADA, V. a kol. Kriminální technika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. s. 461 a násl.

způsob. Aby nedocházelo k tomu, že se některý úsek bude prohledávat dvakrát a jiný nebude ohledán vůbec, je třeba dodržet zvolený směr a způsob ohledání. Za řádný průběh ohledání zodpovídá vedoucí ohledávací skupiny (týmu).

Jedná se o následující postup (z hlediska jednotlivých postupů).

1. Přístupové cesty - charakterizovat, popsat stopy, věci (vše důkladně popsat a zadokumentovat).

2. Ohledání objektů jako celku:

a) Poloha, orientace v terénu (prostoru).

b) Sousedící objekty.

c) Struktura objektu (např. u budov počet podlaží, stavební materiál, druh střechy a krytiny apod.).

d) Vnější zabezpečení - např. oplocení (druh, výška), mříže, okenice, technické zabezpečení apod.

e) Jiné charakteristické zvláštnosti.

3. Okolí objektu:

a) Dvory, nádvoří (čím tvořeny, stav, velikost).

b) Porosty (včetně trávy), jejich druh, vzrostlost apod.

c) Zvláštnosti vzhledem k ročnímu období (např. výška sněhové pokrývky, výška ledového krunýře apod.).

4. Jednotlivých částí objektu:

a) Charakterizovat (tvar, rozměr, zvláštnosti, rozloha).

b) U místností a chodeb.

- Vstupní dveře, zabezpečovací mechanismus a jeho stav, poškození, stopy.

- Podlaha, stěny, případně strop (čím pokryty, stav, chronologicky vyhledané stopy).

- Druh a funkčnost osvětlení.

- Druh a rozestavení nábytku (stav, povrch, vyhledané stopy apod.).

- Předměty nacházející se na a uvnitř nábytku.

- Stopy na povrchu.

- Okna (druh, rozměr, stav zajišťovacího mechanismu, poškození, stopy apod.).

- Ostatní předměty věci a vybavení nacházející se v místnosti (druh, umístění,

charakteristické znaky, poškození, stopy, množství apod.).

5. Ohledání mrtvoly:

- a) Postava, výška, pohlaví, stáří.
- b) Celkový stav mrtvoly.
- c) Poloha jednotlivých částí.
- d) Oděv mrtvoly (charakterizovat, stav oděvu, stopy a věci na oděvu a v jeho blízkosti, obsah kapes apod.).
- e) Popis těla od hlavy k dolním končetinám včetně stop a zranění, které se na těle nachází.
- f) Viditelné markanty.
- g) Mrtvolné příznaky.

6. Bezprostředního okolí mrtvoly:

- a) Popis a zajištění všech stop a věcí.
- b) Popis a dokumentace místa pod mrtvolou.

7. Věcných důkazů:

- a) Výstižný název, pojmenování.
- b) Místo nálezů.
- c) Materiál, barva, tvar, stav.
- d) Rozměry, hmotnost a další určující veličiny.
- e) Označení, nápisy, výrobní čísla, markanty apod.
- f) Kompletnost, které části schází.
- g) Vady a jejich popis.
- h) Další zvláštnosti a způsob zajištění.

8. Ohledání ve volném terénu:

- a) Charakter terénu.
- b) Členitost.
- c) Viditelnost.
- d) Ohraničení.
- e) Povrch.
- f) Pevné orientační body.

- g) Charakter a popis místa výskytu stop a věcí.
- h) Podrobný popis stop a věcí včetně negativních okolností.¹¹¹

9. Zpracovat náčrtek místa činu.

Dokončení ohledání je základní věc, tedy dokončit dokumentaci ohledání místa činu a pořídit záznamy. V rámci dokončování dokumentace se dopracovávají náčrtky pro další zpracování plánu, schémata, kompletuje se fotografická a videodokumentace a probíhá balení zajištěných objektů. Dále se přijímají opatření k zajištění objektů, které mají důkazní význam, ale není je možné odebrat z místa činu. Pokud se na místě činu nalézá mrtvola, je třeba zajistit její převezení na ústav soudního lékařství. Vedoucí ohledávání provede kontrolu úplnosti ohledání a ohledání ukončí.

Posléze se jistě provádí balení zjištěných důkazů u místa válečného zločinu, balení veškerého materiálu používaného při ohledání a činí se opatření k zajištění zájmů dalších účastníků, které mají další vztah k místu činu.¹¹²

Činnost po ohledání (po odjezdu z místa válečného zločinu)

1. Vyhodnotit ohledání po věcné a obsahové stránce.
2. Zpracovat podrobnou a řádnou dokumentaci ohledání místa činu.
 - a) Protokol/odborné vyjádření o ohledání - uvádí se pouze fakta:
 - Zpracovává osoba, která prováděla ohledání.
 - Tři části (úvodní, popisná, závěrečná se seznamem zajištěných stop).
 - b) Fotodokumentace - zpracovává technik:
 - Souhlasné označení stop a věcí ve fotodokumentaci s protokolem;
 - c) Plánek, náčrtek - zpracovává osoba, která prováděla ohledání.

Rozhodnout o zpřístupnění objektu - rozhoduje vedoucí výjezdové skupiny nebo kriminalista, pokud trestní věc převzal do vyšetřování.¹¹³

¹¹¹ Využito viz STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. rozšířené vydání, Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 93-95.

¹¹² Využito viz STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. rozšířené vydání, Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 90.

¹¹³ Využito viz STRAUS, J. a kol. *Kriminalistická taktika*. 2. rozšířené vydání, Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2008. s. 89-91. TIPLICA, M. *Kriminalistická taktika*. 2. upravené vydání, Praha: PA ČR. 1999. s. 50-55. a přímo od podkladů prof. PhDr. Jirího Strause, DrSc.; Obecně využito též z VAVERA, František. *Ohledání místa činu v souvislosti s činností IZS* [online]. Praha, 2018 [cit. 2020-04-13]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/vrkgzx/>>.

11. Zvláštnosti následné etapy vyšetřování

V rámci další etapy vyšetřování, po počátečních úkonech, které jsou zejména z hlediska kriminalistické taktiky (počáteční výslechy, rekonstrukce aj), lze přistoupit k dalším metodikám kriminalistiky.

Zvláštnosti následných úkonů:

- výslech obviněného (případně osoby podezřelé, podle etapy vyšetřování);
- výslech svědků (dalších osob, které mohou hodnověrně vypovědět o válečném zločinu);
- rekonstrukce trestného činu;
- expertizy (znalecké posudky v příslušných oblastech);
- další následné vyšetřovací úkony – individuálnost případu.

12. Zvláštnosti zapojení veřejnosti do vyšetřování a kriminalistická prevence

Pomoc veřejnosti zejména při odhalování a též prevenci válečných zločinů je velice důležitá. U různých druhů trestných činů se zapojení veřejnosti do vyšetřování může lišit, ale u válečných zločinů je pomoc veřejnosti dosti zásadní. Některé trestné činy více než jiné vyžadují citlivý postup (např. sexuální trestné činy), ale vždy jde o urč. veřejnou kontrolu trestné činnosti. Je možné veřejnost do vyšetřování zapojit, ale jednotlivé metodiky vyšetřování mohou zapojení veřejnosti jak omezit, tak úplně vyloučit. Stejně jako možnosti prevence se mohou lišit.¹¹⁴

Pomoc občanů, veřejnosti, u válečných zločinů je velmi vysoká. Aktivní účast společnosti lze využít zejména při samotném odhalení (prvotní oznámení) o válečném zločinu, vyšetřování a zjišťování pachatele, nicméně musí být dodržena jistá míra ochrany zejména totožnosti a soukromí svědků, či dokonce poškozeného (oběti). Obzvlášť opatrně by měly být poskytovány informace médiím a sdělovacím prostředkům.

Využití veřejnosti v jednotlivých etapách vyšetřování a způsoby zapojování veřejnosti do objasňování, vyšetřování a prevence trestných činů je různorodé, individuální a specifické.

Prvním způsobem a nejhojněji využívaným je použití veřejnosti k zabraňování trestné činnosti. Většina populace zastává samozřejmě k páčání trestné činnosti negativní postoj, nicméně ne všichni občané jsou tolik angažovaní, proto je nezbytné výchovné působení na občany, veřejnost, a to zejména formou přednášek, besed, ale i za využití televize či internetu. Toto musí být zaměřeno na všechny druhy trestné činnosti.

Dalším způsobem je potom pomoc veřejnosti, co se týká oznamování trestných činů. K oznámení o spáchání trestného činu dochází jak osobou poškozenou, často obětí válečného zločinu, tak ale i osobou, která sama není přímo trestným činem dotčena, ale oznámila ho z etických důvodů a ze snahy pomoci poškozenému (svědek, či osoba, která se dozvěděla o válečném zločinu).

Dále je možné společnost, veřejnost, využít při samotném vyšetřování. Účast veřejnosti se zpravidla využívá při vytyčování vyšetřovacích verzí nebo při plánování vyšetřování. Při výslechu, ohledání, rekognici, rekonstrukci či při výkonu domovní

¹¹⁴ Využito viz PORADA, Viktor. Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. s. 404 – 405.

a osobní prohlídky přibere osoba, která není na věci zúčastněna, nebo je využita po uvážení vyšetřovatele.

Nepostradatelná je ale pomoc veřejnosti při pátrání po pachateli. Veřejnost v takové situaci může vyšetřovateli pomoci poznatky o osobě pachatele a poškozeného nebo popisu věci. Osoby může popsat jejich okolí, kolegové, včetně místa, kde se taková osoba může skrývat, nebo informace, zda je například pachatel ozbrojen. Takové včas získané informace mají klíčový význam pro úspěch vyšetřování a případně dopadení pachatele.

Pomoc veřejnosti je tedy zejména v rámci samotného podnětu ve vyšetření válečného zločinu (upozornění na válečný zločin) a následně svědectví o válečném zločinu. Kdy právě válečný zločin je tak závažný a nemožno utajitelný skutek, který se do povědomí veřejnosti dostane.

Prevence kriminality má svoje prvky, patří mezi ně sociální a situační prevence, prevence viktimmnosti a pomoc obětem trestné činnosti.

1. Sociální prevence – cílem je změnit podmínky, které jsou příčinou páčání trestné činnosti.

2. Situační prevence – využívá zkušenost, že se daná kriminalita objevuje v dané době, na daných místech a za daných okolností.

3. Prevence viktimmnosti a pomoc obětem trestných činů.

Při prevenci válečných zločinů je u pachatelů kladen největší význam na primární prevenci, to znamená vyhledání jedinců skrze průběh samotného válečného konfliktu.

Prevence musí být zejména zaměřena na poukázání krutosti a nelidskosti válečných zločinů. Záměr musí být dán na co nejširší dopad na veřejnost, oslovení nejširšího rozsahu osob. Proto se zejména po druhé světové válce produkovalo mnoho filmů s válečnou tematikou se zaměřením na krutosti války. V českých podmínkách to byl film „Atentát“¹¹⁵, v poslední době filmy „Lidice“¹¹⁶ či „Ležáky 42“¹¹⁷.

Právě upozornění na kriminalitu v médiích je velice důležitý. Vztah médií ke kriminalitě představuje objekt trvalého zájmu, jehož intenzita dosahuje až forem určité posedlosti. Platí v zásadě od okamžiku, kdy začaly vycházet první, masově šířené tisky

¹¹⁵ Filmová rekonstrukce příprav atentátu na Reinharda Heidricha, rok výroby filmu 1964.

¹¹⁶ Příběh obce Lidice je příběhem obyčejných lidí, kteří se absurdní shodou náhod připlétli do cesty dějinám, rok výroby filmu 2011.

¹¹⁷ Film o vyhlazení obce Ležáky, zasazený do dobových příběhů, film vyroben v roce 2010.

(tištěné noviny). Není bez zajímavosti, že zakladatel tisku Daily Mail, se již na konci 19. století řídil výmluvným heslem „Dejte mi jednu vraždu denně“.¹¹⁸ V dnešní masmediální době, kdy média (zejména internetová či televizní) představují velký zdroj poznatků, je vztah médií a kriminality, zejména z pohledu prevence, o to důležitější. Což platí i ve vztahu k válečným zločinům.

Tedy v daném lze shrnout, že není možné popřít, že pohled občanů, osob, na kriminalitu a na jednotlivé způsoby páčání (i válečné zločiny) se v mnoha směrech rozchází s praxí, ale i teorií. Orgány činné v trestním řízení (tedy i vyšetřující orgány válečných zločinů) musí vnímat a postupovat podle práva a v zájmu nejen obětí, ale i potenciálních, či opravdových pachatelů. Kdežto v řadě případů veřejnost chce dopad na trestnou činnost, tedy trest, okamžitě a přísně. Bohužel v řadě případů platí pravidlo „Díky médiím, je každý odborník!“.¹¹⁹

¹¹⁸ Viz TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, s. 29.

¹¹⁹ Viz TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, s. 49-51.

13. Kazuistika (konkrétní válečné zločiny)

V rámci českých zemí lze spatřit přímo válečné zločiny. Zejména se jednalo o zločiny za druhé světové války, tedy zločiny páchané německými okupanty za zřízeného Protektorátu Čechy a Morava. Bohužel v řadě případů byly do těchto zločinů zapojeni čeští občané (kolaboranti či udavači).

Zřejmě nejznámější, a to i světově, je vyvraždění obce Lidice. Tato obec byla 10. června 1942 vyhlazena německou armádou a gestapem jako „odplata“ za atentát na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha. Tento válečný zločin, tedy vyvraždění nepřežilo celkem 192 mužů, 60 žen, 88 dětí z Lidic.

Další vyhlazenou osadou v rámci tzv. heydrichiády (období tvrdého teroru za vlády zastupujícího říšského protektora Heydricha a též represe po atentátu na protektora Heydricha) byla osada na Chrudimsku, Ležáky. Stalo se tak 24. června 1942, 33 obyvatel byla popraveno, osada vyhlazena a zničena a děti převezeny k poněmčení či usmrcení.

Dalším zruďným příkladem válečných zločinů na území Česka se stal na samém konci druhé světové války, kdy Lidé z Ploštiny, Prlova, Vařákových Pasek či Javoříčka byli mučeni a upalováni za pomoc partyzánům. Na základě udavačů Oldřicha Bati ze Zlína a Františka Machů ze Zlámance byla spuštěna trestní akce policejního komanda SS a speciální protipartyzánské jednotky Jageinsatz Slowakei 232-Josef. V Ploštině bylo zaživa upáleno 24 osob, další tři osoby byly popraveny, jedna osoba byla umučena při výslechu.¹²⁰

Všechny válečné zločiny páchané na území Protektorátu Čechy a Morava byly po druhé světové válce šetřeny a souzeny. Největší část byla řešena celosvětově (vítěznými mocnostmi z druhé světové války, USA, Francií, Velkou Británií a Sovětským svazem) před Mezinárodním vojenským tribunálem v Norimberku. Proces probíhal od 25. listopadu 1945 do 1. října 1946 a bylo souzeno 24 nejdůležitějších představitelů nacistického Německa. Bohužel někteří „hlavní“ aktéři válečných zločinů, jako sám Adolf Hitler či říšský ministr propagandy Joseph Goebbels spáchali na sklonku války sebevraždu.

Obvinění v rámci procesu byla tato:

- Plánování, příprava, rozpoutání a vedení útočných válek a dalších zločinů proti míru.

¹²⁰ Blíže viz též <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/kdyz-je-ss-mucilo-a-upalovalo-znel-ze-sousedniho-mesta-jasot/r~bfc1d9427e1611ea9c800cc47ab5f122/>

- Účast na spiknutí nebo společném plánu ke spáchání zločinů proti míru.
- Válečné zločiny.
- Zločiny proti lidskosti.

V rámci Americké okupační správy následně v Norimberku vedlo USA tzv. následné norimberské procesy, kdy se jednalo o 12 amerických vojenských tribunálů pro válečné zločiny proti představitelům nacistického Německa. Tyto procesy proběhly v letech 1946 až 1949.

Na území Česka, dnešní České republiky, bylo souzeno několik válečných zločinců, a to právě za zločiny za druhé světové války. Vznikl tzv. Národní soud, což byl mimořádný trestný a čestný soud vzniklý na základě dekretů prezidenta republiky.

Jednalo se zejména o následující osoby:

- Karl Hermann Frank.
- Emanuel Moravec.
- Richard Bienert.
- Josef Kalfus.
- Walter Bertsch.
- Jaroslav Krejčí.
- Adolf Hrubý.
- Jindřich Kamenický.
- Rudolf Beran.

Na tomto místě je vhodné uvést právě (a i opět) jméno českého prof. Bohuslava Ečera, který se zasadil o vyšetření válečných zločinů po druhé světové válce a zejména se zasloužil o stíhání a potrestání válečných zločinců v Československu (zejména dopadení a výslech Karla Hermana Franka).¹²¹

Právě osoba Karla Hermana Franka byla pro válečné zločiny na území Protektorátu Čechy a Morava velice důležitá a nejvíce vnímána jako válečný zločinec. Karl Hermann Frank se narodil 24. ledna 1898 v Karlových Varech a byl dne 22. května 1946 popraven v Praze. Jednalo se o aktivního nacistu, který působil v rámci Protektorátu Čechy a Morava jako státní tajemník Úřadu říšského protektora. Po vzniku Protektorátu Čechy a Morava v roce 1939 byl Frank jmenován velitelem policie v rámci protektorátu

¹²¹ https://www.irozhlaz.cz/veda-technologie/historie/historie-druha-svetova-valka-zlociny-proti-lidskosti-procesy-bohuslav-ecer-pravo_2005251604_tat , ze dne 25. 5. 2020.

a říšským sekretářem protektorátu. Po atentátu a smrti Reinharda Heydricha se K. H. Frank stal fakticky nejmocnějším úředníkem v rámci protektorátu. Byl v roce 1943 jmenován německým státním ministrem pro Čechy a Moravu. Po skončení druhé světové války hned 9. května 1945 s rodinou uprchl z Prahy směrem k západní hranici. V Rokycanech byl zadržen americkou armádou a dopraven do německého Wiesbadenu, kde byl vyslechnut. Posléze byl předán Československé republice k mimořádnému lidovému soudu v Praze. Od března do května 1946 byl v Praze souzen, jeho obhájcem ustanoveným ex offo byl dr. Kamil Resler¹²².

Mimořádný lidový soud dne 26. května 1946 v Praze vynesl rozsudek nad Karlem Hermanem Frankem, vinen v osmi bodech:

1. Násilím změnil ústavu republiky (zejména odtrhl část republiky tím, že společně s Kondrádem Henleinem a ostatními funkcionáři a členy Sudetoněmecké strany /SDP/ byl činně účasten při přípravě Mnichova a zřízení Protektorátu Čechy a Morava k datu 15. března 1939);
2. Byl členem organizace SF, SS a říšské vlády a dalších, jakož i činovníkem v SdP a později NSDAP;
3. Propagoval nebo podporoval nacistické hnutí a v oné době tiskem, rozhlasem nebo na veřejných shromážděných schvaloval nebo obhajoval nepřátelskou vládu na území republiky a činil kroky proti republice;
4. Ve službách nebo v zájmu Německa nebo jeho spojenců se dopustil zločinů veřejného násilí vydírání, veřejného násilí nebezpečným vyhrožováním;
5. Nařídil ve prospěch válečného úsilí Německa nucenou nebo povinnou práci;
6. Sám nebo v součinnosti s jinými ve službách nebo v zájmu Německa způsobil:
 - a. ztrátu svobody většího počtu obyvatel,
 - b. těžké ublížení na těle bez těžkých následků obyvatelů republiky, při čemž takto postižen byl větší počet osob,
 - c. správním rozhodnutím jakéhokoliv druhu, i rozsudkem, způsobil smrt obyvatelům republiky tím, že nařizoval zavření nepohodlných osob v koncentračních táborech, potvrzoval rozsudky smrti, spolupůsobil při persekucích židů, spolupůsobil v případě Lidic a Zubří apod.;

¹²² Narozen 23. prosince 1893 – zemřel 11. července 1961, byl český právník, který o osvobození v roce 1945 působil jako obhájce ex offo u Národního soudu a Mimořádného lidového soudu při procesech s protektorátními činiteli.

7. Ve službách nebo v zájmu Německa dopustil se zločinu spoluviny na zločinech veřejného násilí vpadnutím do cizího statku nemovitého tím, že spolupůsobil v případě Lidic i Zubří;
8. Sám nebo v součinnosti s jinými ve službách nebo v zájmu Německa způsobil správním rozhodnutím jakéhokoliv druhu, odňal jmění (tím, že působil v hospodářství republiky).

Za tyto zločiny byl odsouzen k trestu smrti.

Na druhou stranu byl zproštěn obžaloby ve čtyřech bodech:

1. Byl členem organizace Freiwilligerschutzdienst¹²³;
2. Propagoval nebo podporoval nacistické hnutí v kritické době ve filmech a divadlech;
3. Ve službách nebo v zájmu Německa nebo jeho spojenců se dopustil zločinu vraždy, spoluviny zločinu nakládání s člověkem jako otrokem a zločinu veřejného násilí neoprávněným omezováním osobní svobody člověku;
4. Ve službách a v zájmu nepřítele nebo využívaje situace, přivoděné nepřátelskou okupací, pro nějakou skutečnou nebo vymyšlenou činnost udal, přičemž svým udáním zavinil ztrátu svobody československých občanů a udání jeho mělo za přímý nebo nepřímý následek ztráty svobody většího počtu lidí nebo těžkou újmu na zdraví nebo smrt (což je dokresleno přímým jednáním).

Následně rozsudek popisuje důvody výroku. Celý rozsudek má 534 stran a jeho výroková část je obsažena v příloze.

¹²³ Dobrovolná ochranná služba (zkráceně FS) byla pořadatelská služba Sudetoněmecké strany působící v Československu v roce 1938.

Závěr

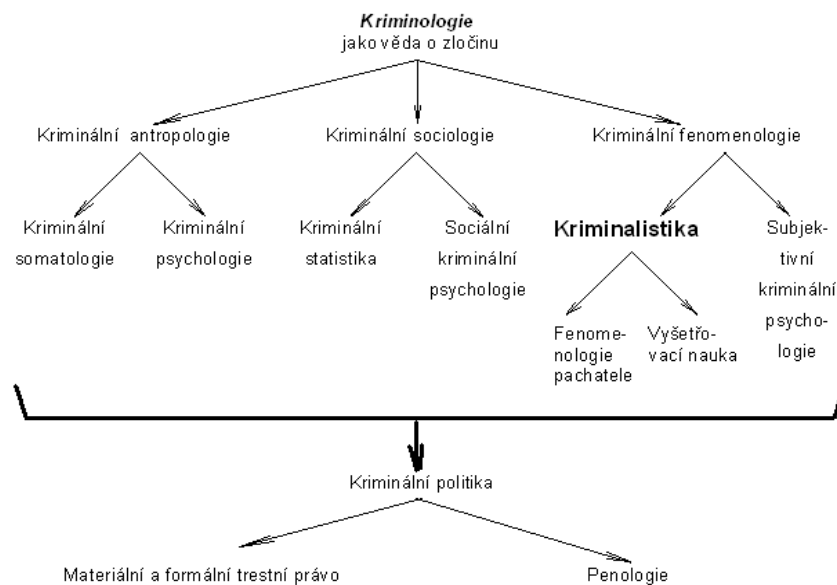
V současné „přetechnizované“ době, která je „sešňorována“ právními předpisy, je velice složité nalézt optimální řešení pro sepis příručky, monografie, která by byla vhodná pro základní vyšetřování trestné činnosti válečných zločinů. Tento samostatný vědní obor, tedy kriminalistika, který se vyvíjí staletí, je ovšem spíše moderním vědním oborem, který je v současném pojetí znám více než 120 let. Jednotlivé metody kriminalistiky se rozvíjí zejména v návaznosti na vědeckotechnický rozvoj, ale i právní úpravu a právní myšlení. Současné pojetí kriminalistiky v podmínkách České republiky vychází z učení československé kriminalistické školy formované v 60. letech 20. století na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze, kdy členění kriminalistiky odpovídá i výuce kriminalistiky, a to na Úvod do kriminalistiky, Kriminalistickou techniku, Kriminalistickou taktiku a i Kriminalistickou metodiku, tedy Metodiku vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů.

Definice kriminalistiky je možné odvodit od prací Hanse Grosse a vydání jeho publikací, zejména „Příručky pro vyšetřující soudce“ (1. vyd. 1893, něm. „Handbuch für Untersuchungsrichter“). Obsah této publikace (4. vyd., které rozebírá i systém kriminalistiky) „Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik“ výstižně vyjadřují některé názvy kapitol, které dokládají tehdejší předmět a pojmání kriminalistiky - Vzdělání vyšetřujících soudců, Úkoly vyšetřujících soudců, Postup vyšetřujících soudců, Několik vlastností vyšetřujících soudců, Znalost lidí, Vyšetřující soudce a porotci, Výkonný vyšetřující soudce, Výslech svědka a obviněného, Ohledání na místě činu, Postup na místě činu, Příprava pro zahraniční úřední jednání, Znalec a jeho využití, Využití soudních lékařů, Využití chemiků, Využití psychologů, Praktiky podvodníka, Řeč podvodníků, Cikáni: jejich povaha, jejich vlastnosti, Pověry, Zbraně, jejich znalost a použití, Stopy nohou a jiné stopy, Pozorování stop, Vznik stop pohybu, chůze, běhu, Jiné stopy, Stopy krve, Dešifrování, Zvláštní delikty, Tělesná poranění, Krádež, Podvody, Žhářství, Úrazy při největších provozech, Hodnota vyšetřování, Věcný a jmenný rejstřík.

A právě díky historii a vývoji kriminalistiky, kriminalistických metod, lze v současné době popsat jednotlivé postupy a vzory při vyšetřování trestné činnosti, tedy i válečných zločinů. Válka je zde od nepaměti, již ve starověku jsou známy historické válečné události. A novodobá historie dává jen za pravdu, že válka, válečné konflikty zde jsou a bohužel i budou. A právě pro striktní dodržování pravidel, když už k válečnému

konfliktu dojde, by zde měl být mechanismus zjištění skutkového děje. A právě k tomuto účelu je vytvořena i tato metodika. Žádný proces není jednoznačný, „nalajnovaný“ či přesně daný, ale lze z něj rozpoznat jednotlivé komponenty a provádět prověřování a vyšetřování válečných zločinů.

Začlenění kriminalistiky použil Hans Gross v předmluvě své „Příručky pro vyšetřující jako systému kriminalistiky“¹²⁴. Jedná se o první zařazení kriminalistik do systému věd, ale i rozčlenění systému kriminalistiky.

Dle mého názoru je právě přesná metodika pro konkrétní trestnou činnost, tedy i pro válečné zločiny, velice důležitá pro prověřování a vyšetřování této vysoce závažné trestné činnosti.

Tato práce je systematicky rozčleněna podle dostupných „pravidel“, komponentů kriminalistické teorie i praxe. Předně je obecně vymezen pojem válka a válečný konflikt. Jednotlivé komponenty kriminalistické metodiky vyšetřování v této práci vycházejí z dostupných informací, pramenů a zejména také vlastních poznatků.

Práci jsem dále zaměřil na vymezení válečných zločinů, války, příslušné právní úpravy a též trestné činnosti v dané oblasti. Zaměření je i na osobu pachatele a na oběti z pohledu viktimologie. Jistě práce obsahuje všechny postupy v rámci kriminalistické metodiky. Závěr je věnován práci s veřejností.

¹²⁴ GROSS, H. *Handbuch für Untersuchungsrichter als System der Kriminalistik*. (vierte vermehrte Auflage) München: J. Schweitzer Verlag, 1904.

V neposlední řadě je v práci dostatek příkladů, z historie, bohužel i nedávné minulosti, a též popis judikatury v Československu po roce 1945 u válečných zločinců.

Nutno dodat, že současnost je značně poznamenána prudkým vývojem technologií, který logicky poznamenává i informování celé společnosti o novodobých válečných zločinech, kdy se díky novým technologiím, jako je internet a dálkové přenosy dat, začínají stírat časové hranice a také vzdálenostní omezení. Avšak ne vždy se setkáváme s pozitivním přínosem pro společnost zapříčiněným vývojem technologií, je tomu tak především v případech, kdy pokročilejší technologie komplikují odhalení a následně také vyšetření trestných činů. Potenciálně se tato problematika týká např. trestných činů realizovaných vzdáleně, kdy útočníka lze těžko odhalit a následně kvůli tomu nelze spravedlivě nalézt opravdového viníka konkrétního trestného činu.

Neodpustím si také vyzdvihnout aktuální nové hrozby, které mohou podněcovat ke vzniku nových zločinů, a to především v době výjimečných a nouzových stavů, které se válečné době velmi přibližují. Velmi vážně se celá naše společnost musí nyní vypořádat s novou hrozbou, jakou je příchod nového zákeřného viru označovaného covid-19. Dle mého názoru se jedná o novodobé nebezpečí, a to ve smyslu navazujících situací, které umožňují jednotlivým mocnostem světa ovlivňovat veřejné mínění, posílení k tomu chovat se mocensky a také ovlivňovat celkovou psychiku společnosti, kdy nezřídka kdy dochází ke vzniku spikleneckých teorií, které se pak díky současným velmi moderním technologiím šíří, oproti dřívějším dobám, nepředstavitelnou časovou rychlostí.

Celá naše společnost tedy bude zcela jistě čelit nelehkému úkolu vypořádat se, vyhodnotit správně a využívat nebo se naopak snažit potlačit veškeré novodobé změny, které jistě přinášejí jak přínosy, tak i mínusy pro současnou společnost. Nazval bych závěrem tento úděl naší společnosti jak pro současné, tak i budoucí generace jako úkol k prevenci vzniku trestných činů, a to i těch válečných, nebo činů vznikajících v situacích obdobných válce.

Cizojazyčné resumé

This work is a comprehensive and systematic material related to serious war crimes. The main aim of this work is to systematically, structurally and comprehensively describe the basic methodology of war crimes investigation. This field of investigation has not been described neither for conditions of Czech or Czechoslovak knowledge in criminology. This work aims to give a historical context, with focus on the Czech legislation (especially criminal justice), the methodology of investigating war crimes. The work is systematically separated into particular parts according to the "model" of the investigation methodology. The work also contains specific war crimes, their brief analysis and specific case law. After reading this work, the reader will gain a total overview of the issue.

From its systematic perspective, the methodology of investigation individual types of crimes belongs to the third large part of criminology, criminological methodology (meaning the methodology of investigation of individual crimes) and examines the legitimacies of origin and processing traces of certain types of crimes in order to detect investigate and prevent of individual types of crime (with general principle involved).

The individual methodologies for investigating criminal offenses consist mainly of the following:

- Criminological characteristics of a given type of crime;
- Traces that are typical for the investigation of a given type of crime;
- Peculiarities investigation's subject; Peculiarities of investigative initiatives;
- Peculiarities of initial investigative and operational research;
- Peculiarities of forensic versions, planning and organization of investigations;
- Peculiarities of the following stages of the investigation;
- Peculiarities of public involvement and peculiarities of criminal prevention.

This work is systematically divided according to available "rules", components of criminological theory and practice. First of all, the concept of war and war conflict is generally defined. The individual components of the forensic methodology of investigation in this work are based on available information, resources and also our own knowledge as well. The work is further focused on the definition of war crimes, war,

relevant legislation and also criminal activity in the area. The work also emphasize greatly on the person of the perpetrator, and also the victim from the victimology perspective.

The work certainly contains all of the procedures within the forensic methodology. With its conclusion dealing to work with the public.

Klíčová slova

Válečný zločin, válka, výslech, metodika vyšetřování, pachatel válečného zločinu, oběť válečného zločinu

Keywords

War crime, war, interrogation, methodology of investigation, war criminal, victim of war crime

Použitá literatura

1. BELL, S. *Encyklopedia of forensic science*. New York: Facts On File, Inc., 2008, s. 35.
2. BENDL, P. Dokumentace místa události s využitím výpočetní techniky. Závěrečná bakalářská práce. Praha: PA ČR, 1997.
3. ČÍRTKOVÁ, L. *Forenzní psychologie*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. s. 446. ISBN 978-80-7380-213-4.
4. DORAZIL, O. *Světové dějiny v kostce*. Přepracované a doplněné vydání. Vimperk: Nakl. Papyrus, Jeva. 1995. 533 s. ISBN 80-85776-37-5.
5. DUDÁŠ, M. Bohuslav Ečer: český lovec nacistů. 1. vyd. Praha: Academia, 2019, 233 s. ISBN 978-80-200-3002-3.
6. GROSS, H. *Criminalpsychologie*. Graz: Leutscher & Lubensky's, 1898.
7. GROSS, H. *Handbuch für Untersuchungsrichter*. Graz: Univerzitäts-Buchahnadlung. 1893.
8. HANUŠKA, Z., K. SKALSKÁ, M. DUBSKÝ, Integrovaný záchranný systém a požární ochrana. Praha: MV – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru, 2010, s. 8. ISBN 978-80-86640-59-4.
9. HENDRYCH, D. a kol. Správní právo. Obecná část. 6. vyd. Praha : C.H.Beck, 2006, 861 s.
10. HENDRYCH, D. a kol. *Právníký slovník*, 3. vyd., Praha: C.H.Beck. 2009, 1481 s. ISBN 978-80-7400-059-1.
11. HERREN, R. Hans Gross. *Kriminalistik*. Č. 7, 1972, s. 321-323.
12. HITLER, A. *Můj boj*. Pohořelice: nak. Otakar II., Michal Zítko, 2000, 507 s. ISBN 80-86355-26-8.
13. CHMELÍK, J. a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005.
14. CHMELÍK, J. *Místo činu a znalecké dokazování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. 2005, 304 s. ISBN 80-86898-42-3.
15. IVOR, J. A KOL. *Trestné právo, kriminalistika, bezpeč. vedy a forenzní disciplíny v kontexte kontroly kriminality*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013, 912 s. ISBN 978-80-7380-440-4.
16. JANULKOVÁ, K. *Rekognice*. Praha: Wolters Kluwer, 2018. s. ISBN 978-80-7598-105-9.

17. JELÍNEK, J. a kol. *Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou*. 7. vyd. Praha: Leges. 2017. 1312 s. ISBN 978-80-7502-230-1.
18. KAISER, G. *Kriminologie*. Praha: C.H.Beck. 9. vyd. 1994, 265 s. ISBN 80-7179-002-8.
19. KEEGAN, J., *Kdo byl kdo ve druhé světové válce*. Brno: nak. Barrister a Principal, 1995, 214 s. ISBN 80-85947-07-2.
20. KONRÁD, Z. a kol. *Metodika vyšetřování jednotlivých druhů trestných činů*. Praha: PA ČR. 1994, s. 212. ISBN 80-901923-0-0.
21. KONRÁD, Z. *Některé zvláštní způsoby dokazování: kriminalistické problémy teorie a praxe*. Praha: Policejní akademie České republiky v Praze, 2017. s. ISBN 978-80-7251-477-9.
22. KONRÁD Z., PORADA V., STRAUS J., SUCHÁNEK J. *Kriminalistika – Kriminalistická taktika a metodiky vyšetřování*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015.
23. KONRÁD Z., PORADA V., STRAUS J., SUCHÁNEK J. *Kriminalistika - Teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015.
24. KONRÁD, Z.; PORADA, V.; STRAUS, J.; SUCHÁNEK, J. *Kriminalistika: teorie, metodologie a metody kriminalistické techniky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-535-7.
25. KOLEKTIV AUTORŮ. *Zjišťování příčin vzniku požárů*. I. Praha: MV-GŘ HZS ČR. 2000. 85 s. ISBN 80-902852-1-X.
26. NICHOLÓ, M., *Vladař*, přeložil Josef Hajný. Praha: Nakladatelství XYZ, 2007. 203 s. ISBN 978-80-87021-73-6.
27. MATES, P., ŠKODA, J. a VAVERA, F. *Veřejné sbory*. Vydání 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2011, s. 384, ISBN 978-80-7357-604-2.
28. Meteňko, J. a kol. *Kriminalistické metody a možnosti kontroly sofistikovanéj kriminality*. Bratislava: Akadémia PZ, 2004.
29. *Místo činu a jeho ohledání*, Knihnice SNB č. 2/1952.
30. MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika vybrané problémy teorie a metodologie*. Praha: PA ČR 2001, s. 19 – 38.
31. MUSIL, J. a kol. *Kriminalistika*. Praha: Naše vojsko, 1994.
32. MUSIL, J. a kol. *Úvod do kriminalistiky*. 3. nezměněné vydání. Praha: Policejní akademie ČR, 1999.

33. MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. Kriminalistika. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2004. 583 s. ISBN 80-7179-878-9.
34. MUSIL, J., KONRÁD, Z., SUCHÁNEK, J. Kriminalistika. Praha: C. H. Beck, 2001.
35. MUSIL, Jan, Zdeněk KONRÁD a Jaroslav SUCHÁNEK. Kriminalistika. 2. přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C. H. Beck, 2004. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9.
36. NĚMEC, M. a kol. Kriminalistická taktika. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 1993. s. 223
37. NĚMEC M. a kol. Ohledání a práce na místě činu. Praha: Policejní akademie ČR, 2010.
38. NĚMEC M. Kriminalistická taktika pro policisty. Praha: EUROUNION, 2004.
39. NEZKUSIL, J. a kol. Československá kriminologie. 1. vyd. Praha: Panorama. 1978, 270 s. ISBN 11-020-78
40. PEKAR, V., S., Zjišťování příčin požárů v rámci státního požárního dozoru. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství. 2011, 111 s. ISBN 978-80-7385-107-1
41. Autorský kol. (PJEŠČAK, J. a kol.) Kriminalistika. Praha: Naše vojsko. 1966, 437 s.
42. PJEŠČAK J. Kriminalistika. Praha: Naše vojsko, 1978.
43. PJEŠČAK, J. a kol. Kriminalistika. Praha: Naše vojsko, 1982.
44. PJEŠČAK, J. a kol. Kriminalistika. Praha: Naše vojsko, 1985.
45. PJEŠČAK, J. a kol. Kriminalistika. Praha: Naše vojsko, 1986.
46. PORADA, V. a kol. Kriminalistika (teorie, metody, metodologie). Plzeň: Aleš Čeněk, 2013.
47. PORADA, V. a kol. Kriminalistika. Technické, forenzní a kybernetické aspekty. Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2016. 1018 s. ISBN 978-80-7380-589-0.
48. PORADA, V., BRADÁČ, A., PADYŠÁK, P. Kriminalistickotechnická dokumentace. Praha: FMV, 1978.
49. PORADA, Viktor. Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. ISBN 978-80-7380-490-9.
50. POVONDRA, J., PINKAS, O. Pokyny pro službu pátrací a daktyloskopickou bezpečnostních orgánů. Kroměříž: J. Gusek nakladatelství. 1922, 120 s.
51. RICHTER, R. Komunikace s obyvatelstvem při krizových situacích. Praha: MV – generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2009. s. 6-80. 978- 80-

- 86640-65-5.
52. RŮŽA, J. a kol. Činnost na místě činu po výbuchu neznámé výbušiny ve volném prostoru. Odborná sdělení Kriminalistického ústavu Praha, 16, 1987, č. 6, čl. 6, s. 3-7.
 53. STRAUS J. a kol. Kriminalistika, kriminalistická technika: (pro kurz kriminalistických expertů). Praha: Policejní akademie ČR, 2004.
 54. STRAUS, J, VAVERA, F. Slovník kriminalistických pojmů. 1. vyd. Praha: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2010, 352 s. ISBN 978-80-7380-258-5.
 55. STRAUS, J. a kol. Kriminalistická taktika. 2. rozšířené vydání, Praha: Nakladatelství a vydavatelství Čeněk, s.r.o., 2008.
 56. STRAUS, J. a kol. Kriminalistická technika. (1. vydání) Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005.
 57. STRAUS, J. a kol. Kriminalistická technika. 2. vydání Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, 291 s.
 58. STRAUS, J. a kol. Kriminalistika. Kriminalistická technika pro kurz kriminalistických expertů. 2. vydání, Praha: PA ČR, 2006.
 59. STRAUS, J. a kol. Úvod do kriminalistiky. 1. vydání, Praha: Nakladatelství a vydavatelství Čeněk, s.r.o., 2004.
 60. STRAUS, J. a kol. Úvod do kriminalistiky. 2. rozšířené vydání, Praha: Nakladatelství a vydavatelství Čeněk, s.r.o., 2006.
 61. STRAUS, Jiří. Úvod do kriminalistiky. 3. rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-367-4.
 62. STRAUS, J. a kol. Kriminalistická metodika. Plzeň: A. Čeněk, 2. roz. vyd. 2008, 315 s. ISBN 978-80-7380-124-3.
 63. STRAUS, J., PORADA, V. Systém kriminalistických stop. Praha: PA ČR, 2006.
 64. STRAUS, J., VAVERA, F. a kol. Dějiny kriminalistiky. 1. vyd. Praha: Nakl. a vyd. A. Čeněk, 2012. 441 s. ISBN 978-80-7380-370-4.
 65. STRAUS, J., VAVERA, F. Dějiny československé kriminalistiky slovem i obrazem II. Praha: Police History, 2005.
 66. STRAUS, J., VAVERA, F. Dějiny československé kriminalistiky. Policista, 7, 2004, příloha I-XI.
 67. SUCHÁNEK, J. a kol. Kriminalistika – kriminalistickotechnické metody a prostředky. Praha: PA ČR, 1999.

68. ŠÁMAL, P. a kol. *Trestní právo hmotné*. 8. vyd. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2016. s. 968-969. 1051 s. ISBN 978-80-7552-358-7.
69. ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní zákoník (EVK)*. 2.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2012, s. 1457. ISBN 978-80-7400-428-5.
70. ŠÁMAL, Pavel et al. *Trestní řád: komentář*. I., § 1-156. 7. doplněné a přepracované vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.
71. ŠEJNOHA, J. *Systém kriminalistického vzdělávání. Psychologie zločinu a zločinnosti*. Praha: F. Kodym, 1936.
72. ŠEJNOHA, J. *Učení poznávací*. Praha 1931.
73. ŠIMOVČEK, I. a kol. *Kriminalistika*. Bratislava: A PZ, 1997.
74. ŠIMOVČEK, I. a kol. *Kriminalistika*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, 408 s. ISBN 978-80-7380-343-8.
75. ŠIMOVČEK, I. a kol. *Policajná veda*. Bratislava: A PZ, 1997.
76. ŠIMOVČEK, I.: *Kriminalistika a policajna-bezpečnostna veda. Policajná teoria a prax č. 1-2/1995*.
77. ŠIMOVČEK, I.: *Teória kriminalistiky*. Bratislava: Iura Edition, 2000.
78. ŠKODA, J., VAVERA, F., ŠMERDA, R. *Zákon o policii s komentářem*. 2. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2013, 479 s. ISBN 978-80-7380-447-3.
79. *Technické podmínky pro pořízení požárního automobilu ze dne 8. září 2014* Ministerstvo vnitra - generální ředitelství HZS ČR.
80. TICHÝ, J. *Kriminalistická fotografie*. [Diplomová práce]. Praha: FAMU, katedra fotografie, 1986.
81. TIPLICA, M. *Kriminalistická taktika*. 2. upravené vydání, Praha: PA ČR. 1999. 162 s. ISBN 80-7251-007-X.
82. TOMÁŠEK, J. *Úvod do kriminologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2019, 215 s. ISBN 978-80-7380-746-7.
83. *Trestní zákon s vysvětlivkami a výtah z trestního řádu*. Příručka pro četnictvo a bezpečnostní stráž. 6. rozmnožené a doplněné vydání. Kroměříž: J. Gusek. 1921. 159 s.
84. URBAN, Z. *Úrazy, požáry a havárie v elektrotechnice-příčiny a důsledky*. Praha: Nakladatelství IN-EL, 1997.
85. VAVERA, F. *Kriminalistické aspekty v trestním právu*. 1. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2013, 244 s. ISBN 978-80-7380-450-3.

86. VAVERA, František. \textit{Ohledání místa činu v souvislosti s činností IZS} [online]. Praha, 2018 [cit. 2020-04-13]. Dostupné z: <<https://theses.cz/id/vrkgzx/>>

Internetové zdroje

1. http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1le%C4%8Dn%C3%BD_zlo%C4%8Din, ze dne 7. 1. 2020.
2. http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1le%C4%8Dn%C3%A9_zlo%C4%8Diny_N%C4%9Bmecka_b%C4%9Bhem_druh%C3%A9_sv%C4%9Btov%C3%A9_v%C3%A1lky, ze dne 7. 1. 2020.
3. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Heydrichi%C3%A1da>, ze dne 7. 1. 2020.
4. http://cs.wikipedia.org/wiki/Kategorie:V%C3%A1le%C4%8Dn%C3%A9_zlo%C4%8Diny_na_%C3%BAzem%C3%AD_%C4%8Ceskoslovenska_b%C4%9Bhem_druh%C3%A9_sv%C4%9Btov%C3%A9_v%C3%A1lky, ze dne 7. 1. 2020.
5. http://cs.wikipedia.org/wiki/Zlo%C4%8Diny_Sov%C4%9Btsk%C3%A9ho_svazu_za_druh%C3%A9_sv%C4%9Btov%C3%A9_v%C3%A1lky, ze dne 7. 1. 2020.
6. http://cs.wikipedia.org/wiki/Ius_in_bello, ze dne 7. 1. 2020.
7. <http://www.hzscr.cz/>
8. <http://www.hzscr.cz/clanek/zjistovani-pricin-pozaru-zjistovani-pricin-pozaru.aspx?q=Y2hudW09Mg%3D%3D>, ze dne 7. 1. 2020.
9. https://oddilhradek.webnode.cz/news/webova-prezentace-byla-spustena/?utm_source=copy&utm_medium=paste&utm_campaign=copypaste&utm_content=https%3A%2F%2Foddilhradek.webnode.cz%2Fnews%2Fwebova-prezentace-byla-spustena%2F, ze dne 22. února 2018.
10. <https://www.pozary.cz/clanek/22951-zjistovani-pricin-pozaru-ii-cast-ukoly-vysetrovatele/>, ze dne 20. 5. 2018.
11. <https://www.pozary.cz/clanek/23640-zjistovani-pricin-pozaru-iv-cast-spoluprace-vysetrovatele-s-jednotkou-a-dalsimi-slozkami/>, ze dne 20. 5. 2018
12. <https://www.pozary.cz/clanek/1463-zjistovani-pricin-pozaru-vyzaduje-fundovane-specialisty-u-nichz-je-zapaleni-pro-vec-samozrejmosti/>, ze dne 20. 5. 2018
13. https://cs.m.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1le%C4%8Dn%C3%A9_zlo%C4%8Diny_N%C4%9Bmecka_b%C4%9Bhem_druh%C3%A9_sv%C4%8Dn%C3%A9_v%C3%A1lky, ze dne 7. 1. 2020.
14. https://cs.m.wikipedia.org/wiki/Japonsk%C3%A9_v%C3%A1le%C4%8Dn%C3%A9_zlo%C4%8Diny, ze dne 7. 1. 2020.

15. https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/islamsky-stat-britsky-pravnik-karim-khan-sbira-dukazy-na-novy-norimberk-proces-soud.A190731_141756_zahranicni_kha, ze dne 7. 1. 2020.
16. https://cs.m.wikipedia.org/wiki/Sovětské_válečné_zločiny, ze dne 7. 1. 2020.
17. https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2880230-zenevska-konvence-o-valecnych-zajatcich-mela-zajistit-lidske-zachazeni-v-praxi-ale#utm_content=freshnews&utm_term=Valecne%20konflikty&utm_medium=hint&utm_source=m.search.seznam.cz, ze dne 7. 1. 2020.
18. https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/demjanjuk-by-si-mel-v-mnichove-vyslechnout-rozsudek-obzaloba-zada-6-let_201105120940_kbrezovska, ze dne 10. 1. 2020.
19. https://www.novinky.cz/domaci/clanek/velmoci-brani-potrestani-valecnych-zlocincu-tvrdi-soudce-fremr-40312806?seq_no=2&source=hp&dop_ab_variant=292340&dop_source_zone_name=novinky.sznhp.box&utm_source=www.seznam.cz&utm_medium=z-boxiku&utm_campaign=null, ze dne 9. 2. 2020.
20. <https://www.policie.cz/clanek/kyberkriminalita.aspx> , ze dne 8. 3. 2020.
21. <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/kdyz-je-ss-mucilo-a-upalovalo-znel-ze-sousedniho-mesta-jasot/r~bfc1d9427e1611ea9c800cc47ab5f122/> , ze dne 19. 4. 2020.
22. <https://www.policie.cz/clanek/sexualni-a-mravnostni-trestne-ciny.aspx> , ze dne 19. 4. 2020.
23. https://www.irozhlas.cz/veda-technologie/historie/historie-druha-svetova-valka-zlociny-proti-lidskosti-procesy-bohuslav-ecer-pravo_2005251604_tat , ze dne 25. 5. 2020.
24. https://www.wikiskripta.eu/w/Rozd%C4%9Blen%C3%AD_pitev , ze dne 20. 7. 2020.

Seznam příloh

1. Řízený písemný rozhovor s předním českým kriminalistou
2. Normativní text trestných činů proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy
3. Část rozsudku nad Karlem Hermanem Frankem

1. Řízený písemný rozhovor s předním českým kriminalistou

Řízený rozhovor s prof. PhDr. Jiřím Strausem, DrSc.

Rok narození prof. Strause: 1954.

Současné zařazení: Vysoká škola finanční a správní, momentální pozice v instituci a pracovní náplň: Proděkan pro vědu a publikační činnost, akademický pracovník, soudní znalec, zaměření na kriminalistiku, forenzní vědy (zejména forenzní biomechanika).

Dosažené vzdělání: vysokoškolské vzdělání, jmenovací řízení prof. v roce 2002 (prof.)

Odborná specializace: kriminalistika, forenzní vědy (zejména forenzní biomechanika)

Další důležité informace o autorovi vztahující se k jeho příspěvku, jako např. publikace, granty, členství apod.: zastával řadu pozic na několika vysokých školách (funkce prorektora, vedoucího katedry). V rámci vědecké, publikační a vzdělávací činnosti se zaměřuje na kriminalistiku (zejména kriminalistickou techniku) a forenzní vědy (zejména forenzní biomechaniku). Je autorem, či spoluautorem řady publikací, vědeckých monografií a odborných článků.

Otázky a odpovědi:

1. Z hlediska válečných zločinů, kdy je možné nalézt pozůstatky lidských ostatků (kosterních pozůstatků), je důležité pro následné zjištění v oblasti kriminalistika zejména co?

Kosterní pozůstatky lze nalézt na místech předpokládaných zločinů, tedy tam, kde můžeme předpokládat, že k nějakému zločinu došlo. Pro stanovení takového místa jsou důležité svědecké výpovědi přeživších jedinců nebo svědků, kteří unikli smrti. Pro kriminalistickou identifikaci jsou důležité – lebka (identifikace podle zubů nebo superprojekce), případně dlouhých kostí, z nichž lze separovat biologické stopy pro analýzu DNA

2. V rámci nalezení lidských ostatků (kosterních pozůstatků) je důležité ohledání místa činu, co z hlediska kriminalistiky je nejdůležitější?

Rozhodně je nutné zajistit všechny kosterní částičky, všechny kosti, případné zbytky měkkých částí, zbytky oděvu atd. Kromě kosterních zbytků je důležité zajistit například balistické stopy, střely, nábojnice. Dále další stopy – mechanoskopické, chemické.

3. Jaké jsou nejčastější možnosti znaleckého zkoumání v oblasti kriminalistiky u válečných zločinů?

Zkoumání je podle mého názoru zaměřeno na dvě důležité oblasti – za první je to způsob usmrcení a za druhé identifikace osoby. Stanovení způsobu usmrcení se provádí metodami soudního lékařství a identifikace osob podle metod forenzní antropologie, tedy zkoumání z oboru soudního lékařství, zkoumání kosterních pozůstatků forenzní antropologií.

4. Jaké mohou být nejčastější chyby při vyšetřování/znaleckém zkoumání válečných zločinů?

Chyba je nedbalostní zajištění všech kostí, že se odbyde ohledání místa činu, nezajistí se vše, i z širšího okolí.

5. Jaké vidíte možnosti vyšetřování válečných zločinů podle současných podmínek a možnosti do budoucna?

Do budoucna bude důležité rozvíjet dokumentační metody pro ohledání místa činu a zajištění stop – dokumentace pomocí dronů nebo laserové scanování. Současné metody umožňují zejména zkoumání v identifikaci osob podle zubů, identifikace podle DNA. Do budoucna se budou rozvíjet a využívat zobrazovací metody pro stanovení poškození kosterního aparátu.

2. Normativní text trestných činů proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy

Trestné činy proti lidskosti

§ 400

Genocidium

(1) Kdo v úmyslu zničit úplně nebo částečně některou rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou, třídní nebo jinou podobnou skupinu lidí

a) uvede příslušníky takové skupiny do takových životních podmínek, které mají přivodit jejich úplné nebo částečné fyzické zničení,

b) provede opatření směřující k tomu, aby se v takové skupině bránilo rození dětí,

c) násilně převádí děti z jedné takové skupiny do druhé, nebo

d) způsobí příslušníkovi takové skupiny těžkou újmu na zdraví nebo smrt,

bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let nebo výjimečným trestem.

(2) Stejně bude potrestán, kdo k činu uvedeném v odstavci 1 veřejně podněcuje.

(3) Příprava je trestná.

§ 401

Útok proti lidskosti

(1) Kdo se v rámci rozsáhlého nebo systematického útoku zaměřeného proti civilnímu obyvatelstvu dopustí

a) vyhlazování lidí,

b) zotročování,

c) deportace nebo násilného přesunu skupiny obyvatelstva,

d) znásilnění, sexuálního otroctví, vynucené prostituce, vynuceného těhotenství, vynucené sterilizace nebo jiné obdobné formy sexuálního násilí,

e) perzekuce skupiny obyvatelstva na politickém, rasovém, národnostním, etnickém, kulturním nebo náboženském základě, z důvodu pohlaví nebo z jiného podobného důvodu,

f) apartheidu nebo jiné podobné segregace nebo diskriminace,

g) zbavení osobní svobody, zavlčení na neznámé místo nebo jakéhokoli jiného omezení osobní svobody s následným nedobrovolným zmizením osob,

h) mučení,

i) vraždy, nebo

j) jiného nelidského činu obdobné povahy,

bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let nebo výjimečným trestem.

(2) Příprava je trestná.

§ 402

Apartheid a diskriminace skupiny lidí

(1) Kdo uplatňuje apartheid nebo rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou nebo třídní segregaci nebo jinou podobnou diskriminaci skupiny lidí, bude potrestán odnětím svobody na pět až dvanáct let.

(2) Odnětím svobody na deset až dvacet let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán,

a) uvrhne-li činem uvedeným v odstavci 1 takovou skupinu lidí do těžkých životních podmínek, nebo

b) vystaví-li takovým činem takovou skupinu lidí nelidskému nebo ponižujícímu zacházení.

(3) Příprava je trestná.

§ 403

Založení, podpora a propagace hnutí směřujícího k potlačení práv a svobod člověka

(1) Kdo založí, podporuje nebo propaguje hnutí, které prokazatelně směřuje k potlačení práv a svobod člověka, nebo hlásá rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou či třídní zášť nebo zášť vůči jiné skupině osob, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Odnětím svobody na tři léta až deset let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným podobně účinným způsobem,

b) spáchá-li takový čin jako člen organizované skupiny,

c) spáchá-li takový čin jako voják, nebo

d) spáchá-li takový čin za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu.

(3) Příprava je trestná.

§ 404

Projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv a svobod člověka

Kdo veřejně projevuje sympatie k hnutí uvedenému v § 403 odst. 1, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

§ 405

Popírání, zpochybňování, schvalování a ospravedlňování genocidia

Kdo veřejně popírá, zpochybňuje, schvaluje nebo se snaží ospravedlnit nacistické, komunistické nebo jiné genocidium nebo nacistické, komunistické nebo jiné zločiny proti lidskosti nebo válečné zločiny nebo zločiny proti míru, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až tři léta.

Trestné činy proti míru a válečné trestné činy

§ 405a

Agrese

Kdo v postavení, které mu umožňuje vykonávat kontrolu nad některým státem nebo řídit jeho politické anebo vojenské akce, v rozporu s ustanoveními mezinárodního práva plánuje, připravuje, zahájí nebo provede útočný čin, který spočívá v použití ozbrojené síly takovým státem proti svrchovanosti, územní celistvosti nebo politické nezávislosti jiného státu nebo v použití ozbrojené síly takovým státem jakýmkoli jiným způsobem neslučitelným s Chartou OSN a který svou povahou, závažností a rozsahem zakládá zjevné porušení Charty OSN, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let nebo výjimečným trestem.

§ 406

Příprava útočné války

Kdo připravuje útočnou válku, na které se má podílet Česká republika, a tím přivodí pro Českou republiku nebezpečí války, bude potrestán odnětím svobody na dvanáct až dvacet let nebo výjimečným trestem.

§ 407

Podněcování útočné války

(1) Kdo veřejně podněcuje k útočné válce, na které se má podílet Česká republika, takovou válku propaguje nebo válečnou propagandu jinak podporuje, bude potrestán odnětím svobody až na pět let.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až deset let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 na shromáždění, které podléhá oznamovací povinnosti, nebo

b) spáchá-li takový čin tiskem, filmem, rozhlasem, televizí, veřejně přístupnou počítačovou sítí nebo jiným obdobně účinným způsobem.

(3) Příprava je trestná.

§ 408

Společné ustanovení

Přípravou a podněcováním útočné války není jednání související

a) s vyhlášením válečného stavu, hrozí-li, že bude Česká republika napadena, nebo je-li třeba plnit mezinárodní smluvní závazky o společné obraně proti napadení,

b) s účastí České republiky v obranných systémech mezinárodní organizace, jíž je Česká republika členem,

c) s vysláním ozbrojených sil České republiky mimo území České republiky nebo s pobytem ozbrojených sil jiných států na území České republiky, s kterými vyslovuje souhlas Parlament České republiky nebo vláda České republiky.

§ 409

Styky ohrožující mír

(1) Občan České republiky nebo osoba bez státní příslušnosti, která má na jejím území povolen trvalý pobyt, jež v úmyslu přivodit válku nebo ozbrojenou akci proti České republice nebo jinému státu sama nebo prostřednictvím jiného naváže nebo udržuje styky s cizí mocí, bude potrestána odnětím svobody na tři léta až dvanáct let.

(2) Odnětím svobody na deset až dvacet let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1

a) závažné ohrožení mezinárodního postavení České republiky nebo jiného státu, nebo

b) závažné ohrožení existence České republiky nebo jiného státu.

(3) Příprava je trestná.

§ 410

Porušení mezinárodních sankcí

(1) Kdo ve větším rozsahu poruší příkaz, zákaz nebo omezení stanovené za účelem udržení nebo obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti, ochrany lidských práv nebo boje proti terorismu, k jejichž dodržování je Česká republika zavázána ze svého členství v Organizaci spojených národů nebo v Evropské unii, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta nebo peněžitým trestem.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,

- a) způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 značnou škodu, nebo
- b) získá-li takovým činem pro sebe nebo jiného značný prospěch.

(3) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 ve spojení s organizovanou skupinou působící ve více státech,

b) spáchá-li takový čin v úmyslu získat pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu,

c) způsobí-li takovým činem škodu velkého rozsahu,

d) způsobí-li takovým činem závažné ohrožení mezinárodního postavení České republiky, nebo

e) přispěje-li takovým činem podstatně k narušení mezinárodního míru a bezpečnosti, opatření směřujících k ochraně lidských práv nebo boje proti terorismu.

§ 411

Použití zakázaného bojového prostředku a nedovolené vedení boje

(1) Kdo za války nebo jiného ozbrojeného konfliktu nebo za bojové situace

a) nařídí použití zakázaného bojového prostředku nebo materiálu obdobné povahy anebo takového prostředku nebo materiálu použije, nebo

b) nařídí vedení boje zakázaným způsobem nebo sám takto boj vede, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až deset let.

(2) Stejně bude potrestán, kdo v rozporu s ustanoveními mezinárodního práva o prostředcích a způsobech vedení války nebo jiného ozbrojeného konfliktu úmyslně

a) poškodí vojenskou operací civilní obyvatelstvo nebo civilní osoby na životě, zdraví nebo majetku anebo vede proti nim útok z důvodu represálií,

b) vede útok proti nebráněnému místu nebo demilitarizovanému pásmu,

c) zničí nebo poškodí přehradu, jadernou elektrárnu nebo podobné zařízení obsahující nebezpečné síly, nebo

d) zničí nebo poškodí objekt určený pro humanitární účely nebo mezinárodně uznávanou kulturní nebo přírodní památku nebo takový objekt nebo památku zneužije pro vojenské účely.

(3) Odnětím svobody na osm až dvacet let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2

a) těžkou újmu na zdraví, nebo

b) smrt.

(4) Příprava je trestná.

§ 412

Válečná krutost

(1) Kdo za války nebo jiného ozbrojeného konfliktu poruší předpisy mezinárodního práva tím, že nelidsky zachází s civilním obyvatelstvem, utečenci, raněnými, nemocnými, s příslušníky ozbrojených sil, kteří zbraně již složili, nebo s válečnými zajatci, bude potrestán odnětím svobody na pět až dvanáct let.

(2) Stejně bude potrestán, kdo za války nebo jiného ozbrojeného konfliktu poruší předpisy mezinárodního práva tím, že

a) neprovede účinná opatření k ochraně osob, které takovou pomoc potřebují, zejména dětí, žen, raněných a nemocných, anebo takovým opatřením brání, nebo

b) zamezí nebo brání organizacím civilní obrany nepřítele, neutrálního nebo jiného státu v plnění jejich humanitárních úkolů.

(3) Odnětím svobody na osm až dvacet let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2

a) těžkou újmu na zdraví, nebo

b) smrt.

(4) Příprava je trestná.

§ 413

Perzekuce obyvatelstva

(1) Kdo za války nebo jiného ozbrojeného konfliktu uplatňuje apartheid nebo páchá jiné nelidské činy vyplývající z rasové, etnické, národnostní, náboženské, třídní nebo jiné podobné diskriminace nebo terorizuje civilní obyvatelstvo násilím nebo hrozbou jeho užití, bude potrestán odnětím svobody na pět až patnáct let.

(2) Stejně bude potrestán, kdo za války nebo jiného ozbrojeného konfliktu

a) zničí nebo vážně naruší zdroj základních životních potřeb civilního obyvatelstva v obsazeném území nebo dotykové zóně anebo svévolně neposkytne obyvatelstvu pomoc nezbytnou pro přežití,

b) bezdůvodně oddaluje návrat civilního obyvatelstva nebo válečných zajatců,

c) bezdůvodně přesídluje nebo vyhošťuje civilní obyvatelstvo obsazeného území,

d) osídluje obsazené území obyvatelstvem vlastní země,

e) odvádí děti ke službě ve zbraní, nebo

f) svévolně znemožní civilnímu obyvatelstvu nebo válečným zajatcům, aby se o jejich provinění rozhodovalo v nestranném soudním řízení.

(3) Odnětím svobody na deset až dvacet let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2

a) těžkou újmu na zdraví, nebo

b) smrt.

(4) Příprava je trestná.

§ 414

Plenění v prostoru válečných operací

(1) Kdo v prostoru válečných operací, na bojišti, v místech postižených válečnými operacemi, ozbrojeným konfliktem nebo na obsazeném území

a) okrádá padlé nebo si jinak присvojí cizí věc, nebo

b) svévolně cizí majetek ničí, poškozuje, odnímá, zatajuje nebo zneužívá,

bude potrestán odnětím svobody na osm až dvacet let nebo výjimečným trestem.

(2) Příprava je trestná.

§ 415

Zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků

(1) Kdo za stavu ohrožení státu nebo za válečného stavu nebo za války nebo jiného ozbrojeného konfliktu zneužije označení Červeného kříže nebo jiných rozlišovacích znaků nebo barev uznávaných mezinárodním právem pro označení zdravotnických institucí nebo dopravních prostředků zdravotnické pomoci nebo evakuace, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.

(2) Stejně bude potrestán, kdo za války nebo jiného ozbrojeného konfliktu zneužije znaku Organizace spojených národů anebo vlajky nebo státního nebo vojenského znaku, insignie nebo stejnokroje neutrálního nebo jiného státu, který není stranou v konfliktu.

(3) Odnětím svobody na pět až dvacet let nebo výjimečným trestem bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2

- a) smrt nebo těžkou újmu na zdraví,
- b) škodu velkého rozsahu, nebo
- c) odvetná opatření druhé válčící strany nebo druhé strany ozbrojeného konfliktu stejného nebo obdobného charakteru.

(4) Příprava je trestná.

§ 416

Zneužití vlajky a příměří

(1) Kdo za války nebo jiného ozbrojeného konfliktu zneužije vlajky nebo státního nebo vojenského znaku, insignie nebo stejnokroje jiného státu, který je stranou v konfliktu, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až pět let.

(2) Kdo za války nebo jiného ozbrojeného konfliktu zneužije vyhlášeného příměří nebo vlajky příměří, bude potrestán odnětím svobody na dvě léta až osm let.

§ 417

Ublížení parlamentáři

Kdo urazí parlamentáře nebo člena jeho průvodu, nebo kdo takovou osobu neprávem zadrží, bude potrestán odnětím svobody až na pět let.

Společné ustanovení

§ 418

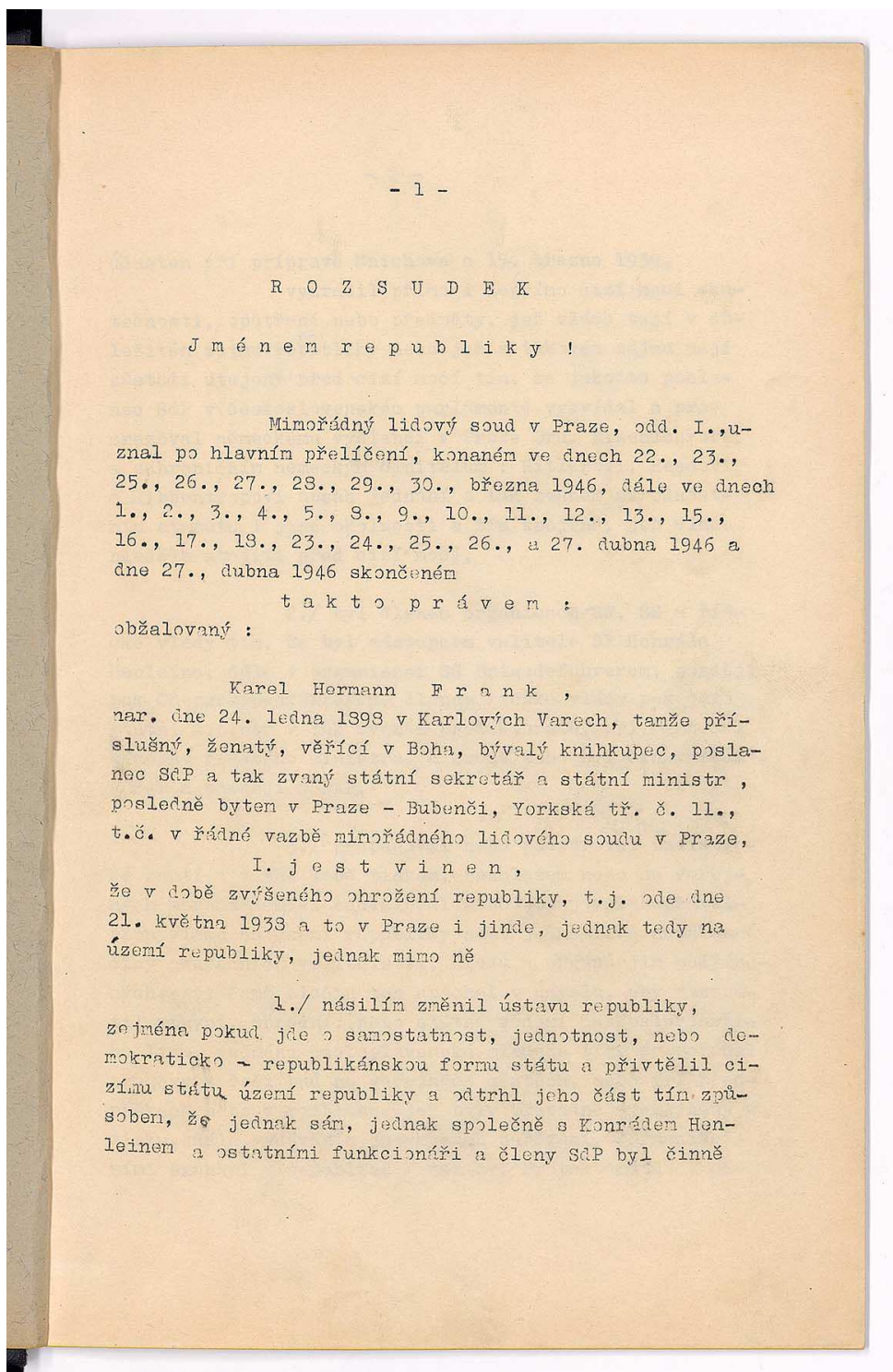
Odpovědnost nadřízeného

(1) Vojenský nebo jiný nadřízený je trestně odpovědný za trestný čin genocidia (§ 400), útoku proti lidskosti (§ 401), agrese (§ 405a), přípravy útočné války (§ 406), podněcování útočné války (§ 407), použití zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje (§ 411), válečné krutosti (§ 412), perzekuce obyvatelstva (§ 413), plenění v prostoru válečných operací (§ 414), zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků (§ 415), zneužití vlajky a příměří (§ 416) nebo ublížení parlamentáři (§ 417) spáchaný jeho podřízeným, nad kterým vykonával svou pravomoc a kontrolu, jestliže, byť i z nedbalosti, mu ve spáchání takového trestného činu nezabránil, spáchání takového trestného činu mu nepřekazil nebo ho za spáchání takového trestného činu nepostihl nebo ho nepředal orgánu příslušnému k takovému postihu.

(2) Na trestní odpovědnost a trestnost vojenského nebo jiného nadřízeného se užije ustanovení o trestní odpovědnosti a trestnosti podřízeného pachatele.

3. Část rozsudku nad Karlem Hermanem Frankem

Jedná se o autentický rozsudek z Archivu hl. m. Prahy nad válečným zločincem vyhlášený 22. května 1946 v Praze mimořádným lidovým soudem (jedná se o výrokovou část, celý rozsudek má celkem 534 stran).

účasten při přípravě Mnichova a 15. března 1939,

vyzradil přímo i nepřímo cizí moci skutečnosti, opatření nebo předměty, jež vláda tají v důležitém zájmu republiky nebo jež v takovém zájmu mají zůstatí utajeny před cizí mocí tím, že jakožto poslanec SdP v československém parlamentě vyzvídal a prozrazoval německému vyslanci v Praze Dru. Eisenlohvovi a zahraničním německým činitelům : Hitlerovi, Hessoovi a Ribbentropovi obsah jednání o tak zvaném národnostním statutu i jiné okolnosti s tím spojené, jež vláda hleděla utajiti před cizí mocí,

2./ byl členem organizace SF, SS a říšské vlády tím, že byl zástupcem velitele SF Konráda Henleina, dále v organizaci SS Brigadeführerem, později pak Obergruppenführerem, členem říšské vlády pak jako státní ministr v tak zvaném protektorátě, při čemž měl hodnost říšského ministra, a kromě toho byl činovníkem v SdP a později NSDAP,

3./ propagoval nebo podporoval nacistické anutí a v oné době tiskem, rozhlasem nebo na veřejných shromážděních schvaloval nebo obhajoval nepřátelskou vládu na území republiky nebo jednotlivé nezákonné činy okupačních velitelství, úřadů a orgánů jin podřízených, při čemž zločin ten spáchal v úmyslu, aby rozvrátil mravní, národní, nebo státní vědomí československého lidu, zejména československé mládeže tím, že pořádal projevy a řeči buď na veřejných místech, nebo při přednáškách nebo v rozhlase, jež byly případně uveřejněny v tisku, dále vydáváním jazykových nařízení, germanizačními snahami v republice / tak zv. Protektorátu /, od-

straňováním pomníků a pod.,

4./ ve službách nebo v zájmu Německa nebo jeho spojenců dopustil se zločinů veřejného násilí vydíráním podle § 98 lit. a/ a lit. b/ tr. z. a veřejného násilí nebezpečným vyhrožováním podle § 99 tr. z. tím, že bral rukojmí ve více případech, vyhrožoval zastřelením členů závodních rad v případě stávek, nařizoval a schvaloval tak zvané " Sonderbehandlung ", dával veřejně vyhlásovati různé vyhlášky a nařízení, ve kterých veřejně vyhrožoval českým lidem a donucoval je k jakémukoliv jednání nebo opominutí,

5./ nařídil ve prospěch válečného úsilí Německa nucenou nebo povinnou práci a při vydání a výkonu takového nařízení spolupůsobil, při čemž nařízením takovým obyvatelé republiky byli donuceni pracovati v cizině nebo za okolností nebo na místech jich životu nebo zdraví nebezpečných tím, že spolupůsobil při zavedení pracovního nasazení českých dělníků a zaměstnanců v Německu a zbrojních podnicích, prováděl nařízení o totálním nasazení a nasazení při stavbě zákopů v Rakousku a na jižní Moravě.

6./sám nebo v součinnosti s jinými ve službách nebo v zájmu Německa způsobil :

- a./ ztrátu svobody většího počtu obyvatel,
- b./ těžké ublížení na těle bez těžkých následků obyvatelů republiky, při čemž takto postižen byl větší počet osob,

c./ správním rozhodnutím jakéhokoliv druhu, výkonem rozsudku, nařízení nebo správního rozhodnutí nebo jinak, smrt obyvatelům republiky tím, že nařizoval zavření nepohodlných osob v koncentračních táborech, potvrzoval rozsudky smrti, zamítal žádosti za milost, spolupůsobil při persekucích Židů, spolupůsobil v případě Lidic a Zubří a pod.,

7./ ve službách nebo v zájmu Německa dopustil se zločinu spoluviny na zločinech veřejného násilí násilným vpadnutím do cizího statku nemovitého podle § 5 a 83 tr. z. a žhářství podle § 166 tr. z., nikoli však za okolností a s následky podle § 167 lit. a/ b/ a c/ tr. z., tím, že spolupůsobil v případě Lidic a Zubří,

8./ sám nebo v součinnosti s jinými ve službách nebo v zájmu Německa způsobil správním rozhodnutím jakéhokoliv druhu, že československému státu, právnické či fyzické osobě bylo proti zákonu republiky odňato jmění zcela nebo z části, tím, že spolupůsobil i sám působil v hospodářství republiky, a to jak po stránce měnové, tak i po jiné stránce hospodářské, využíval československého hospodářství a jeho potenciálu pro válečné úsilí Německa, řídil prostřednictvím ministerstva hospodářství pod Němcem Bertschem veškeré hospodářství československé, vybral valuty v Národní bance koncem okupace,

při čemž zločiny shora uvedené sub 1 odstavec 2, 2./, 3./, 6./, 7./, a 8./ byly spáchány za okolností zvláště přitěžujících

č í m ě s p á c h a l

zločiny podle § 1., § 2., § 3., § 5. odst. 2. lit. a/
§ 6., § 7. odst. 1., 2 a 3, § 8 odst. 2 lit. a/, § 9
retr. zák. č. 22/1946 Sb. z. a n. a

o d s u z u j e s e

za to podle ustanovení § 1 odst. 2 retr. zák. se zřete-
lem na ustanovení § 34 tr. z. k

t r e s t u s m r t i ,

který ve smyslu § 31 odst. 3. retr. zákona vykonán bude
veřejně.

Podle § 14 lit. a/ retr. zákona se vyslo-
vuje, že obžalovaný pozbývá navždy občanské cti.

Podle § 14 lit. c/ retr. zák. se vyslo-
vuje, že celé jmění obžalovaného propadá ve prospěch
státu.

Podle § 389 tr.ř. obžalovaný jest poví-
nen nahraditi náklady trestního řízení.

II. z p r o š ť u j e s e

podle § 259 č. 2. tr.ř. z obžaloby, že v době zvýšené-
ho ohrožení republiky t.j. ode dne 21. května 1938, a
to v Praze i jinde, jednak tedy na území republiky, jed-
nak mimo ně

1./ byl členem organizace Freiwilliger-
schutzdienst, tedy organizace sice v § 2 retr. zákona

výslovně nejmenované, ale podobné povahy,

2./ propagoval nebo podporoval nacistické hnutí v kritické době filmem a divadlem,

3./ ve službách nebo v zájmu Německa nebo jeho spojenců dopustil se zločinu spoluviny na zločinu vraždy prosté podle § 5, 134 tr. z. vzdálené spoluviny na zločinu vraždy podle § 137 tr. z., spoluviny zločinu nakládání s člověkem jako otrokem podle § 5, 95 tr. z. a zločinu veřejného násilí neoprávněným omezováním osobní svobody člověka podle § 93 tr. z.,

4./ ve službách a v zájmu nepřítelů nebo využívaje situace, přivoděné nepřátelskou okupací jiné pro nějakou skutečnou nebo vymyšlenou činnost udal, při čemž svým udáním zavinil ztrátu svobody československých občanů a udání jeho mělo za přímý nebo nepřímý následek ztrátu svobody většího počtu lidí nebo těžkou újmu na zdraví a někdy smrt, tím, že v oné době byl by sám ve filmu nebo v divadle propagoval nebo podporoval nacistické hnutí, sám byl činně účasten při popravě českých studentů, ve svůj prospěch donutil Národní banku k vydání cizích valut a hlásil buď ústně nebo písemně v Berlíně a hlavním stanu Hitlerově jednotlivé případy ohledně chování a činů některých osob, jako na příklad generála Tliáše a podobně, a že tím spáchal zločin podle § 3 odst. 1 retr. zák., zločin podle § 5 odst. 1 lit. a/ tr. z., zločin podle § 5 odst. 2 lit. a/ tr. z., zločin podle § 10 retr. zákona a zločin udavačství podle § 11 retr. zák.

D ů v o d y .

Veřejný žalobce vznesl proti obžalovanému Karlu Hermannu Frankovi obžalobu jednak pro zločiny proti státu podle §§ 1, 2, 3, jednak pro zločiny proti osobám podle § 5 odst. 1 lit. a/, 5 odst. 2 lit. a/, 6, 7, dále pro zločiny proti majetku podle §§ 8 odst. 1 lit. a/, 8 odst. 2 lit. a/, 9, 10, a konečně pro zločin udušáctví podle § 11 retribučního zákona ze dne 24. ledna 1946 ve znění vyhlášky ministra vnitra ze dne 13. února 1946 č. 23 Sb. z. a n.

Podle tohoto zákona jest možno stihnati před mimořádným lidovým soudem jen trestné činy, které byly spáchány v době zvýšeného ohrožení republiky, t. j. podle § 13 retri. zákona v době od 21. května 1938 do dne, který bude určen vládním nařízením.

Aby bylo možno plně pochopiti podstatu úmyslu a jednání obžalovaného jest podle přesvědčení soudu nezbytně nutno blíže osvětliti i to, co se odehrálo přede dnen 21. května 1938, neboť Mnichovský diktát a 15. březen 1939 a banditská okupace Československé republiky byly už jen výsledkem jednání, které bylo záměrně připravováno dávno před tím, a to nejen stranou SdP, jejímž jedním z hlavních představitelů byl i obžalovaný, ale i valnou většinou celé německé i maďarské menšiny v našem státě.

Prvá světová válka sice byla skončena mí-